cijena 10d

broj 2

SIRIUS

BIBLIOTEKA ZNANSTVENE FANTASTIKE

T. Sturgeon:

MJUHUOV ŠTAP

i druge najbolje SF pripovjetke

SADRŽAJ:

Teodore Sturgeon:
MJUHUOV ŠTAP

Ray Bradbury:
SIRENA

Ray Bradbury:
ŠEST BIJELIH KAMENOVA

Zvonimir Furtinger:
UKRADENI SATELIT

Robert Sheckley:
BORBA

Robert Sheckley:
GRAD SNOVA

Ilja Varšavski:
MASKARADA

Rick Raphael:
LUD OSTAJE LUD

Alfred Bester:
VRIJEME JE IZDAJNIK

Arthur C. Clarke:
TIHO, MOLIM!

SF SEKCIJA ASTRONAUTIČKOG I RAKETNOG KLUBA ZAGREB

SCAN i obrada slika: dan555
OCR, ispravka: Svetlost lutalica
Prelom: Master Yoda
www.sftim.com

Theodore Sturgeon: Mjuhuov štap

Mewhu's Jet

Preveo Krsto Mažuranić

— *Dragi slušaoci, prekidamo program da bismo objavili...*

— Jack, ne skači tako! Opet si prosipao pepeo po cijelom...

— Ah, Iris, srce, daj da čujem...

— *... najprije identificiran kao kometa, objekt slijedi nestalnu putanju kroz stratosferu, povremeno se spuštajući čak...*

— Nerviraš me, Jack, ti si potpuni rob tog radija. Kad bi barem meni posvećivao toliko pažnje.

— Draga, raspravit ću to s tobom, posvećivat ću ti pažnju, štogod na svijetu zaželiš, čim čujem ove vijesti, ali molim te, molim, daj da čujem ove vijesti!

— *... ozoravamo stanovnike Istočne obale da pripaze na približavanje ovog objek...*

— Iris, nemoj... Klik!

— No, ovako egoističnu, nepažljivu, neodgojenu —

— Ušuti, Jack Garry. Ovo je moj radio koliko i tvoj, i mogu ga isključiti kadgod zaželim...

— Smijem li te pitati zašto baš sada?

— Zato što znam da će ovu vijest ponoviti još stotinu puta ako je zbilja važna, i svaki put ćeš me ušutkivati. Zato što me takve stvari ne zanimaju i ne vidim razloga da ih slušam na silu. Zato što te uvijek najviše zanimaju stvari koje nemaju s nama nikakve veze. A najviše zato što na mene vičeš!

— Nisam vikao!

— Jesi! I sad vičeš!

— Ne vičem!

— Mama! Tata!

— Molly, dušo probudila si se!

— Siromašni klinac. Hej, gdje su ti papuče?

— Nije mi zima, tata. Što je to bilo na radiju?

— Nešto zvrnda po nebu, dušo. Nisam sve čuo.

— Svemirski brod, jel'da, tata?

— Vidiš, ti i tvoja znanstvena fantastika!

Baš u taj čas nešto kao gorostasna šaka tresne o gornji kat vikendice i razbaca ga niz plažu. Svjetla se utrnu, a obala zablista od

nekakvoga časovitog, zasljepljujućeg sjaja.

— Jackie, dragi, jesi li dobro?

— Mama, ide mu krv!

— Jack, srce, reci nešto. Reci nešto!

— Ooohhhhh — reče Jack Garry poslušno dok je sjedao tresući sa sebe komadiće zida i žbuke. Oprezno opipa glavu i zazviždi. — Nešto je udarilo u kuću.

Njegova se crvenkosa žena napola histerično nasmije.

— Ne ozbiljno, dragi. — Ona ga obgrli, otrese mu prašinu iz kose i pogladi po vratu. — Ja... se bojim, Jack.

— Bojiš se! — On pogleda oko sebe, drtureći, u slabašnoj mjesečini koja je prodirala u sobu kroz prozor. Pogled mu padne na nekakvo svjetlucanje gdje ga normalno nije moglo biti i on zgrabi Irisinu ruku. — Gornji kat... nema ga! — uzviknu hrapavim glasom, mučeći se da ustane. — Mollyna soba... Molly...

— Tu sam, tata. Joj, stežeš me!

— Sretna mala obitelj — reče Iris drhtavim glasom. — Odmara se u tihoj maloj vikendici uz more da bi tata mogao pisati svoje tehničke člančiće dok se mama opravlja; bez telefona, bez kina, bez žive duše u blizini, u kući kojoj krov odlijeće sam od sebe. Jack, što je udarilo u kuću?

— Jedna od onih stvari koje si opisivala — reče Jack podrugljivo. — Jedna od onih stvari koje te ne zanimaju, koje se nama nikako ne mogu dogoditi. Sjećaš li se?

— Ono o čemu je govorio radio?

— Ne bi me iznenadilo. Bolje bi nam bilo da se maknemo odavde. Oruševina bi nam mogla pasti na glavu, zapaliti se ili što slično.

— Pa bi nas sve ubila — zamumlja Molly.

— Šuti, Molly. Iris, odoh ja malo prošvrljati okolo. Valja mi odabrati mjesto gdje ćemo podići šator... ako ga uspijem naći.

— Šator? — Iris zine od čuda.

— Hej, haj — reče Molly.

— Jack Garry, ja ne idem spavati ni u kakav šator. Shvaćaš li da će ovo mjesto vrvjeti ljudima dok trepneš okom?

— Dobro, dobro, samo iziđi iz ovih ruševina. Idi na plivanje. Prošeći se. Ili pođi spavati u Mollynu sobu.

— Ja ne idem nikamo odavde sama.

Jack uzdahne.

— Trebao sam te zamoliti da ostaneš ovdje — promrmlja. — Nemoguća žena. Ja bijelo, ti crno, ja crno, ti bijelo... tiho, Molly.

— Nisam ništa rekla, tata.

Mijaaaoooou!

— To ti mijaučeš?

— Ne, tata zbilja. Iris reče:

— Meni se čini da se to mačka dere jer ju je nešto zatrpalo. I mačke su pametne pa se ni mrtve ne primiču ovome mjestu.

Vuhv u hvuhiiiiiauuuuuuu!

— Kakav sablasni zvuk!

— Jack, ovo nije mačka.

Mmmmuuuuh. Mmmmmmr.

— Što bilo da bilo — reče Garry — vjerojatno nije tako veliko da bismo se morali bojati kad ovako cvili. — On stisne Irisinu ruku i oprezno zakorači preko krša, zavirujući tu i tamo. Molly krene, spotičući se, za njim. On zausti da joj prigovori što diže buku, ali se predomisli. Ovo malo buke neće promijeniti stvari.

Jauk se ponovi. Nakon petšest minuta bezuspješnog traganja Garry se vrati do svoje žene, koja je petljala oko razbacanih stvari u sobi, besmisleno uspravljajući povaljane stolice.

— Nisam našao niš... — *Joj!*

— Molly! Što je?

Molly je ostala pred vratima, u grmlju.

— Tata, dođi brzo!

Potaknut tonom njena glasa on sune napolje. Našao je Molly kako stoji nepomično, ukočena, pokušavajući da u usta ugura obje šake odjednom. A pred njom je ležao čovjek srebrnosive kože, slomljene ruke, i mijaukao.

— *... tarstvo Mornarice i Obalna straža povukli su opomenu. Pilot Pan Americana javio je da je objekt nestao prema zenitu. Posljednji put je viđen osamnaest milja istočno od plaže Normandy, New Jersey. Izvještaji koje smo primili s terena opisuju kako leti vrlo sporo, šišteći. Premda je u više navrata viđen na visini od svega nekoliko metara od tla, nema vijesti o bilo kakvoj šteti. Istraž...*

— Zamisli samo — reče Iris isključujući tranzistor — nikakve štete.

— Aha. A ako nitko nije vidio pad, nitko neće doći amo da istraži stvar. Tako se možeš povući u svoje odaje u šatoru, bez straha da će te netko doći intervjuirati.

— Što je tebi? Poludio si? U ovaj slabašni šator, dok ovo mijaukavo čudovište leži tamo vani?

— 'Ajde, 'ajde, mama, pa bolestan je! Neće on nikome ništa.

Sjedili su oko razigrane vatre od upaljene krovne šindre. Jack je postavio šator bez mnogo napora. Srebrnosivi čovjek je ležao napolju, spavajući, stenjući od vremena do vremena.

Jack se nasmiješi Irisi.

— Znaš, volim te kad ovako lupaš gluposti. Uživao sam gledajući te kako mu vješto namještaš ruku. Tada ga nisi smatrala čudovištem.

— Nisam, ha? Možda riječ čudovište i nije u redu. Jack, ono vani ima samo jednu kost u podlaktici!

— Što ima? Oh, koješta, zlato! To je nemoguće. Pa morao bi onda imati kuglični spoj u laktu i zapešću.

— On i ima kuglični spoj u laktu i zapešću.

— No, to moram vidjeti — promrmlja Jack. On uzme fenjer i ode do dugačke, ispružene figure.

U mraku zatrepću srebrnkaste oči. Bilo je nečega čudnovatog u njima. Jack primakne fenjer. Zjenice nisu bile crne nego zelene, tamnozelene. Na svjetlu se stisnu — ali sa strane budu kao u mačke. Jack izgubi dah. On osvijetli čovjekovo tijelo. Ovaj bijaše odjeven u svijetloplavi kupaći ogrtač i opasan žutim pojasom. Pojas, pak, bijaše spojen kopčom koja se sastojala od dva komada metala čudne žute boje; naoko nije bilo ničega što bi ih držalo zajedno. Bili su jednostavno tek priljubljeni jedan uz drugoga. Kad se čovjek bio onesvijestio, odmah pošto su ga našli, Jack je morao upeti svu svoju snagu da ih rastavi.

— Iris.

Ona ustane i priđe.

— Pusti siromaha neka spava.

— Iris, koje je boje bila njegova odjeća?

— Pa crvena, s... ali, sad je plava!

— Jest, plava je, Iris, koga mi to vraga imamo ovdje?

— Nemam pojma. Nemam pojma. Nekog bijednika, koji je pobjegao iz nekog zavoda za... za —

— Za što?

— Otkud da ja znam? — otrese se ona. — Valjda nekamo šalju stvorenja koja se rode ovakva.

— Stvorenja se ne rađaju ovakva, on nije deformiran. On je, jednostavno, drukčiji.

— Jasno mi je što želiš reći. Nije mi jasno zašto mi je jasno, ali da ti kažem nešto. — Ona zastane i zašuti, šuteći tako dugo da se on okrenuo, začuđen. Tada ona progovori: — Morala bih ga se bojati, jer je čudan i ružan, ali... ne bojim se.

— Ni ja.

— Molly, vrati se u krevet.

— To je Malik iz bajke.

— Možda si u pravu. Hajde sad spavati, miško, a ujutro ga možeš pitati kamo je sakrio ćup sa zlatnicima.

— Joj, fino! — Ona se malo udalji i ostane stajati na jednoj nozi, crtajući drugom po pijesku. — Tata?

— Da, Molly, dušo?

— Smijem li i sutra spavati u šatoru?

— Ako budeš dobra.

— Tata očigledno hoće reći — kiselo reče Iris — da će, ako ne budeš dobra, do sutra navečer staviti krov na kuću.

— Bit ću dobra. — Ona se izgubi u šator. Srebrnosiv čovjek zamijauče.

— No, starino, što je?

Čovjek posegne preko sebe i opipa slomljenu ruku.

— Boli ga — reče Iris. Ona klekne do njega i odmakne njegovu zdravu ruku. Čovjek se nije protivio već je ostao ležati gledajući u nju izrazom boli u mačjim očima.

— On ima šest prstiju, — reče Jack. — Vidiš? — Zatim klekne do svoje žene i nježno prihvati čovjekovo zapešće. — Ovo je zaista kuglični spoj.

— Daj mu aspirin.

— Dobra ideja... čekaj. — Jack ustane i uštine donju usnicu, zbunjen — Misliš li da smijemo?

— Zašto?

— Ne znamo odakle dolazi. Ne poznajemo kemiju njegova tijela. Tko zna kao bi mu mogli naškoditi naši lijekovi.

— On... što misliš reći time: ne znamo odakle dolazi?

— Iris, hoćeš li me slušati barem jednom? Zar i uz ovakve dokaze pokušavaš, tvrdoglavo, i pomisliti da bi on mogao doći odnekud sa Zemlje? — reče Jack nestrpljivo. — Znaš valjda anatomiju. Samo mi nemoj reći da si ikad vidjela ljudsko biće ovakve kože i kostiju! Kopča, tkanina njegove odjeće... ma hajde! Zaboravi predrasude i razmisli, no!

— Govoriš o stvarima koje se ne događaju'.

— To je rekao i onaj prije nego što je stao na koru od banane. Tako su znanstvenici opisivali letjelicu težu od zraka. To je rek...

— No, dobro, no, dobro, Jack. Poznata mi je ta tirada. Ako ti je već milija diskusija od spavanja, da ti kažem kako mi to sve stvari povezane s ljudskim aktivnostima. Pokaži mi novu vrstu plastike, novu kovinu, novi tip stroja, ja to možda neću razumjeti, ali ću povjerovati, jer je rezultat ljudskog rada. Ali ovo, ovaj čovjek, ili što je već...

— Znam, — reče Jack blaže. — Ovo te plaši, jer je strano, jer se svi mi podsvjesno bojimo svega što je strano. To je razlog zbog kojega se pred strancima uvlačimo u ljušturu lijepoga ponašanja, ali ne pred prijateljima. Bilo kako bilo, mislim da ovom tipu ne smijemo dati aspirin.

— On udiše isti zrak kao i mi. Znoji se, govori — barem mislim da govori.

— Tu imaš pravo. Pa ako će mu olakšati boli, vrijedi pokušati. Daj mu, ali samo jedan.

Iris ode do pumpe i napuni čašu vodom. Kleknuvši do srebrnastog

čovjeka, pridigne mu glavu, nježno stavi aspirin među usnice i primakne čašu. On pohlepno popije vodu i klone.

— Oh, oh. Toga sam se i bojao. Iris stavi ruku na čovjekova prsa.

— Jack!

— Da li je... što je Iris?

— Nije mrtav, ako na to misliš. Probaj.

Jack položi ruku do Irisine. Srce je kucalo masivnkn, sporim udarcima, oko osam puta u minuti. Između tih teških, sporih udaraca, potpuno izvan faze, osjećali su se nešto slabiji, kratki i nagli udarci, a činilo se kao da ih je najmanje trista u minuti.

— Čini mi se da osjećam kucanje srca — izjavi Jack.

— Dvaju srca najednom!

Iznenada čovjek podigne glavu i ispusti niz zavijajućih vriskova i jauka. Oči mu se širom otvore, a preko njih zasvjetluca prozirna membrana. Ležao je savršeno mirno, otvorenih usta, vrišteći i grgljajući. A tada munjevitim pokretom zgrabi Jackovu ruku i prinese je ustima. Šiljati jezik, svijetlonarančast i dobrih deset centimetara dulji nego što bi smio biti, palucne i lizne Jackovu ruku. Tada se čudne oči zaklope, vrištanje utihne, a čovjek se smiri.

— Spava, — reče Iris. — Oh, nadam se samo da mu nismo naškodili!

— Uradili smo nešto. Nadam se ništa opasno. No, čini se da ga ruka više ne boli. Uostalom, to nam je i bila briga.

Iris je podvukla jastuk pod čovjekovu glavu neobična oblika, pa dodirne gumeni madrac za napuhavanje.

— Ima lijepe brkove. Poput srebra. Izgleda vrlo star i mudar.

— Tako izgleda i sova. Hajdemo spavati.

Jack se probudio rano, pošto je sanjao kako pokušava iskočiti iz letećeg motorkotača, uz pomoć kišobrana koji se uporno pretvarao u šećerni prutić. Napokon je pao usred šiljatih stijena, koje su se ugibale kao da su gumene. Zatim ga opkole sirene, koje su sve nalikovale na Iris, a umjesto ruku imale one penjalice pomoću kojih se ljudi penju na telegrafske stupove. A ničega se nije bojao. Probudio se nasmiješen, sretan bez razloga.

Iris je još spavala. Negdje vani hihotala je Molly. On sjedne i pogleda Mollyn krevet. Bio je prazan. Tihim pokretima, da ne probudi Iris, on navuče mokasine i izađe.

Molly je klečala pred strancem, koji je, opet, čučao, i — Igrali su se pljeskanja.

— Molly!

— Da, tata.

— Što to radiš? Zar ne znaš da ovaj čovjek ima slomljenu ruku?

— Oh, joj, oprosti. Misliš da ga boli?

— Ne znam. Može biti — reče Jack Garry otresito. On se

primakne k strancu i uhvati ga za zdravu ruku.

Čovjek podigne pogled i nasmiješi se. Imao je osobito privlačan osmijeh. Zubi mu bijahu zašiljeni i vrlo razmaknuti.

— *Iiiijou mau mjaiuu Mjuhu* — reče.

— Tako se zove — usklikne uzbuđeno Molly. Ona se nagne naprijed i povuče čovjeka za rukav. — *Mjuhu. Hej, Mjuhu!* — Ona pokaže na sebe.

— *Mooli,* — reče Mjuhu. — *Mooli... Giiri.*

— Vidiš, tata? — Molly je bila izvan sebe. — Vidiš? — Ona pokaže na svog oca. — Tata. Tata.

— *Diidi.*

— Ne, beno. Tata.

— *Tooata.*

— Taata!

— *Taata!*

Jack, ushićen, pokaže na sebe i reče:

— Jack

— *Že — ek!*

— Fino. Vidiš, Molly, on teško izgovara »a«. Nije mu teško ni »u«, ni »o«, ni »i«, ali »a« kao da prije nije znao.

Jack provjeri šipke kojima je Iris imobilizirala ruku. Obavila je to vrlo sposobno. Kad je otkrila da umjesto dvije kosti — palčane i lakatne, kao u čovjeka — ima samo jednu, Mjuhuovu je ruku stavila među dvije šipke da bi potpuno osigurala nepokretnost. Jack se iskesi. Intelektualno, Iris neće prihvatiti Mjuhuovo postojanje čak ni kao akademsku pretpostavku; ali kao sposobna medicinska sestra postupila je sa svojim pacijentom na najbolji način.

— Mislim da se Mjuhu želi sprijateljiti s tobom, Molly, — utješi Jack svoju kćer, — zato se s tobom igra pljeskanja, čak iako ga boli. Nemoj to iskorištavati, piliću.

— Neću, tata.

Jack zapali vatru, od kolaca namjesti tronog i objesi lonac, u kojem je voda ubrzo zakipjela, upravo kad se Iris pojavila iz šatora.

— Samo te ovakva kataklizma može natjerati da skuhaš doručak — zagunđa zadovoljno se smiješeći. — Nisam znala da si nekoć bio izviđač.

— Pa i bio sam, da znaš — reče Garry. — Bio sam, jednom davno. Želi li gazdarica nastaviti?

— Gazdarica želi. Kako je moj pacijent?

— Blista. On i Molly su odigrali turnir pljeskanja. I... onako usput, odjeća mu je opet crvene boje.

— Jack, odakle je on?

— Nisam ga još pitao. Kad naučim mijaukati, ili kad on nauči govoriti, možda ćemo i saznati. Molly je već iz njega izmamila

informaciju da mu je ime Mjuhu. — Garry se nasmije. — A mene zove »Žeek«.

— »Dž« mu baš ne ide od ruke, je li?

— Šuti, ženo. Kuhaj taj doručak.

Dok je Iris poslovala oko vatre, Garry ode razgledati kuću. Nije bilo tako strašno kako se bojao: živjela nesolidna gradnja! Gornji kat je očigledno dograden kasnije, na brzinu i površno. Originalni ravni krov kuće ostao je čvrst i neoštećen. Uz nešto malo popravka gornja se soba mogla osposobiti za njega i Iris, a Mollyn će krevet odnijeti u studio. Razvedri ga pomisao na građevni materijal i alat u garaži i na fizički rad: bit će to odmor od pisanja. Kad ga je Iris pozvala na doručak, bio je zadovoljan jer je vidio da je očistio gotovo sav krš. Preostalo mu je da zakrpa daščane zidove i eventualne rupe na krovu. Uostalom, prva će ih kiša pronaći mnogo djelotvornije nego on.

— Što ćemo s Mjuhuom? — upita Iris dok mu je dodavala tanjur prženih jaja sa slaninom izazovna mirisa. — misliš, hoće li mu ova hrana naškoditi?

Jack baci pogled na posjetioca koji je sjedio s druge strane vatre, tik do Molly, zureći netremice u njegov tanjur.

— Ne znam. Možemo pokušati.

Mjuhu proguta pokusni uzorak i stane jadikovati, tražeći očito još. On pojede sve što je još dobio, a kad Iris više nije htjela peći jaja, lakomo smaže kruh i pekmez. Svaku novu hranu najprije bi samo kušao, zatim bi dvaput zatreptao očima pa progutao. Jedina je iznimka bila kava. On spusti lončić u pijesak i vrlo ga oprezno, vrlo pedantno, izvrne.

— Možeš li s njime razgovarati? — najednom upita Iris.

— On razgovara sa mnom — izjavi Molly.

— Čuo sam — reče Jack.

— Ne! Ne mislim na to — bučno zaniječe Molly. — Ne razumijem ga ništa.

— Ja... ja ne znam, mama. On tek pokazuje stvari, to je sve.

Jack i Iris se zgledaju.

— Oh, — reče Iris. Jack zaklima glavom, pažljivo motreći svoju kćer, kao da je nikad prije nije vidio. Ne padne mu na um ništa pametno pa ustane.

— Misliš li da se kuća može pokrpati?

— Oh, dakako. — On se nasmije. — Ionako ti se nikad nije sviđalo kako je gornji kat obojen.

— Ne znam što mi je, — reče Iris zamišljeno. — Morala bih, zapravo, pasti u histeriju zbog svega ovoga. Spakirala bih se i otišla kući da je, recimo, samo zid skrhan ili da je krov dobio rupu, ili da je ovaj... ovaj androidni fenomen ovako iskrsnuo. Ali ovako, sve zajedno u isti čas... to mogu podnijeti.

— Stvar perspektive. Pokaži mi ženu koja neprestano zanovijeta. pa ću ti pokazati ženu koja nema pravih problema.

— Gubi mi se s očiju ili će ti ova tava zveknuti o glavu — reče Iris odmjereno. Jack se izgubi.

Molly i Mjuhu su ga slijedili do kuće, a onda ostali stajati rame uz rame i buljiti u njega dok se penjao uz ljestve.

— Što radiš, tata?

— Mjerim gdje ću otpiliti suvišne daske.

— Oh!

Jack povuče crtu ugljenom, a tada se ogleda za pilom. Ostala je u garaži. On siđe niz ljestve, uzme pilu i opet se uspne pa počne piliti. Dvadeset minuta kasnije znoj mu se slijevao niz lice. On ostavi pilu, siđe, smoči glavu pod pumpom, zapali cigaretu i opet se popne na krov.

— Zašto ne skočiš dolje, pa opet natrag?

Posao je izgledao teži a dan topliji nego što su stvarno bili. Jackova dobra volja bila je obrnuto proporcionalna ovim faktorima.

— Ne zezaj me, Molly.

— Ne zezam, tata. To zanima Mjuhua.

— Da, svakako. Reci mu neka on pokuša.

Jack se vrati poslu. Nekoliko minuta kasnije, dok je hvatao dah, ogleda se. Mjuhua i Molly nije bilo na vidiku. Vjerojatno su kod šatora, idu Irisi na živce, pomisli, i nastavi piliti.

— Tata!

Tatina ruka i rame, nenavikli na fizički rad, zvale su već upomoć. Pila nikako nije htjela piliti ravnom linijom. On se javi, nestrpljivo:

— No, što je?

— Mjuhu te zove. Želi ti nešto pokazati.

— Što će mi pokazati? Nemam vremena za igru, Molly. Pobrinut ću se za Mjuhua kad budemo imali krov nad glavom.

— Ali to je za tebe.

— A što to?

— Ona stvar na drvetu.

— Oh, u redu. — Više iz lijenosti nego znatiželje Jack siđe niz ljestve. Molly ga je čekala. Mjuhua nije mogao vidjeti.

— Gdje je?

— Kod drveta — reče ona pretjerano strpljivo, hvatajući ga za ruku. — Dođi, nije daleko.

Vodila ga je iza kuće, preko grbavog puta koji je neki šaljivčina prozvao cestom. Tamo je bilo i nekakvo drvo. On se okrene prema kući i vidje da u liniji sa srušenim drvetom i polomljenim krovom ima još oštećenog drveća, kao da je nešto sišlo iz zraka leteći sve niže i niže, lomeći najprije vrhove drveća, pa krov, a onda opet poletjelo uvis... kamo?

Zašli su dublje u šumu, obilazeći nisko granje i pokoji grm ili srušeni vrh drveta, dok nisu stigli do Mjuhua, naslonjenog na mladi javor. On se nasmiješi, pokaže prema vrhu drveta, pa na svoju ruku i na tlo. Jack ga je promatrao ne shvaćajući ništa.

— On je pao s drveta i slomio ruku — obavijesti ga Molly.

— Kako znaš?

— Pa jest, tata.

— Drago mi je što sam to saznao. Mogu li sada natrag na posao?

— On te moli da mu dohvatiš ono na drvetu.

Jack pogleda uvis. Obješen o rašlje pri vrhu drveta visio je nekakav svjetlucavi predmet, prut dugačak oko dva metra, aerodinamična oblika s obje strane, podsjećajući pomalo na dodatne rezervoare aviona.

— A koji je to vrag?

— Ne znam. Ne mogu... Rekao mi je, ali ne znam. Nema veze, to je za tebe, tako da ne moraš... ne moraš... —

Ona se zagleda u Mjuhua. Strančevi brkovi se nadmu. —... ne moraš se toliko penjati uz ljestve.

— Molly, odakle to znaš?

— Pa on mi je rekao. Idi, tata, ne srdi se. Ne znam kako mi on to kaže, časna pionirska; on mi to kaže, to je sve.

— Ne razumijem — mumljao je Jack. — Uostalom, kakva je to stvar na drvetu? Valjda si ne moram i ja slomiti ruku?

— Sad nije mrak.

— Što ti sad to znači? Molly slegne ramenima.

— Pitaj njega.

— Aha, mislim da mi je jasno. On je pao s drveta zato što je bio mrak. On misli da se ja mogu popeti i dohvatiti to njegovo čudo bez opasnosti od pada jer je svjetlo pa ću vidjeti što radim. Osim toga, on mi laska. Ako je to uopšte laskanje. Što on misli, koliko nas je evolucija udaljila od majmuna?

— Što pričaš, tata?

— Nema veze. A zašto bih ja, zapravo, morao dohvatiti ono čudo, ha?

— Da lakše skočiš s krova.

— Ne glupari. No dobro, ionako me zanima što je to na drvetu. Njegov je brod nestao, pa mi se čini da je onaj predmet na drvetu jedini artefakt kojega ima uza se osim odjeće.

— Što je to artefakt?

— Šurjak artičokin. Odoh ja — i on se stane penjati. Prošle su godine i godine otkako se penjao po drveću, pa je bio oprezan. Dok je tako pažljivo birao grane, padne mu na um da vjerojatno postoji i djelotvorniji način da čovjek stigne na veću nadmorsku visinu.

Drvo se počne njihati pod njegovom težinom. On pogleda dolje i

donese čvrstu odluku da više neće ponoviti tako nešto. Zatim podigne pogled i sa zadovoljstvom ustanovi da je stigao nadomak predmetu. On se podigne još malo i spopadne ga strah kad vidje kako su tu grane tanke. Protegne se i prstima očeše o glatku površinu predmeta. Tada primijeti kako iz njega vire dva prstena dovoljno velika da kroz njih provuče ruku. Jedan od njih je zapeo o granu, to je predmet i zadržalo gore. Ispruživši ruku koliko je jače mogao, on dohvati jedan prsten.

Nekoliko tankih grana pukne, prsten se otkvači, a Jacku sklizne umorna ruka za koju je visio s grane. Počelo je ubrzano krckanje i pucketanje, a Mjuhuov artefakt, za kojeg se i dalje grčevito držao, počne padati. Jack stisne zube, očekujući udarac o tlo.

Isprva je padao brzo, a tada ga prut zadrži u zraku. Pomislio je već da je prut nekim čudom zapeo o granu — ali nije! Tonuo je polako, poput suhog lista, a iz dvaju aerodinamičnih dodataka na vrhovima pruta začuje visok, slabašan ton. On pogleda dolje, zatrepće kapcima da bi otresao znoj, pa pogleda još jednom. Mjuhu se smiješio, široko i sretno; Molly je zinula u čudu.

Kako se približavao tlu, njegov pad bijaše sve sporiji. Kad je nakon cijele vječnosti, kako mu se činilo, osjetio blagoslovljenu tvrdnoću tla pod nogama, morao je prut privući.

— Joj, tata, ovo je bilo divno!

On proguta slinu da bi smočio osušeno ždrijelo.

— Da. Zabavno — reče.

Mjuhu priđe, uzme prut iz njegovih ruku i pusti ga da padne. Prut ostane u vodoravnom položaju i spusti se, polako, na zemlju. Mjuhu uperi prst u nj, pa u drvo, nasmiješen.

— Baš kao padobran. Ha, tata?

— Ne diraj ga — reče Jack, poznavajući svoju kćer. — Tko zna što je to. Moglo bi eksplodirati ili nešto slično.

Iznenada preplašen on pogleda u predmet, koji je ležao mirno i tiho. Psikanje je prestalo. Mjuhu se naglo sagne, podigne ga jednom rukom iznad glave i mirno podvije noge. Prut se spuštao vrlo polako; a čim ga je dotakao iz aerodinamičnih nastavaka se opet začulo psikanje.

— Ovo je najšašavija stvar što sam je ikad vidio. Daj da vidim. — Predmet je lebdio u zraku, u visini pojasa. Jack se nagne nad jedan od vrhova. Tu ugleda finu rešetku. Ispruži ruku, ali mu je Mjuhu zadrži vrteći glavom. Očito je opasno približiti se tim završecima. Jack odmah vidje i zašto. Bili su to minijaturni ali snažni mlazni motori. Ako je mlaz dovoljno snažan da u zraku drži odrasla čovjeka, usisna struja mora da vuče kao sam vrag, vjerojatno dovoljno jako da probuši ruku kroz dlan: poput gorostasnog bušača tramvajskih karata.

Ali, gdje su komande? Kako se motor prilagođuje težini tereta i

visini nad tlom? S drveta je padao najprije brzo a zatim, kako se više primicao tlu, sve sporije. A ipak, kad ga je Mjuhu podigao iznad glave, podnio je težinu momentalno i spustio se vrlo sporo. Osim toga. kako je tako stabilan? Zašto se ne prevrne?

On se zagleda u Mjuhua sa strahopoštovanjem. Očito je da on dolazi odnekud gdje je znanost vraški napredovala. Pitao se da li će mu uspjeti da štogod sazna od svog posjetitelja — i ako sazna, da li će razumijeti. Dakako, čini se da Molly može... — On želi da pokušaš s krova — reče Molly.

— Kako će mi pomoći ovaj bjegunac iz Kuttnerova opusa?

Mjuhu odmah dohvati prut, podigne ga, zavuče se poda nj i provuče ruke kroz ona dva prstena. Zirkajući lijevo i desno, on se okrene prema kući i pred njihovim začuđenim očima poskoči desetak metara u zrak i otplovi u velikom luku, pa sleti dvadesetak metara dalje.

Molly je skakala amotamo i pljeskala rukama, izvan sebe od oduševljenja. Garry pak ne nađe ništa pametnije da kaže nego — ah, ne!

Mjuhu je stajao na mjestu kamo je sletio, razvukavši lice u svoj čarobni smiješak, i čekao. Tada opet poskoči i poleti prema cesti.

— Što da uradim s ovim čudom? — uzdahne Jack. — Kamo da idem s njim, što da mu kažem?

— Zadržimo ga kao kućno miljenče, tata.

Jack je uzme za ruku i oni krenu za srebrnim čovjekom. Kućno ljubimče! Pripadnik neke strane rase, član neke nezamislive civilizacije — očigledno dobro školovan jer ovako nešto nitko ne može uraditi otprve. Što bi sve mogao ispričati? Da li je prethodnica? Ili je posljednji preživjeli? Odakle je došao? Mars? Venera?

Stigli su ga blizu kuće. Stajao je uz ljestve. Čudni štap je mirno ležao na tlu. Mjuhu se, fasciniran, igrao Mollynim jojoom. Kad ih je ugledao, dohvati svoju spravu, poskoči visoko u zrak i spusti se na krov.

— Iiiju! — vikne Mjuhu i skoči dolje. Štap je bio tako stabilan u zraku da mu nije naškodilo Mjuhuovo ljuljanje amotamo.

— Vrlo lijepo, — reče Jack. — I spektakularno. A ja moram natrag na posao. — On krene uz ljestve.

Mjuhu priskoči i zgrabi ga za ruku, jadikujući i pušući svojim osebujnim jezikom. Prut je pružio prema Jacku. — On želi da ga upotrijebiš — reče Molly.

— Ne, hvala — Jack frkne nosom, sjetivši se svog silaska s drveta. — Radije ću ljestvama. — reče i zakorači.

Mjuhu, poskakujući nestrpljivo, posegne za ljestvama i sruši ih. Padajući one dohvate Jacka po goljenici.

— Bit će bolje da ga poslušaš, tata.

Jack pogleda Mjuhua. Srebrni je čovjek izgledao dobroćudno, koliko je to bilo moguće s takvim licem; s druge strane, možda bi bilo bolje da ga ne izaziva. Osjećajući čvrsto tlo pod nogama, Jack pomisli kako mu ta fantastična naprava zapravo i ne može mnogo naškoditi ako zakaže. Uostalom, kuća i nije tako visoka.

On provuče ruke kroz prstenove. Mjuhu pokaže na krov, na Jacka, pa poskoči. Jack duboko udahne, pažljivo nacilja, i skoči, nadajući se da sprava neće reagirati.

On sune uvis — preblizu. Streha mu zada bučni precizan udarac točno u mjesto kamo ga je prije toga pogodila prečka srušenih ljestava. Sudar ga nije zaustavio u letu. On prejedri preko krova, za trenutak lebdeći na mjestu, a zatim krene nadolje. Na trenutak je pomislio da će se uspjeti spustiti na krov. Promašio ga je zamalo. Sve što mu je uspjelo bilo je da je opet tresnuo o drugu strehu istom goljenicom, precizno u isto bolno mjesto. Uz masu pratećih psovki on sleti — ravno u Irisinu košaru punu opranoga rublja. Iris pak, okrećući se od užeta kamo je vješala rublje, zine od čuda.

— Jack! Koga vraga... gubi se odavde! Stojiš usred moga opranog rublja s tim prljavim... Oh!

— Oh oh! — reče Jack i iziđe iz košare natraške. Noga mu zapne o Mollyn kamionigračku, koji je Irisi služio da na njemu vozi teško rublje. Izgubivši ravnotežu, on poskoči — i odmah se nađe visoko u zraku. Ovaj put je imao više sreće. Preletio je preko kuće bez štete po svoju goljenicu i spustio se do Molly i Mjuhua.

— Tata, bio si kao ptica. Sad sam ja na redu, ha?

— Bit ću kao mrtvac ako tvoja majka misli ono što joj čitam na licu. Ne diraj to! — On odgurne »letipojas« ustranu i izgubi se u kuću baš u trenutku kad se Iris pojavila iza ugla.

Još je čuo Mollyno oduševljeno »otišao je tamo« dok je srljao preko ruševina u dnevnoj sobi i kroz stražnja vrata van. Prednja se vrata s treskom zatvore za Iris, a on zamakne za ugao kuće. Priskočivši do Mjuhua, otme mu spravu iz ruku. hitro je navuče i skoči. Ovaj put je skok bio bez greške. Nije dotakao strehu i uspješno je sletio, premda je gotovo zajašio uže za rublje. Kad je Iris zadihano izjurila iz kuće, našla ga je kako marljivo vješa mokru košulju.

— Koga vraga radiš? — zapita Iris glasom koji je prijetio da pukne poput prenapuhanog balona.

— Pomažem ti objesiti rublje, milo — reče Jack.

— A što ti je to... to čudo na leđima?

— Još jedan dokaz da su znanstvenofantastične izmišljotine preplavile svijet — odgovori Jack uljudno. — Ovo ovdje je multilateralni trodimenzionalni ispravljač mase, ili skočibran. Pomoću njega ja mogu letjeti poput galeba, pobjeći svim brigama ovoga svijeta i ukloniti se s puta lijepim crvenokosama u vrijeme kad

njihove emocije zaprijete mojemu nosu.

— Jednom, u vrlo bliskoj budućnosti, ti košćata vješalico za šešire, izvući ću ti jezik iz tog jukeboxa što ti služi umjesto glave i svezati ga u mornarski čvor. — Tada se ona nasmije.

On odahne, priđe joj pa je poljubi.

— Oprosti, draga. Umro sam od straha dok sam visio o tom čudu. Nisam opazio tvoju košaru za rublje, a da i jesam, ne bih znao kako da je izbjegnem.

— Što je to, Jack? Kako radi?

— Nemam pojma. Mlaznice na vrhovima. Rade jače kad ih velika težina vuče prema tlu. Rade jače kad su bliže tlu nego visoko u zraku. Kad se težina smanji, i one rade slabije. Kako to radi, na kojem načelu, jednostavno nemam pojma. Koliko sam uspio vidjeti zrak ulazi na vrhu a izlazi dolje, kroz mlaznice. Ah, da... mlaznice su uvijek uperene nadolje, bez obzira na to kamo usmjeriš prut.

— Gdje si to našao?

— Na drvetu. To je Mjuhuovo. Očigledno mu je poslužilo kao padobran. Dok je silazio, jedan od prstenova je zapeo o granu, pa je Mjuhu ispao, srušio se i slomio ruku.

— Što ćeš s njime, Jack?

— To i mene zabrinjava. Ne možemo ga prodati cirkusu za atrakciju. — On se zamisli. — Nema sumnje da zna koješta što bi moglo koristiti čovječanstvu. Pa samo ova stvar ovdje mogla bi izmijeniti lice Zemlje! Slušaj: težak sam osamdeset kilograma. Pao sam iznenada, kad sam ispustio granu na drvetu, a ovo je izdržalo moju težinu trenutačno. Mjuhu je čini se teži od mene. Izdržalo je njegovu težinu kad je podvio noge, držeći spravu iznad glave. To znači da bi veća i jača verzija mogla održavati u zraku i cijeli avion. Ako već ne to, a ono barem okretati turbinu.

— Može li to prati rublje? — Iris je bila natmurena.

— Upravo sam na to i pomislio. Lako, prenosno, snažnije nego što bi prema svojoj veličini smjelo biti... dakako da bi moglo prati rublje. I goniti generatore, i automobile, i... Iris, što ljudi rade kad se suoče s nečim ovako važnim?

— Jave novinama, valjda.

— Pa nagrne sto tisuća ljudi da zjakaju, i prčkaju, i stvaraju gužvu, i svakakve kongresne komisije i sam bog zna što još. Uh!

— Zašto ne pitaš Harryja Zinssera?

— Harryja? Pa mislio sam da ga ne trpiš.

— To nisam nikad rekla. Osim što se zavučete u kut i brbljate o višestrukoj amputaciji i slabostima reaktancije i slično, a ja moram sjesti, plesti, dubiti na glavi ili plesati kazačok ako želim da me zapazite. Harry je u redu.

— Bogme, imaš pravo. Harry će znati što da se radi. Odoh ja k njemu.

— Ni govora. A rupa u krovu? Čini mi se da si rekao da ćeš ga do noći pokrpati. Bit će mrak kad se vratiš.

Pomisao na piljenje špranjavih dasaka učini mu se, odjednom, najgnusnijom stvari na svijetu. Ali, bilo je logike u onome što je rekla, da se i ne spomene ton njena glasa. On uzdahne i pođe, mumljajući pod bradu o tome kako najveće otkriće u povijesti ovisi o ženskome hiru. Na Mjuhuovu spravu je potpuno zaboravio. Samo je prva dva koraka uspio učiniti na tlu, a Iris zavrišti od smijeha videći njegovo koračanje po zraku.

On stisne zube, pričeka da sleti, a tada skoči prema krovu.

Poslije nekog vremena, pažnju mu privuče komešanje na tlu uz kuću.

— *Taata! Mrrrrruuu eellllluee!* Uzdahnuvši, on položi pilu na daske.

— Što je?

— Mjuhu hoće svoj skočibran!

Jack proviri preko ruba krova, kritički omjeri visinu i zaključi da će njegove stare kosti izdržati silazak bez ljestava. On skine sa sebe prut i pusti ga da padne na zemlju. Ovaj se spusti istom brzinom kao i kad je on jahao na njemu. Mjuhu ga dohvati, spretno provuče najprije svoju slomljenu ruku — kako je samo pažljivo postupao s tom svojom rukom, i kako mu je, zapravo, malo smetalo to što je slomljena — pa zdravu, a potom skoči na krov do Jacka.

— Što je, momče?

— *Vuuupn jouuu uip*.

— Znam, kako ti je. — Srebrni mu je čovjek htio nešto reći, ali mu nije mogao pomoći. Zato se nasmiješi i dohvati pilu. Mjuhu je uzme i baci s krova dolje, pazeći pri tom da ne pogodi Molly, koja je trčkarala amo tamo da bolje vidi što se zbiva.

— Što ti sad to znači?

— *Dellllihjuu hhhiidn* — reče Mjuhu. — *Peeeento deh nuuuuminu heh* — pa pokaže skočibran i rupu u krovu.

— Hoćeš mi reći da je pametnije odletjeti nego se baktati s ovim krovom? Drugaru, u pravu si. Ali, bojim se da ipak moram . ..

Mjuhu zaokruži rukom oko rupe, pa opet pokaže na skočibran, uprijevši prstom u jednu mlaznicu.

— Ne kružim.

Mjuhu je očigledno shvaćao, a izraz iznenađenja preleti mu licem. Kleknuvši, on zdravom rukom obuhvati jedan od dva mala mlazna motora, pritisne dva mala dugmeta, a omotač motora se otvori. Unutra je bio nekakav sitni uređaj, vrlo jednostavan na prvi pogled. Očigledno primar motora. Nije se vidjelo kako je pričvršćen za kućište. Mjuhu ga izvadi i pruži Jacku. Sprava je izgledala otprilike

kao električni aparat za brijanje. Mjuhu uperi prstom u dugme pa ga utisne, a zatim odmakne Jackovu ruku ustranu tako da je sprava ostala uperena u daske. Jack je očekivao da će se nešto dogoditi, spreman čak i na »zasljepljujuću munju uništavajuće, sirove energije«, toliko blisku ljubiteljima znanstvene fantastike, ali ga sprava ipak iznenadi. Začulo se samo blago šuškanje.

— Fino. A što sada?

Mjuhu pokaže na mjesto gdje je Jack pilio.

— Oh — reče Jack, uzme spravu, uperi je u rez i utisne dugme. Opet šuškanje, lagani povratni pritisak, a u dasci se pojavi tanahna crta. Bijaše to rez mnogo tanji od onoga pilom, čist i jednoličan, i ravan koliko je mogao postići rukom drhtavom od uzbuđenja. Prozračni oblačić sitne piljevine povjetarac odnese ustranu.

Jack je eksperimentirao, primičući i odmičući spravu. Rez je bio to finiji što je mlaz više približio dasci. Odmičući ga od daske, otkrije da mlaz više ne djeluje na udaljenosti od oko pola metra. Oduševljen, Jack brzo prepili dasku. Mjuhu ga ja promatrao smiješeći se. Bilo je jasno da osjeća otprilike ono što bi i sam osjećao da je kakvome divljaku, koji se muči mačetom, pokazao pilu.

Kad je završio, pruži spravu srebrnome čovjeku i pljesne ga po leđima.

— Mnogo ti hvala, Mjuhu.

— *Že — ek* — reče Mjuhu, pa posegne prema Jackovu vratu, jedan palac položi na Jackovu ključnu kost, a drugi na lopaticu, i lagano dvaput stisne!

— Tako se kod kuće rukuješ, ha? — nasmije se Jack. Zatim pomisli kako je vrlo vjerojatno i pogodio. Svaki civilizirani narod ima neku vrstu dodirnog pozdrava. Rukovanje je evoluiralo iz uzdignutog dlana, koji je pokazivao da u ruci nema oružja. Možda je i ovo nešto slično. I zaista, svakako je znak dobrih namjera ponuditi svoj vrat!

Hitrim je pokretima Mjuhu vratio spravu u kućište na vrhu pruta, a onda, držeći se jednom rukom, sletio na zemlju. Čim je sletio, on baci prut prema Jacku. Ovaj se iznenadi vidjevši kako prirodno leti kroz zrak, pa posegne da ga uhvati, ali promaši. Prut opiše luk i stane padati, a mlazni motorići prorade. Jack pričeka da mu se prut polako približi, uhvati ga i sleti s krova.

Srebrni je čovjek slijedio Jacka do garaže i promatrao ga kako prekapa po daskama. Jack izabere nekoliko dasaka, izmjeri ih i dohvati prut. Mučio se i mučio, ali mu ne pođe za rukom da izvadi rezač. Pritiskao je kućište, vrtio ga, navlačio, Uspio je samo izazvati šištanje kad je prut pritisnuo nadolje.

— *Eeek, žeek* — reče Mjuhu. On uzme prut i otvori kućište. Jack je pažljivo motrio, pa se nasmijao i uzeo rezač.

Brzo je ispilio daske, cereći se na pilu koja je visjela na zidu. Tada

složi daske jednu do druge, pribije ih zajedno i izgladi rubove, a onda ustane i promotri ponosno svoje djelo. Vrata za izlaz na krov su gotova. A tada shvati da su preteška da bi ih nosio sam. Da je Mjuhu zdrav... On se počeše po glavi.

— Pa nosi ga pomoću skočibrana, tata.

— Molly! Kako si se toga sjetila?

— Mjuhu mi je rekao .. .zapravo...

— Daj, da to raščistimo jednom zauvijek. Kako to tebi Mjuhu priča?

— Ne znam, tata. To ti je kao da se sjećam da mi je nešto rekao, znaš, ali ne... ne riječima, znaš. Samo... samo... — ona zapne, a tada vikne, naglo i uzrujano — ja ne znam, tata, zbilja ne znam.

— Što ti je sada rekao?

Ona pogleda Mjuhua. Jack opet uoči ono neobično nadimanje srebrnih brkova. Ona objasni:

— Metni ova vrata na skočibran i podigni. Skočibran će polagano padati, a ti ga dotle... guraj.

Jack pogleda vrata, pa mlazni uređaj, i shvati. Kad je podvukao mlazni prut pod vrata, Mjuhu mu pomogne da ga digne. Mjuhu ga umiri i odgura van dobar komad puta prije nego što je prut opet potonuo do tla. Opet uvis, opet guranje, i evo ih do kuće. Molly je poskakivala oko njih, pljeskala rukama, moljakala da se porovoza i hvalila Mjuhua. Kad su stali uza zid. Jack upita:

— Što sada, Einsteinu juniore, kako na krov?

Mjuhu uzme Mollyn jojo i stane se njime spretno igrati. I ode.

— Hej!

— On ne zna, tata. Smisli sam.

— Želiš li reći da je u stanju smisliti ovakav trik za nošenje vrata, a mozak mu stao kad ih treba podići na krov?

— Aha.

Jack Garry pogleda odlazeću srebrnu priliku i zavrti glavom. Bio je spreman na to da je Mjuhu inteligencijom ispred ljudi, premda na drukčiji način. Ali da će ustuknuti pred jednostavnim problemom iz elementarne logike, to se jednostavno nije uklapalo. Čovjek njegovih sposobnosti svakako neće smisliti ovako dosjetljivu metodu prijenosa a da ne shvati da je to samo pola problema. Pitao se nije li rješenje zapravo tako jednostavno da ga Mjuhu nije smatrao vrijednim objašnjavanja.

Jack slegne ramenima, vrati se do garaže i potraži koloturnik. Mučio se dobra dva sata dok nije podigao vrata na krov i pribio ih na mjesto. Mjuhua cijela ta parada očito nije uopće zanimala. Kad je Jack pribio posljednji čavao i s odobravanjem razgledao svoje djelo, začuje kako Mjuhu vrišti. Brzo dohvati mlazni prut i odjedri s krova na zemlju.

— Iris! Iris! Što se dogodilo?

— Ne znam, Jack, on je...

Jack otrči do lica kuće. Mjuhu je ležao na tlu, žestoko se grčeći. Ležao je nauznak, svinuvši leđa u nemogućem luku. kopajući petama u pijesak; i glava mu je bila u nemogućem položaju tako da se o tlo oslanjao samo o pete i čelo. Zdravom je rukom bubnjao o tlo. Usnice je krivio, a iz grla se čulo krkljavo zavijanje, jezivo, zastrašujuće. Činilo se da može vrištati jednako glasno udišući zrak kao i izdišući ga.

Molly je stajala do njega, kao hipnotizirana, i smiješila ae. Jack klekne do zgrčenog tijela i pokuša ga umiriti.

— Molly, ne ceri se tako na siromaha.

— Ali, on je sretan, tata.

— On je što?

— Zar ne vidiš, tata? Ti si bedak. Pa on se osjeća divno. Vidiš da se smije.

— Iris, što mu je?

— Pojeo je aspirin, to je sve što znam.

— Pojeo je četiri — obavijesti ih Molly. — On ih obožava.

— Što da radimo, Jack?

— Ne znam, srce — odgovori Jack zabrinuto. — Možda je najbolje da ga pustimo da mu to prođe samo. Sredstvo za čišćenje ili sedativ bi mu mogli naškoditi.

Napad je prolazio, a tada najednom prestane i Mjuhu se sasvim olabavi. Jack mu položi ruku na prsa i opet osjeti ono neobično lupanje dvaju srdaca.

— U nesvijesti je — reče.

Molly izjavi čudnim, tihim glasom:

— Ne, tata. On gleda u svoje snove.

— Snove?

— Narančasto nebo — objasni Molly. Jack je oštro promotri. Stajala je mirno, žmireći. — Mnogo Mjuhua. Stotine i stotine... velikih. Velikih poput gospodina Thorndyka. — (Gospodin Thorndyke bijaše izdavač, stanovao je u gradu. Metar i devedesetpet.) — Okrugle kuće i veliki avioni, a... umjesto krila imaju prutove.

— Molly, lupaš koješta — reče njena majka zabrinuto.

Jack je utiša. — Reci dalje, dijete.

— Jedno mjesto, soba. To je... tamo je Mjuhu i mnogi drugi. Stoje... stoje u repu. Tu je i jedan veliki, ima žuti šešir. On ih tjera u rep. To je Mjuhu. Izlazi iz repa. Skače kroz prozor na skočibranu. — Nastupi duga tišina. Mjuhu zastenje.

— No? '

— Ništa, tata... čekaj! Sve je... sve... nejasno. Aha, tu je nekakva stvar, kao podmornica. Samo na zemlji, ne u vodi. Vrata su otvorena.

Mjuhu je... unutra. Dugmeta i satovi. Mjuhu okreće dugme. Okreće... Oh. Joj! To me boli! — Ona šakama pritisne čelo.

— Molly!

Molly otvori oči i reče, sasvim sabrano:

— A, sve je u redu, mama. Ono u snu je boljelo, nije boljelo mene. Bilo je puno vatre i... pospano, samo više. I boljelo je.

— Jack, stradat će nam dijete!

— Ne vjerujem — reče Jack.

— Pa ni ja — reče Iris začuđeno, a tada prošapće, jedva čujno: — Što me nagnalo da to kažem?

— Mjuhu spava — najednom izjavi Molly.

— Nema više snova?

— Više nema snova. Hej. Ovo je bilo... smiješno.

— Hajdemo na ručak — reče Iris. Glas joj je drhtao. Oni udu u kuću. Jack pogleda Mjuhua, koji je mirno spavao i smiješio se. Padne mu na um ideja da čudnoga stvora metne u krevet, ali se predomisli. Dan je vruć, trava gusta, pa neka leži. Vrteći glavom, on ude u kuću.

— Sjedite i jedite — reče Iris.

Jack se osvrne po sobi.

— Učinila si prava čuda — reče. Krhotine i žbuka su nestali, a zaštitne su prevlake sjale na naslonjačima.

Oni posjedaju oko stolića i stanu uništavati sendviče.

— Jack.

— Hm?

— Što je to bilo... ? Telepatija?

— Tako mi se čini. Nešto takvo. Ha, ha, čekaj samo da to ispričam Zinsseru! Neće mi vjerovati.

— Hoćeš li otići do aerodroma?

— Nego što. Možda povedem i Mjuhua.

— Bit će to malo nezgodno, što misliš? Mjuhu baš nije takav da bi ga mogao predstaviti kao nećaka Juliusa.

— Ma bit će sve u redu. Neka sjedi na stražnjem sjedalu s Molly dok ne nagovorim Zinssera da izađe i pogleda ga.

— A zašto ne dovedeš Zinssera ovamo?

— Razmisli malo. Kad ga sretnemo u gradu, slobodan je. Ovdje je vezan uz aerodrom.

— Jack, što misliš da li je Molly sigurna uz ovo stvorenje?

— Pa dakako. Zabrinuta si?

— Ja... i jesam, znaš. Ali ne za Mjuhua. Za sebe. Zabrinuta sam jer mislim da bi trebala biti, ako me shvaćaš. — Jack se nagne i poljubi je.

— Dobar stari majčinski instinkt — zahihoće. — Mjuhu je nov, stran, mogao bi biti opasan. Istovremeno, Mjuhu je ozlijeđen, dobroćudan, pa izaziva majčinske osjećaje.

— Tu ima nečega — reče Iris zamišljeno. — Velik je i ružan baš kao i ti, definitivno inteligentniji. A prema tebi nemam majčinskih osjećaja.

Jack razvuče lice u osmjeh.

— Ne zezaj se. — On proguta kavu i ustane. — Jedi, Molly, pa se umij. Ja idem pogledati što radi Mjuhu.

— Hoćeš li na aerodrom — upita Iris.

— Ako Mjuhu pristane na to. Ima previše toga što bih želio znati, previše za moj jadni mozak. Ne vjerujem da će Zinsser na sve odgovoriti; ali dvoje zna više, pa ćemo nešto smisliti. Iris, ovo je nešto veliko!

Jack izađe. Mjuhu je sjedio, veselo proučavajući gusjenicu.

— Mjuhu.

— *Đuu?*

— Što misliš o maloj vožnji?

— *Huubilii grrris. Žeek?*

— Aha. Ne razumiješ. 'Ajde. — Jack pokaže prema garaži. Mjuhu vrlo, vrlo pažljivo položi gusjenicu u travu i ustane. Baš u tom trenu grozomoran tresak odjekne iz garaže. Za trenutak svi stajaše ukočeni, a tada se prolomi Mollyn zaglušni vrisak. Jack pohita prema garaži glavom bez obzira.

— Molly! Što se dogodilo!

Na zvuk njegova glasa dijete zašuti kao da je netko okrenuo prekidač.

— Molly!

— Tu sam, tata — javi se ona slabašnim glasom. Stajala je uz auto, pretvorivši se sva u jednu napućenu, drhtavu donju usnicu. Auto je dopola virio kroz stražnji zid garaže.

— Tata, nisam htjela. Samo sam htjela pomoći da izvezeš auto iz garaže. Neću dobiti batina, neću? Tata, nisam...

— Tiho!

Ona se odmah umiri.

— Molly, što te spopalo? Znaš da ne smiješ dirati starter!

— Ja sam se samo pravila da ga diram. Zamislila sam da sam u podmornici koja može letjeti, onako kao Mjuhu.

Jack pričeka da utihne ovaj kaos.

— Dođi amo — reče on strogo. Ona mu priđe sitnim koračićima, vukući noge, s rukama iza leđa. — Morao bih ti dati po turu, znaš.

— Aha — glas joj je drhtao — mislim da bi. Samo dvaput, ha, tata?

Jack se ugrize za jezik da se svlada, ali ne uspije. Lopove mali, mislio je smijući se.

— Znaš što — reče on, osorno, gledajući u auto. Garaža je, srećom, bila nesolidna, pa će se ovo malo ogrebotina na poklopcu

motora i na odbojniku izgubiti među starim grijesima.

— Dobit ćeš tri dobre batine. Dodat ću ih prvi put kad zaslužiš po turu.

— Da, tata. — Ona se pokajnički popne na stražnje sjedalo, nastojeći da se što manje vidi. Jack raščisti ruševine koliko je mogao, zatim uđe, upali motor i izveze staru krntiju iz garaže.

Mjuhu je stajao postrani, pažljivo promatrajući brundavi auto začuđenim srebrnim očima.

— Uđi — reče Jack, mahnuvši rukom. Mjuhu se udalji nekoliko koraka.

— Mjuhu! — vikne Molly provrivši kroz stražnja vrata. Mjuhu reče *»Jauk«* i priđe. Molly otvori vrata, on uđe, a ona se nasmije kad ga vidje kako se skutrio na podu, pa ga stane vući dok nije sjeo na sjadalo. Jack odveze auto oko kuće, stane, podigne Mjuhuov štap, otpuhne poljubac s dlana Irisi, pa se odvezu.

Četrdeset minuta kasnije stigli su do aerodroma nakon ekstatične vožnje pune Mollynih komentara na čuda prirode, zemaljske vegetacije i zemljopisa. Mjuhu je buljio oči, zurio, bečio se, oduševljeno slušajući Mollyna objašnjenja — Jack bi se zakleo da ju je sve razumio — ispuštajući mijaukava odobravanja, vriskava pitanja i cijukave znakove veselja.

— A sada — objavi Jack dok je parkirao auto uz ogradu aerodroma, — vas dvoje čekajte u autu. Ja ću potražiti gospodina Zinssera. Molly, možeš li objasniti Mjuhu da mora ostati u autu dok se ja ne vratim? Znaš, ako ga vide drugi ljudi, htjet će da ga svašta pitaju, a mi ga ne bismo htjeli umarati, zar ne?

— Ne, tata. Reći ću mu. Mjuhu — reče ona, okrećući se prema srebrnom čovjeku. Gledali su se duboko oči u oči. Njegovi brci su se nadimali i trzali. — Bit ćeš dobar, je li, i nećeš se pokazivati?

— *Žeek,* — izjavi Mjuhu, — *žeek merrrredii.*

— On veli da si ti gazda.

Jack se nasmije izlazeći.

— Tako, ha? — Da li dijete zna što se zbiva ili je sve to samo igra? — Budite dobri. Do viđenja, Mjuhu! — Noseći mlazni štap, on uđe u zgradu.

Zinsser je, kao i obično, imao pune ruke posla. Aerodrom je bio malen, ali je privatni promet bio gust pa je Zinsser, kao glavni dispečer, bio neprekidno u pogonu. On rukom pokrije mikrofon telefonske slušalice jer je upravo razgovarao.

— Zdravo, Garry! Što je nova u širokom bijelom svijetu? — srdačno pozdravi Jacka. — Sjedi. Bit ću začas gotov — On veselo zakokodače u telefon, smiješeći se Jacku. Jack se namjesti što je udobnije mogao i pričeka da Zinsser dovrši razgovor.

No, eto, — reče Zinsser, a telefon opet zazvoni. Jack zakoluta

očima. Zinsser završi i taj razgovor, a telefon opet zazvoni.

— Zinsser na telefonu.

No, sad je dosta, reče Jack sam sebi, pa ustane, ode do vrata i tiho ih zatvori. Zatim uzme mlazni prut i pred Zinsserovim zabezeknutim očima stane na stol, podigne prut iznad glave i zakorači u prazno. Viseći tako u zraku, Jack preko ramena pogleda u Zinssera, čije je lice izgledalo kao crveni puni mjesec usred snježne oluje, jer su mlazevi iz vrhova štapa otpuhnuli uvis svaki i najmanji papirić što se toga časa našao u kancelariji.

Ipak, prvo što je uradio kad je došao sebi od čuda bilo je da spusti slušalicu.

— I mislio sam — reče Jack, smijući se.

— Ti... ti... što ti je to?

— To je dijalektički polarizator, — odgovori Jack, slećući na pod. — To jest, omogućuje razgovor s glavnim dispečerom dok ovaj uporno telefonira.

Zinsser je već izletio iz svoga stolca i optrčao stol, iznenađujuće brzo za čovjeka njegove građe.

— Daj da vidim.

Jack mu pruži prut i stane pripovijedati.

* * *

— Gledaj, Mjuhu! Avion!

Zajedno su promatrali Cessnu kako slijeće, oduševljavajući se malim oblačićima prašine koje su podigli kotači pri prvom dodiru o tlo.

— Evo još jednog! Ovaj uzlijeće! — Mali plavi dvosjed je rulao pistom, okrenuo se, pa zabrujao prema njima, podižući se u zrak nisko nad njihovim glavama.

— IIIIjauuuu, — oponašala je Molly zvuk motora.

— *Sssssviiiiiii!* — psikao je Mjuhu, kopirajući psikanje krila kroz zrak.

Molly zaplješće rukama i zavrišti od veselja. Još je jedan avion krenuo da uzleti. Promatrali su ga proždirući ga očima.

* * *

— Hajde van, da ga vidiš, — reče Jack. Zinsser baci pogled na sat.

— Ne mogu. Šalu na stranu, valja mi provesti još najmanje pola sata uz ovaj telefon. Hoće li mu što biti vani? Nema gotovo nikoga.

— Mislim da neće. Molly je s njim, a kako sam ti rekao, slažu se izvanredno. To bih volio istražiti, tu telepatiju. — Najednom se nasmije. — Ta Molly... znaš li što je danas uradila? — On ispriča kako

je Molly provezla auto kroz zid garaže.

— Fakinka — zahihoće Zinsser. — Svi su isti. Jučer je moj mali nećak očistio travnjak pred kućom majčinim usisačem za prašinu. — Nasmije se. — Da se vratimo na tog... kako se zove... Mjuhua... i tu njegovu igračku. Jack, moramo pripaziti na njega. Znaš li da je on i ta njegova odjeća i ovo ovdje sve što imamo temelj da otkrijemo odakle je?

— Svakako. Ali, slušaj. On je vrlo inteligentan. Siguran sam da bi nam mogao ispričati svega i svašta.

— Nego što, inteligentan je — reče Zinsser. — Kladim se da je iznad prosjeka za ovu planetu. Inače ga ne bi pustili na takvo putovanje. Jack, kakva šteta što nemamo taj brod!

— Možda se vrati. Što misliš, odakle bi mogao biti?

— Možda Mars.

— 'Ajde, promisli malo. Dobro, Mars ima atmosferu, ali je ona vraški rijetka. Organizam Mjuhuova rasta morao bi imati ogromna pluća. Ne. Mjuhu je navikao na atmosferu koja je sasvim nalik na ovu našu.

— To znači da ni Venera ne dolazi u obzir.

— Ova njegova odjeća mu ovdje sasvim odgovara. Njegova planeta vjerojatno ima ne samo vraški sličnu atmosferu nego i istovetnu klimu. Čini se da mu naša hrana odgovara, osim nekih izuzetaka — aspirin ga pošalje u narkotički trans do neba. Nešto kao pijanstvo smijanja.

— Što ne kažeš! Da vidimo: Jupiter otpada, nije građen za tako veliku gravitaciju. Vanjske planete su prehladne, a Merkur prevruć. — Zinsser se zavali u stolicu i kao odsutan duhom obriše znoj sa svoje ćelave glave. — Jack, ovaj tip uopće ne dolazi iz našega Sunčeva sustava!

— Imaš pravo! Harry, što misliš o ovoj njegovoj mlaznoj spravi?

— Kako mi pričaš da reže drvo... mogu li je vidjeti?

— Pa jasno. — Garry se zaposli oko pruta. Pronašao je ona sitna dugmeta i pritisnuo ih. Kućište se glatko otvori. On izvadi rezač i oprezno otpili rub stola.

— Ovakvo čudo još nisam vidio — reče Zinsser. — Daj da vidim.

On prihvati napravu i stane je okretati u ruci.

— Ne vidim nikakvo gorivo — reče zamišljeno. —Mislim da ga tjera zrak.

— Ali što goni zrak?

— Opet zrak — reče Jack. — Ne šalim se. Mislim da ovo na neki način dezintegrira dio zraka i koristi se dobivenom energijom da proizvede mali mlaz.

— Može biti — reče Zinsser. Garry se ukoči kad vidje kako

dispečer zirka u otvor za mlaz. —Za ime božje, ne diraj to dugme.

— Ne boj se. Pazi... imaš pravo! Ova cijev je koncentrična. Kako je samo moguće da uređaj za disrupciju bude ovako malen i lagan?

Jack Garry se zamisli.

— To me muči cijeli dan. Imam jedan odgovor. Možeš li prihvatiti nešto što zvuči potpuno fantastično, samo ako je logično?

— Znaš me — nasmije se Zinsser, mahnuvši rukom prema velikoj hrpi znanstvenofantastičnih časopisa na polici. — Reci.

— Pa, evo — oprezno započne Jack. — Ti znaš što je to nuklearna sila. To je ono što drži jezgru atoma na okupu. E, sad, ako se dobro sjećam što su me učili o nuklearnoj teoriji, izgleda mi da je moguće stvoriti kuglu sazdanu od te nuklearne sile koja bi bila stabilna.

— Kuglu? A što u njoj?

— Nuklearna sila. Ili ništa... prazan prostor. Dobro. Pa ako tu kuglu okružiš drugom kuglom, sazdanom od energetskog polja sposobnog da prolazi kroz unutrašnju kuglu ili sposobnog da propušta materiju, čini mi se da bi sve što uđe među ove uravnotežene sile moralo pretrpjeti disrupciju. I sad imaš eksplozivni tlak zarobljen unutar unutrašnje kugle, zar ne? Pazi sad: ako ono vanjsko polje približiš onoj unutrašnjoj kugli, pritisak koji si unutra zarobio pobjeći će van. Sad to sve povećaj, više materije prolaza kroz dvije kugle prema unutra, više disrupcije, više eksplozivnog pritiska, jači mlaz. I to ti je to — on lupne po mlaznome motoru.

— Vrlo dosjetljivo — zaklima Zinsser glavom. — Čak ako si i promašio, teorija je prvoklasna. Sve što si mi dosad rekao svodi se, zapravo, na to da nam je udvostručiti ovu spravu i tako otkriti načelo na kojem radi, a onda se pomučiti da stabiliziramo energetsko polje. Zapravo, najprije kuglu nuklearne sile, a onda energetsko polje sposobno da je penetrira. Zatim dodamo materiju, s jedne strane i puf! — on raširi ruke. — Na to dugokosi momci još nisu pomislili.

— Ni govora — reče Garry. — Mjuhu će nam sve objasniti.

— Nadam se, Jack. Ovo bi moglo preokrenuti naglavce cijelu industriju.

— Shvatio si — nasmije se Jack.

Telefon opet zazvoni. Zinsser pogleda na sat.

— To je za mene. — On sjedne, podigne slušalicu i udubi se u živu diskusiju o čarterskim uslugama, dostavnicama, teretnim listama i zakonskim restrikcijama. Jack se oslonio o otpiljeni rub stola i sanjario. Mjuhu: superiorni pripadnik superiorne civilizacije, došao je na Zemlju da izvede barbarsko čovječanstvo iz mraka. Pitao se kako Mjuhu izgleda kod kuće, među sebi sličnima. Mlad, ali vrlo sabran, zaključi, i vrlo talentiran. Intelektualna krema, kao stvoren za ambasadora na novoj i dinamičnoj planeti kakva je Zemlja. A brod? Da li se vratio u tajnovite dubine svemira? Ili negdje u blizini kruži i

očekuje vijesti od svoga poduzetnog ambasadora?

Zinsser odloži slušalicu i uzdahne.

— Čestitaj mi na mojoj snazi volje. Najvažniji događaj u mome životu, a ja ovdje rintam kao magarac. Osjećam se kao dijete na Badnjak. Idemo ga pogledati.

* * *

— *Uiiijauauau!* — vrištao je Mjuhu dok je još jedan avion prošišao iznad njihovih glava. Molly je skakutala po sjedalu.

Mjuhu je divno oponašao.

Srebrni čovjek uspuže se uz naslon vozačevog sjedala lakim i skladnim pokretom, nastojeći da bolje vidi. Jedan se Piper upravo približio ulazu u hangar i mirovao nedaleko od njih, dok mu se propeler polako okretao.

Molly se nasloni laktovima na naslon da i ona bolje vidi. Mjuhu laktom očeše o njen šeširić i on padne na pod. On se sagne da ga podigne i zapne glavom o kontrolnu tablu, a poklopac pretinca za rukavice otvori se, zveknuvši. Njegove se čudne zjenice rašire, prozirni mu treći kapak palucne preko očiju i on posegne rukom u pretinac. Molly se još nije ni snašla, a on je već izišao iz auta i trčao preko parkirališta, skačući visoko u zrak, ispuštajući nesebične zvuke, povremeno stajući i lupajući zdravom rukom o tlo.

Izvan sebe od straha, Molly Garry istrči iz auta i jurne za njim — Mjuhu! Mjuhu, vrati se!

On se okrene prema njoj raširenih ruku.

— *Vrrrraauuu!* — On protrči mimo nje. Spuštajući jednu ruku i dižući drugu, oponašajući avion dok kreće u zraku, on potrči u širokom luku prema niskom zidiću na granici parkirališta i piste, preskoči ga i pojuri prema hangaru.

Molly, zadihana, jecajući, lupne nogom o tlo.

— Mjuhu! — zastenje bespomoćno. — Tata je rekao...

Dva mehaničara, koji su stajali uz mali Piper, motor kojega je još uvijek radio u praznom hodu, osvrnu se tražeći krivca za nemoguće zvuke koji dopiru do njih, zvuke kao da sto bijesnih mačaka oponaša indijanski bojni poklič. Ugledali su tankonogu, srebrnosivu prikazu, srebrnih brkova i uskih očiju, odjevenu u skrletno crvenu odjeću, što je povremeno prelazila u tamni indigo. Bez riječi, kao jedan, okrenu se i nagnu u bezglavi bijeg. A Mjuhu, uz još jedan urlik sreće, priskoči do aviona i nestane u njegovoj unutrašnjosti. Molly prinese ruku ustima.

— Oh, Mjuhu! — ona uzdahne. — Sad si nagrabusio. — Ona začuje bat koraka i okrene se. Njen je otac grabio ogromnim koracima prema njoj, a Zinsser je upeo sve snage da ne zaostane. —

Molly! Gdje je Mjuhu?

Ona nijemo uperi prstom u Piper. To kao da je bio signal malom avionu, koji krene preko piste.

— Hej! Čekaj! — zaurla Jack Garry besmisleno, grabeći prema avionu. On skoči prema zidu, ali ga vlastita brzina prevari, vrh cipele mu zapne o zid i on se prostre preko asfalta.

Zinsser i Molly pomognu mu da stane na noge. On izvadi maramicu i pritisne je o nos koji je krvario. — Mjuhu!

Mali se avion gegao preko piste, a onda iznenada zagrmi.

Rep mu se odigne od tla i on pojuri poprijeko piste, u vjetar. Jack se okrene prema Zinsseru i vidje oličenje užasa. Prateći njegov pogled, Jack ugleda još jedan avion, veliki šesterosjed.

Nikad se još nije osjetio tako bespomoćnim. Ova će se dva aviona sudariti. Nije bilo pomoći. On ih je promatrao ne trepćući, gotovo ravnodušno, Činilo se kao da pužu; taj je posljednji trenutak izgledao kao cijela vječnost. A tada, na samo dvadeset metara visine, Mjuhu ugasi motor i nagne krila. Piper uspori, nasloni se u vjetar i skrene postrance tako blizu ispod drugog aviona da ih je samo još jedan premaz boje dijelio od katastrofe.

Jack nije imao pojma kako dugo je zadržavao dah, ali kad ga je napokon ispustio, bila je to agonija.

— No, barem zna letjeti — uzdahne Zinsser.

— Pa, dakako da zna letjeti — otrese se Jack. — Ovakva prethistorijska naprava kakva je za njega avion prava je dječja igra.

— Tata, bojim se.

— Ja ne — reče Jack šuplje.

— Ni ja — doda Zinsser. — Avion je osiguran.

Piper zastrijeli uvis. Na sto metara visine najednom zaokrene, jezivo naglo, prevrne se, a onda zapikira ravno prema njima. Prošišao je tako blizu da se Zinsser u hipu nađe prostrt na zemlji, potrbuške. Jack i Molly su samo promatrali. Podigne se oblak prašine i sakrije avion. Trajalo je to samo nekoliko sekundi, a onda se avion opet pojavi, kojih stopedeset metara visoko, šašavo posrćući.

Odjednom Molly zaglušno zavrišti i pokrije lice rukama.

— Molly! Što ti je?

Ona ga rukama obuhvati oko vrata i pripije se očajnički jecajući.

— Prestani! — zaurla on, a onda doda nježno, — što je, zlato?

— On se boji. Mjuhu se strašno, strašno boji.

Jack podigne pogled. Avion se nagnuo ustranu i stao ponirati.

Zinsser zaurla:

— Gasa! Gasa! Dodaj gasa, budalo!

Mjuhu ugasi motor.

Nijem, avion se zakovitla kroz zrak i stropošta se usred zaglušne lomljave.

Molly reče sasvim mirno:

— Mjuhuove slike su prestale — reče i sruši se onesviještena na tlo.

Odvezli su ga u bolnicu. Bilo je mučno skupljati ostatke, podizati ga, nositi u kola hitne pomoći...

Jack je svim srcem želio da Molly ne vidi; ali ona je sjela i gorko plakala dok su ga odnosili. Dok su on i Zinsser nervozno hodali amo tamo po čekaonici, on zabrinuto pomisli kako će imati grdne muke s djetetom kad sve to prođe.

Dežurni liječnik iziđe, brišući ruke.

— Tko je doveo ovaj slučaj... vi?

— Obojica, — reče Zinsser.

— Što... tko je on?

— Jedan moj prijatelj. Da li je... hoće li preživjeti?

— Otkud da to ja znam? — otrese se liječnik. — Tokom cijele moje dugogodišnje prakse... — on puhne. — Ovaj čovjek ima dvojni krvotok. Dva odvojena krvotoka. Po jedno srce za svaki od njih. Arterijska krv nalik je na venoznu, ljubičasta je. Kako se ozlijedio?

— Pojeo je bocu aspirina iz mog auta — objasni Jack. — Aspirin ga čini pijanim. Digao je avion i odmaglio s njime.

— Aspirin ga čini... — Liječnik promotri najprije jednoga, pa drugoga, vrlo pažljivo. — Ako me zezate, neću pitati. Ipak... ono... ona stvar tamo unutra dovoljna je da svakog liječnika zezne do neba. Kako dugo ima onaj podvez na ruci?

Zinsser pogleda u Jacka, a Jack reče:

— Oko osamnaest sati.

— Osamnaest sati? — Liječnik zavrti glavom. — Tako je dobro zaraslo, da bih prije rekao osamnaest dana. — Prije nego je Jack uspio što reći, on doda: — Potrebna mu je transfuzija.

— To je nemoguće! Hoću reći, njegova krv...

— Znam. Uzeo sam uzorak. Dao sam dvojici tehničara da pokušaju smiješali kemikalije u plazmu tako da mu damo približni nadomjestak. Obojica me prozvaše lažovom. Ali njemu je potrebna transfuzija. Obavijestit ću vas. — On napusti čekaonicu.

— To ti je jedan doktor izvan sebe od čuda.

— Još se i dobro drži, — reče Zinsser. — Dobro ga poznajem. Možeš li mu zamjeriti?

— Harry, ne znam što ću ako Mjuhu ode.

— Toliko ga voliš?

— Ne samo to. Doći na prag susreta s drugom civilizacijom, a onda ti prođe kroz prste poput pijeska... to je previše.

— Onaj mlazni motor... Jack, ako nam ga Mjuhu ne objasni, ne vjerujem da ćemo naći tako genijalnog znanstvenika koji bi to mogao. Bilo bi to... bilo bi to kao da kovaču iz...

— Da, a njegovo podrijetlo? — Zinsser se oduševi. — On nije iz našeg sustava. A to znači da je sposoban prevaliti međuzvjezdane udaljenosti, to znači da ima zvjezdani pogon, ili čak prostornovremenski čvor o kojima momci toliko pišu.

— Preživjet će on — reče Jack. — On mora preživjeti ili nema pravde na svijetu. Toliko ga toga moramo pitati, Harry! Gledaj... on je ovdje. To znači da će još njegovi doći, jednoga dana.

— Daa. A zašto već nisu došli?

— Možda i jesu. Daniken...

— Oh, joj — reče Zinsser — nemoj pretjerivati. Liječnik uđe u čekaonicu.

— Mislim da će se izvući.

— Zbilja?

— Ne zbilja. Ništa nije zbiljsko kod ovoga tipa. Ali mi se čini da će biti u redu. Što jede?

— Otprilike isto što i mi, čini mi se.

— Čini vam se. Niste baš krcati znanjem o njemu.

— Pa i nisam. Tek što je stigao. Ne! Ne pitajte odakle Morat ćete ga pitati sami.

Liječnik se počeše po glavi.

— On nije s ovoga svijeta. To je sigurno. Očigledno je odrastao, ali mu je svaki lom kao u djeteta; takve ćete stvari vidjeti u trogodišnjaka. Prozirne membrane preko... Čemu se smijete?

Jack se počeo smijati polako, smijuljeći se, ali je smijeh nabujao, izbjegao kontroli. Sad je urlao od smijeha. Zinsser vikne:

— Jack! Dosta! Ovo je bolnica...

Jack se pribere načas, odgurne Zinsserovu ruku, reče »ne mogu si pomoći«, pa zapadne u novi grohot.

— Što ti je, čovječe? — upita Zinsser.

— Ha ha ha! — odgovori mu Jack. A onda se otrijezni, više od toga. — Cijela stvar mora biti smiješna, Harry. Neću dopustiti da bude drukčije.

— Ma, koga to vraga... ?

— Pazi, Harry. Mi smo nabacali kojekakve pretpostavke o Mjuhuu, o njegovoj civilizaciji, tehnologiji, podrijetlu. A nikad nećemo saznati ništa!

— Zašto? Pa on će nam reći.

— Neće. Pogriješio sam. Reći će nam mnogo toga. Ali nam to neće pomoći. Pazi; ako je naše visine, ako je stigao k nama u svemirskom brodu, ako je donio nekoliko lukavih spravica, koje su očigledno produkt vrlo napredne civilizacije, to ne znači da je on stvorio tu civilizaciju niti da je jedinka superiorna svojoj okolini.

— No, zašto ne?

— Zašto ne? Harry, da li je Molly izumila automobil?

— Ne, ali...

— Ali je danas provezla jednoga kroz stražnji zid garaže. Zinsserove se oči rašire.

— Hoćeš reći...

— Sve se slaže! Sjećaš li se kako je Mjuhu riješio problem kako da prenesem vrata pomoću letipruta? Fascinirao ga je Mollyn jojo. A što kažeš na čudnu vezu koju je uspostavio s Molly? Što misliš? Sjeti se Irisine reakcije gotovo materinske, premda nije znala zašto?

— Siromašni mališan — uzdahne Zinsser. — Pitam se da li je pomislio da je kod kuće kad je sletio?

— Siromašni mališan... točno — reče Jack i stane se opet smijati. — Može li ti Molly rastumačiti kako radi motor s unutrašnjim sagorijevanjem? Može li ti objasniti aerodinamične sile koje djeluju na krilo? — On potrese glavom. — Čekaj, pa ćeš vidjeti. Mjuhu će nam reći ekvivalent Mollynog »vozili smo se u autu tata i ja i išli smo dvjesta kilometara na sat«.

— Ali, kako je dospio ovamo?

— Kako je Molly prošla kroz stražnji zid garaže?

Liječnik bespomoćno slegne ramenima.

— Biološke reakcije njegova organizma su doista kao u djeteta. A ako jest dijete, tada će se njegovo tkivo oporavljati vrlo brzo, pa mogu jamčiti da će preživjeti.

Zinsser zastenje.

— To će nam mnogo pomoći... a i njemu, siromah mali. Ovako malen, pun dječjeg povjerenja u odrasle, vjerojatno je bio uvjeren da ćemo ga nekako dopremiti njegovom domu. Ne znamo ništa, ništa, čak ni kako da udvostručimo ovaj njegov mlazni štap koji je, u svijetu s kojeg je došao — tek igračka za malu djecu.

Ray Bradbury: Sirena

The Fog Horn

Preveo Vojko Kraljeta

Ray Douglas Bradbury smatra se najvećim živim piscem znanstvene fantastike. Ušavši u žanr bočova (buljookih čudovišta), svemirskih kauboja i njihovih dogodovština nazvanih svemirskim operama (space operas), pomogao je pdići razinu pisanja, stvorivši na tom području pažnje vrijedna literarna ostvarenja. Njegova veća ljubav spram ljupkom jeziku i čovjeku nego spram svemirskim letjelicama, utjecala je na gotovo sve pisce tog područja koji su došli nakon njega. Nesumnjivo se ništa ne bi promijenilo u znastvenoj fantastici — priče bi i dalje bile nezanimljive, čovjekov život jeftin i on sam smiješan da Bradbury nije bio zaveden pričama Edgara Allana Poea i Julesa Vernea 1932. godine.

Vjeruje da je »Čarobnjak iz Oza« potaknuo njegovu ljubav spram pisanju i znanstvenoj fantastici u isto vrijeme. Gutao je djela Vicki Baum, Burroughsa, Wellsa, princa Valianta i Bucka Rogersa; ovu posljednju dvojicu čitao je u nedjeljnom stripmagazinu koji je prodavao.

U Los Angelesu je prijateljevao s piscem SF Henryjem Kuttnerom. Bradbury tvrdi da ga je upravo Kuttner upravio prema uspješnoj karijeri, rekavši mu: »Ray, prestani gnjaviti ljude oko sebe svojim idejama. Dosta je toga deranja na svakoga, vikanja drugima u uši o svojim velikim idejama. Idi kući, uzmi pisaći stroj i PIŠI! Ne možeš GOVORITI o tome kako želiš biti pisac — moraš PISATI da bi bio pisac?«

Njegov je opus fenomenalan, kao što je i njegov mladenački izgled. Napisao bi najmanje jednu kratku priču svaki tjedan u proteklih 39 godina; većina ih je izdana. Njegova djela su: »Marsijanska kronika«, »Objašnjeni čovjek«, »Fahrenheit 451«, »Listopadna zemlja«, »Maslačkovo vino«, »Lijek za melankoliju«, »Nešto opako dolazi ovim putem«, »Himna trkačima«, »Pjevam električno tijelo« i »R je za Raketu«.

Njegove knjige i priče adaptirane su za kazališne daske i ekran. Njegova su djela prevedena na petnaest različitih jezika i jedan je od najpopularnijih pisaca u Francuskoj, Velikoj Britaniji, Njemačkoj, Italiji, Brazilu i Argentini. Bio je pozvan i u SSSR. gdje je postao popularan gotovo kao kozmonauti.

I više nego pisac znanstvene fantastike Bradbury je pjesnik, dramaturg, predavač, konstruktor i »pravi« novelist i liričar. Dobio je i akademijinu nagradu za scenarij Moby Dicka. Njegov savjet piscima? »Ne pričajte o tome; PIŠITE.«

Bradbury je pisac koji posjeduje maštu i energiju: »Moram pisati sve što mogu«. »Vrijeme ističe vrlo brzo — kaže — i ako ne požurimo i ne završimo naš posao, umrijet ćemo ne ostaviviši iza sebe ništa kao dokaz da smo bili ovdje.«

ROBERT JACOBS

Tamo vani u hladnoj vodi, daleko od zemlje, čekali smo svaku noć na dolazak magle; ona je došla, a mi smo čisteći zvučni stroj palili

svjetla za maglu, gore, na kamenom tornju. Osjećajući se kao dvije ptice na sivom nebu, McDunn i ja slali smo svjetlo, koje je sad crveno, zatim bijelo i opet crveno, dolazilo do očiju osamljenih brodova. Ako nisu ugledali naše svjetlo, tada je uvijek tu bio naš Glas, duboki krik naše Sirene za maglu, koji je snažno podrhtavao kroz maglene dronjke i tjerajući galebove činio ih hrpom razbacanih karata, ispod kojih su se visoki valovi valjali bijesno se pjeneći.

— Usamljen je ovo život, ali si se već naučio na nj, zar ne? — upita McDunn.

— Da— rekoh. — S tobom se dade pričati.

— Pa, sutra je tvoj red za izlazak na kopno — reče on, smijući se — na djevojke i gin.

— Na što misliš, McDunn, kad te ostavim ovdje samog?

— Na more i njegove tajne.

McDunn upali svoju lulu. Bilo je sedam i petnaest, večer, mjesec studeni, uključena grijalica, svjetlo je okretalo svoj rep u dvjesta smjerova, a Sirena odzvanjala u grlu tornja. Nije bilo grada sto milja niz obalu, samo cesta, koja je prolazila kroz pustu zemlju do mora, nekoliko automobila i pojas od dvije milje hladne vode do naših stijena, a jedva nekoliko brodova.

— Tajne mora — reče McDunn zamišljeno.

— Znaš, ocean je najveća i najvraškija snježna pahuljica koja postoji. Okreće i stvara tisuće oblika i boja, nikad ih ne ponavljajući. Čudno. Jedne noći, prije mnogo godina, bio sam ovdje sam, kad su sve ribe ovog mora došle ovamo i izronile na površinu. Nešto ih je natjeralo da doplivaju i ostanu ovdje u zaljevu, držćući i zureći u toranj, dok su preko njih prolazile crvena, bijela i crvena boja, tako da sam mogao vidjeti njihove čudne oči. Smrznuo sam se. Krećući se tu do ponoći, ribe su izgledale kao velik paunov rep. Tada su bez zvuka nestale, milijun ih je otišlo. Mislim da su možda, na neki način, prošle sve ove milje da bi se pomolile. Čudno. Ali zamisli kako im je morao izgledati toranj sa svojih sedamdeset i pet stopa iznad mora, sa svjetlom koje blješti iz njega, javljajući se monstrumskim glasom. Nikad se nisu vratile te ribe...

Zadrhtao sam. Gledao sam dugačku sivu morsku livadu, koja se prostirala daleko, nikuda, i ni u što.

— O, more je puno. — McDunn je nervozno pućkao svoju lulu, žmirkajući. Bio je nervozan cijelog dana, ne odajući razloga tome. — Uza sve naše strojeve i takozvane podmornice, proći će još tisuće stoljeća prije nego što dođemo do kraja — prije nego što dodirnemo dno potopljenih zemalja u kraljevstvima iz bajki i spoznamo pravi strah. Zamisli, tamo dolje je još uvijek 300.000 godina prije nas. Dok smo mi okolo paradirali s fanfarama, oduzimajući jedan drugom zemlje i skidajući glave, oni su živjeli ispod mora dvanaest milja

dubokoga, hladnog, u vremenu starom kao brada repatice.

— Da, to je stara zemlja.

— Dođi. Imam ti reći nešto posebno, na što sam čekao prilično dugo.

Popeli smo se osamdeset stuba, ispunivši vrijeme pričanjem. Na vrhuncu je McDunn ugasio sobno svjetlo da ne bi došlo do odsjaja u ogledalu. Veliko oko svjetla je zujalo, lako se okrećući u svojoj nauljenoj rupi. Sirena je ujednačeno trubila svakih petnaest sekundi.

— Zvuči kao životinja, zar ne? — McDunn kimnu sam sebi.

— Velika, usamljena životinja, koja plače u noći. Sjedeći ovdje na granici od deset bilijuna godina ona zove Dubine; ja sam ovdje, ja sam ovdje, ja sam ovdje. A Dubine odgovaraju, da, odgovaraju, ovdje si već tri mjeseca... Johnny, bolje je da te pripremim: u ovo doba godine — reče promatrajući tamu i maglu — nešto posjećuje svjetionik.

— Jata riba, kao što si pričao?

— Ne, to je nešto drugo. Nisam ti o tome pričao da ne pomisliš da sam budala. Ali noćas ti moram to ispričati, jer prema oznaci u mojem kalendaru iz prošle godine noćas je noć kada to dolazi. Neću ići u pojedinosti, moraš se sam uvjeriti. Samo sjedi ovdje. Ako želiš, sutra možeš spremiti svoje stvari, motornim čamcem otploviti do obale i odvesti se svojim kolima, parkiranim na molu, u neki kontinentalni gradić, da više nikada ne ugasiš svoja svjetla noću. Neću se čuditi niti te okrivljavati. Ovo se događa već treću godinu, i to je prvi put da se netko osim mene može uvjeriti u istinitost svega. Samo čekaj i gledaj.

Pola sata je bilo prošlo a da smo progovorili jedva nekoliko riječi. Kad nam je postalo dosadno, McDunn mi je objasnio neke od njegovih ideja o Sireni.

— Jednog dana, prije mnogo godina, čovjek je hodajući okolo stao na zvuk oceana, na hladnoj, neosunčanoj obali i rekao: Potreban nam je glas koji će na moru upozoravati brodove; ja ću stvoriti jedan. Stvorit ću vječni glas, kao što je vječna magla; stvorit ću glas koji je kao prazan krevet pored vas, koji je kao prazna kuća kad otvorite vrata, koji je kao drveće u jesen bez lišća. Zvuk koji je kao ptice što plačući lete na jug, zvuk koji je kao studeni vjetar na obali, strmoj i hladnoj. Stvorit ću zvuk koji je tako osamljen da ga nitko ne može mimoići — bilo tko da ga čuje odzvanjat će mu u duši, a srca će činiti toplijim; značit će mnogo svatkom tko ga čuje u udaljenim gradićima. Stvorit ću zvuk i aparaturu koju će nazvati Sirenom, i tko god je čuje, znat će što je to vječna tuga i prolaznost života.

Sirena se oglasi.

— Ja sam izmislio ovu priču — reče McDunn tiho — kako bih pokušao objasniti zašto ovo biće dolazi svake godine do svjetionika.

Sirena ga zove, ja mislim, i ono dolazi...

— Ali... — rekoh.

— Pssst! — reče McDunn. — Tamo! — On pokaza prema Dubinama.

Nešto je plivalo prema svjetioniku.

Bila je hladna noć, kao što rekoh; visoki je toranj bio hladan, svjetlo je dolazilo i odlazilo, a Sirena je zvala i zvala kroz rasparanu maglu. Nisi mogao vidjeti daleko i nisi mogao vidjeti dobro, duboko se more gibalo na svojem putu oko zemlje pokrivene koprenom noći, glatko i mirno, boje sivog mulja, a nas dvojica smo iz visokog tornja promatrali kako se tamo, dalje, uz rumor vode, pojavljuju valovi i pjena. I tada je na površinu hladnog mora izronila glava, velika glava tamne boje, OGROMNIH OČlJU, a za njom vrat. A zatim — još nikakvo tijelo, nego vrat, i još toga vrata! Glava se uzdigla čitavih četrdeset stopa iznad vode nasađena na vitak i divan tamni vrat. Tek tada se, kao mali otok crnih koralja, školjki i rakova, tijelo uzdiglo iz podzemlja. Trzalo je repom. U svemu, proračunao sam da čudovište od glave do vrha repa ima oko devedeset ili sto stopa.

Rekoh nešto. Ne znam što.

— Mir, dečko, — prošapće McDunn.

— To je nemoguće! — uskliknuh.

— Ne, Johnny, MI smo nemogući. ONO je takvo bilo i prije deset milijuna godina. ONO se nije promijenilo. MI i zemlja smo se promijenili, postali nemogući. MI!

Ono je plivalo polako, veoma dostojanstveno, tamo dalje u ledenoj vodi. Magla je obavijajući ga na trenutke povećavala njegove dimenzije. Jedno od očiju čudovišta uhvatilo je, zadržavalo i odbijalo naše snažno svjetlo, crveno, bijelo, crveno, bijelo, kao disk što šalje poruku u prastaroj šifri. Bilo je tiho kao magla kroz koju je plivalo.

— To je neka vrsta dinosaurusa! — Čučnuh držeći se ograde od stuba.

— Da, jedan iz njihovog plemena.

— Ali oni su izumrli!

— Ne, samo su se sakrili u Dubine. Duboko su, duboko dolje u najdubljim Dubinama. Zar to nije, Johnny, prava riječ, koja toliko mnogo kaže: Dubine. Sva hladnoća, tama i ponor ovog svijeta krije se u riječi kao što je ova.

— Što ćemo učiniti?

— Učiniti? Imamo posao koji ne smijemo napustiti. Osim toga, ovdje smo sigurniji nego u nekom brodiću koji bi se pokušao dočepati obale. To je biće veliko kao razarač i gotovo isto tako brzo.

— Ali čekaj, zašto ono dolazi OVAMO? Slijedećeg trenutka sam dobio odgovor. Oglasila se Sirena.

A čudovište je odgovorilo.

Krik je odjeknuo preko milijun godina zemlje i magle. Krik toliko bolan i osamljen da je čovjeku potresao i glavu i tijelo. Monstrum je vikao na toranj. Ponovo zazvuči Sirena. Čudovište ponovo zaurla. Opet Sirena, čudovište otvori svoja velika nazubljena usta, ispustivši zvuk na vlas isti kao Sirenin. Osamljen, beskrajan, dalek. Zvuk osamljenosti, beskrajnih mora hladnih noći, odsječenosti. To je bio taj zvuk.

— Znaš li sada — prošapta McDunn — zašto dolazi ovamo?

Kimnuh.

— Cijele godine, Johnny, jadno čudovište čeka negdje ispod dvadeset milja mora, udaljeno tisuću milja i staro možda milijun godina, to jedino biće. Zamisli, čekati milijun godina; bi li TI mogao čekati tako dugo? Možda je zadnje iz svoje vrste?

Sklon sam potvrditi da jest.

Uglavnom, prije pet godina su ovamo došli ljudi i izgradili svjetionik. I uključili su Sirenu usmjerivši joj zvuk prema mjestu gdje si se ti zakopao sanjajući o zemlji na kojoj je još bilo tisuće istih kao i ti, a sada si sam, prepušten svijetu koji nije napravljen za tebe, svijetu od kojeg se moraš sakrivati. Zvuk Sirene dolazi i odlazi, dolazi i odlazi. Uznemiriš se, otvaraš oči — ogromne leće — mičeš se i polako, polako odvajaš od blatnog dna Dubina, jer imaš ocean na svojim leđima, težak. Sirena dolazi, prolazeći kroz tisuće milja vode, tiha i poznata, uznemiruje ti površinu trbuha, a ti se dižeš, polako, polako. Utoljuješ glad ribama i rijekama rakova, uzdižući se polako kroz jesenske mjesece, kroz rujan kada magle dolaze, kroz listopad, sa Sirenom koja te neprestance zove kroz još više magle, dok u kasnom studenom, pošto si se dan za danom prilagođavao promjeni dubine, nekoliko stopa više svakim satom, nisi došao blizu površine; i još si živ. Moraš sam usporiti; ako odmah izroniš — eksplodirat ćeš. Zato su ti i potrebna sva ta tri mjeseca izranjavanja, a za njima još određeni broj dana dok ne doplivaš do svjetionika. I tamo si, tamo, u noći, Johnny, najveće prokleto čudovište ikad stvoreno. A tu je svjetionik, koji te zove, dugačkim vratom kao što je tvoj koji viri iz vode, s tijelom kao što je tvoje tijelo, i što je najvažnije, s glasom kao što je tvoj glas. Da li shvaćaš sada, Johnny, da li razumiješ?

Oglasila se Sirena.

A čudovište je odgovorilo.

Vidio sam sve, znao sam sve: milijun godina usamljenosti i čekanja nekoga tko se nikada neće vratiti. Milijun godina izolacije na dnu mora, ludost vremena tamo dolje, dok se nebo očistilo od pticareptila, močvare se isušile s kontinenata, dok su ljenivcima, sabljastom tigru i mamutima tragovi zauvijek nestali u ponorima punim katrana, dok je čovjek trčao poput termita na brdu.

Oglasila se Sirena.

— Prošle godine — reče McDunn — to je stvorenje plivalo okolo i okolo, čitavu noć. Ne prilazeći previše blizu, zbunjeno, rekao bih. Uplašeno, možda. I pomalo ljutito pošto je prošlo sav taj put. Ali, slijedećeg dana, neočekivano, digla se magla, došlo je odmorno sunce, nebo je bilo plavo kao slika. I monstrum je otplivao otjeran vrućinom i tišinom, ne vraćajući se više. Pretpostavljam da razmišlja o svemu već godinu dana, pokušavajući shvatiti. Zbog čega se upravo na taj način to dogodilo.

Čudovište i Sirena vikali su jedno na drugo, udaljeni samo sto jardi. Monstrumove su oči, kako bi ih svjetlo pogodilo, bile vatra i led, vatra i led.

— To je život za tebe — reče McDunn. — Netko čeka nekoga tko se neće nikada vratiti kući. Uvijek netko voli neku stvar više nego ona voli njega. I nakon određenog vremena želiš uništiti tu stvar bilo što da je, da ti više ne može nanositi bol.

Čudovište je zurilo prema svjetioniku. Oglasila se Sirena.

— Da vidimo što će se dogoditi — reče McDunn.

On ugasi Sirenu.

Slijedeća minuta tišine bila je toliko napeta da smo mogli čuti polagano okretanje svjetla i kucanje naših srca, tu, među staklima na vrhu tornja.

Čudovište je zaprepašteno stalo. Njegove velike oči su žmirkale kao svjetiljke svjetionika. Usta su mu bila razjapljena. Ispustilo je grmljavinu kao vulkan. Okretao je glavu sad u ovom, sad u onom smjeru, kao da traži zvuk koji je iščeznuo u magli. Buljilo je u svjetionik. Zagrmjelo je ponovo. Tada je njegove oči zahvatila vatra. Podignulo se mlateći po vodi i pojurilo na toranj, očima ispunjenim bolnim bijesom.

— McDunn! — kriknuh. — Uključi sirenu!

McDunn je petljao oko prekidača. Ali čak i kad ju je uključio, čudovište nije stalo. Dok je grabilo prema tornju, uhvatio sam bljesak njegovih ogromnih pandži, s kožicom među »prstima«. Velike oči na desnoj strani njegove strašne glave svijetlile su kao veliki kotao u koji se mogu vičući strovaliti. Toranj se zatresao. Sirena je urlala; monstrum je urlao. Zgrabio je toranj bjesneći na stakla i ona se smrskaše nad nama.

McDunn me zgrabi za rame — Brzo, dolje!

Toranj se njihao, drhtao i počeo popuštati. Monstrum i Sirena su i dalje urlali. Spotičući se jurili smo niz stube.

— Brzo!

Došli smo do podnožja kad se toranj nagnuo prema nama. Sagnuli smo se i prošavši ispod stuba sakrili se u podrum. Osjećali smo podrhtavanje tla od udara stijena o zemlju; Sirena naglo ušuti. Monstrum se nadvio nad toranj. Toranj je pao. Klečeći, McDunn i ja

smo se čvrsto držali zajedno, dok se naš svijet rušio.

Tada je sve bilo gotovo. Ništa nije ostalo osim mraka i mora, koje je jednolično zapljuskivalo obalu sirovoga, neobrađenoga kamenja.

To i drugi zvuk.

— Slušaj — reče McDunn tiho. — Slušaj.

Čekali smo, osluškivali.

Tada sam ga čuo. Ispočetka samo usisavanje zraka, nakon čega je ostao vakuum, a zatim je nad nama i oko nas odjeknula jadikovka, koja je izražavala svu zbunjenost i osamljenost toga ogromnog čudovišta, dok se zrak ispunio odvratnim vonjem njegova tijela. Čudovište je urlalo, teško dišući. Tornja je nestalo. Svjetla je nestalo. Stvar koju je zvalo više od milijun godina je nestala. Monstrum je otvarao svoja usta ispuštajući glasne zvukove. Zvuk Sirene, ponovo i ponovo. A brodovi, daleko na moru, ne pronašavši svjetlo, ne vidjevši ništa prolazeći, čuli su zvuk do kasno u noć i morali su pomisliti: tamo je, osamljeni zvuk, sirena Osamljenoga zaljeva. Sve je u redu. Prošli smo rt.

I tako je bilo cijele noći.

* * *

Sunce je bilo toplo i žuto kad su sutradan popodne došli spasioci da nas izbave iz zatrpanog podruma.

— Srušio se, to je sve — rekao je McDunn ozbiljno. — Primili smo nekoliko teških udaraca valova, svjetionik nije izdržao.

Uhvatio me za rame.

Ništa se nije moglo vidjeti. Ocean je bio miran, nebo plavo. Jedini je ostatak bio veliki smrad što se dizao iz zelene tvari koja je prekrila kamenje palog tornja i stijene na obali.

Unaokolo su zujali kukci. Ocean je prao obalu.

Slijedeće godine izgradili su novi svjetionik, ali tada sam već imao u malom gradu posao, ženu i dobru, malu, toplu kućicu. U jesenske večeri zatvaram vrata, tako da se može vidjeti samo žuto svjetlo i dim što kulja kroz dimnjak. A McDunn? On je sam dao nacrt za ovaj sadašnji svjetionik izgrađen od armiranog betona.

— Za svaki slučaj — rekao je.

* * *

Novi svjetionik bio je gotov u studenom. Odvezao sam se dolje jedne večeri. Parkirao sam kola i gledajući sivi ocean slušao zvuk nove sirene. Jedanput, dva puta, tri puta, četiri puta u minuti. Zvala je tamo, u daljini.

Čudovište?

Nikad se nije vratilo.

— Otišlo je — reče McDunn. — Otišlo je nazad u Dubine. Naučilo je da ništa ne možeš previše voljeti na ovome svijetu. Otišlo je u najdublje Dubine da čeka još milijun godina. Da, jadno stvorenje! Čekajući tamo dok na ovoj žalosnoj planeti čovjek dolazi i odlazi. Ono čeka i čeka.

Sjedio sam u svojim kolima, slušajući. Nisam mogao vidjeti svjetionik u Osamljenom zaljevu. Samo sam čuo Sirenu. Sirenu, Sirenu. Zvučila je kao čudovište koje doziva.

Sjedio sam tamo, želeći da ima nešto što bih mogao reći.

Ray Bradbury: *Šest bijelih kamenova*

Here There be Tygers

Prevela Mihaela Vekarić

— Planetu treba uništiti do temelja — govorio je Chatterton.— Pođite i razorite je, poubijajte zmije, otrujte životinje, isušite rijeke, očistite zrak od cvjetnog praha, izrujte zemlju, iščupajte njezinu tajnu, raskopajte je i bježite čim postignete ono što želite. Inače će vas planeta osvojiti. Na planete se ne možete osloniti. One su čudne, zle, one će vas sigurno prevariti, osobito ona daleka, milijarde kilometara udaljena; na vama je, dakle, da ugrabite prednost. Strgnite joj kožu, kažem vam. Izvucite rudaču i bježite prije nego što vas taj svijet raznese. Tako treba postupati s planetom.

Brod je letio prema planeti br. 7 zvjezdanog sustava 84. Preletjeli su milijarde kilometara, Zemlja je bila daleko, zaboravljeno njeno sunce i njen sustav, taj već kolonizirani, ispitan i iskorišten sustav, a drugi su sustavi prerovani do temelja, ogoljeni i pročišćeni; i sada, svemirski brodovi sićušnih stanovnika jedne nevjerojatno udaljene planete, odlaze u otkrivanje drugih univerzuma. Za nekoliko mjeseci, nekoliko godina, oni će moći putovati bilo kamo jer je brzina raketa fantastična; desettisućiti put svemirski brod, opremljen za osvajanje svemira, spustio se poput pera na neku stranu planetu.

— Ne — odgovori kapetan Forester. — Previše poštujem druge planete da bih prema njima postupao onako kako vi govorite, Chattertone. Srećom, ja nisam zadužen za pljačkanje i uništavanje. Sretan sam što sam samo astronaut. Vi ste antropologmineralog. Pođite, stružite tlo, dubite ga. Ja ću samo nadgledati. Ja ću samo prošetati okolicom da vidim taj novi svijet, kako je sazdan, na što je nalik. Volim promatrati. Svi astronauti su skloni promatranju, inače ne bi bili astronauti. Kad ste jedan od takvih, volite osjetiti nove mirise, vidjeti nove boje, nove ljude ako ih ima, nove oceane i njihove otoke.

— Uzmite revolver — reče Chatterton.

— U futroli je.

Obojica se okrenu prema oknu i ugledaju zelenu planetu što im je dolazila u susret.

— Pitam se što ona misli o nama — reče Forester.

— Mene neće voljeti — otpovrne Chatterton. — Boga mu, dat ću sve od sebe da me ne zavoli! I baš me briga, zamislite, uopće me nije briga. Zanima me samo novac. Spustite se onamo ako možete,

komandante. Čini se da je ova zemlja bogata, razumijem se ja u to.

Planeta je bila prekrasne zelene boje, kakvu nisu vidjeli od djetinjstva.

Između blagih brežuljaka prosula se jezera kao kapi bistre plave vode; nije bilo velikih bučnih ulica, osvijetljenih reklama, gradova. To je more zelenih terena za golf, pomisli Forester, beskrajno more. Moglo bi se neprekidno igrati, deset tisuća kilometara u bilo kojem smjeru. Praznična planeta, svijet za igranje kriketa, zemlja na koju će se čovjek samo ispružiti s djetelinom u ustima, poluzatvorenih očiju, smiješeći se prema nebu, udišući miris trave ili će drijemajući provoditi vječnu nedjelju.

— Kad bi planeta bila žena, bila bi upravo ovakva.

— Žena izvana, a iznutra muškarac — reče Chatterton. — Ispod je sve tvrdo, muško — bakar, uran. Ne dajte da vas zavede šminka.

On se uputi prema kovčegu, gdje je čekala Sondarobot. Glava glodalica s plavičastim svjetlima bila je spremna da zaroni 20 metara ispod zemlje, iščupa korijenje i stvori prostor za još dublje spuštanje, do srca planete. Chatterton namigne stroju.

— Ukrotit ćemo ovo što vi nazivate ženom, Forestere, i to ozbiljno.

— U to ne sumnjam — odgovori on mirno.

Svemirski brod se spusti na tlo.

— Previše je zeleno, previše pitamo — reče Chatterton. — To mi se ne sviđa. — Okrene se prema komandantu. — Uzet ćemo puške.

— Ako nemate ništa protiv, ovdje ja zapovijedam.

— Da, ali moja kompanija plaća naše putovanje i svu ovu aparaturu što vrijedi milijune dolara; u zaštitu je uložen golem novac,

Na novoj planeti br. 7 zvjezdanog sustava 84 zrak je bio dobar. Zanjiše se širom otvoren izlaz. Jedan po jedan kročiše ljudi na svijet zelenila.

Posljednji se pojavio Chatterton s revolverom u rukama.

Kad je Chatterton spustio nogu na travu, zemlja se zatrese. Trava zaleluja. Šuma u daljini zatutnji. Nebo kao da neprimjetno zatrepta i zatamni se. Za to vrijeme ljudi promatrahu Chattertona.

— Gospode! Potres!

Chatterton problijedi, dok su se ostali smijali.

— Ne voli vas, Chattertone.

— Glupost!

Potresi se napokon umiriše.

— Dakle — reče kapetan Forester — budući da se planeta nije tresla zbog nas, vjerojatno ne voli vašu filozofiju.

— Koincidencija — odgovori Chatterton s kiselim osmijehom. — Hajdemo sada, i to brzo. Htio bih da Sonda za pola sata iziđe i pokupi prve podatke.

— Počekajte časak — reče Forester uozbiljivši se. — Najprije moramo pregledati okolicu da bismo se uvjerili nema li ljudi ili životinja. Osim toga, ne dolazimo svake godine na ovako simpatičnu planetu, ne možete nam spočitavati što je želimo malo pogledati.

— Dobro — reče Chatterton pridružujući se ostalima. — Obavimo i to.

Pokraj broda ostaviše jednog čuvara i krenuše preko polja i dolina. Poput grupe školaraca što se zaputila u šetnju jednoga lijepog dana sredine ljeta gazili su po travnjaku prikladnom za kriket, gdje ste, ako oslušnete, mogli čuti šum lopte na travi, blago žuborenje glasova, iznenadni smijeh žene iz nekoga sjenovitog trijema obraslog bršljanom, zveckanje leda u posudi s hladnim čajem, najboljim napitkom za toplih dana.

— Ah — reče Driscoll, jedan od najmlađih članova ekipe, duboko udišući svježi zrak — donio sam štapove za golf; kasnije ćemo igrati. Kakav teren!

Ljudi se šutke nasmijaše sjetivši se sezone golfa, blagoga svježeg lahora što mami na tenis, vremena stvorenog za vožnju biciklom i berbu divljega grožđa.

— Hvata li vas želja da postrižete tu travu? — upita Driscoll.

Ljudi se zaustaviše.

— Znao sam da nešto nije u redu — uzvikne Chatterton. — Ova trava: ta svježe je pokošena!

— To je vjerojatno takva uvijek kratka vrsta trave.

Chatterton pljune na jedan busen i razgazi nogom.

— Ne sviđa mi se to. Nikako mi se ne sviđa. Ako nam se nešto dogodi, na Zemlji se to nikada neće saznati. Glupa li pravila: ako se jedan svemirski brod ne vrati, nikada ne šaljemo drugi da bismo doznali što se dogodilo.

— To je normalno — objasni Forester. Ne možemo gubiti vrijeme u uzaludnoj borbi s tisućama neprijateljskih planeta. U svaki svemirski brod uloženo je mnogo godina, novaca, života. Nemamo toliko sredstava da možemo gubiti dva stroja kad je već jedan izgubljen zbog neprijateljstva neke planete. Mi idemo na mirne planete poput ove.

— Često se pitam — reče Driscoll — kakva je sudbina zadesila sve one ekspedicije nestale u univerzumima do kojih nikada više nećemo stići.

Chatterton se zagleda u šumu u daljini.

— Njih su ubili, zaklali, ispekli za objed. Upravo kao što se i nama svakog trenutka može dogoditi. Vrijeme je da se prihvatimo posla, komandante!

Nalazili su se na vrhu male uzvisine.

— Obratite pažnju na svoja osjetila — reče Driscoll opuštenih

ruku i nogu. — Sjetite se kako ste trčali kad ste bili djeca i kako je na vas djelovao vjetar. Kao da umjesto ruku imate krila: trčite i neprekidno vam se čini da ćete poletjeti, ali to vam nikada nije uspjelo.

Grupica utone u sjećanje.

— Okušajte vjetar, zaboga! Zapravo, mi nikada nismo uistinu letjeli. Sjednemo u tone metala, a to ni izdaleka nije pravo letenje. Nikada nismo letjeli sami, kao ptice. Zar ne bi bilo divno da samo raširimo ruke, ovako... — on ispruži ruke — i da potrčimo?

Potrči ispred grupe smijući se svojoj djetinjariji. — i da letimo! — uzvikne.

On poleti.

Pokrenuše se kazaljke na satovima ljudi što su ostali na tlu. Gledali su u zrak. S neba dopre prodorni zvuk nekoga nevjerojatnog smijeha.

— Recite mu da se spusti — promrmlja Chatterton. — Ubit će ga.

Nitko ga nije čuo. Misli su im bile daleko od Chattertona. Smješkali su se od zaprepaštenja.

Driscoll se napokon spusti ispred njih.

— Jeste li me vidjeli? Bože, ja sam letio! Da, vidjeli su ga.

— Moram sjesti. Oh, bože moj!

Driscoll rukama obuhvati koljena smijući se. — Ja sam vrabac, ja sam soko, neka me bog blagoslovi! Hajde, pokušajte i vi!

— Vjetar me podigao i ponio — doda trenutak kasnije dahćući i uzdišući od ushićenja.

— Krećemo — reče Chatterton.

Polako se okretao na sve strane ispitujući nebo:

— To je klopka. On hoće da svi odletimo, a onda ćemo odjednom omlitaviti i biti ubijeni. Ja se vraćam u brod.

— Pričekat ćete moju naredbu — reče Forester.

Ljudi se namrštiše na tu napetu atmosferu. Vjetar je blago pirkao. Čulo se zujanje jelenka, vječni šum mjeseca ožujka.

— Zamolio sam vjetar da me ponese — reče Driscoll. — I on je to učinio!

Forester dade znak ostalima da se odmaknu:

— Idem okušati sreću. Ako se ubijem, vratite se u brod.

— Žao mi je što vam to ne mogu dopustiti — reče Chatterton. — Vi ste komandant i ne smijemo dopustiti da se izložite opasnosti.

Chatterton izvuče revolver:

— Moram steći malo autoriteta. Ako treba, osvojit ću ga silom. Predugo traje ova igra. Naređujem vam da se vratite u brod.

— Maknite tu pucaljku — mirno reče Forester.

— Me mičite se, idiote!

Chatterton je žmirkajući pogledavao čas u komandanta, čas u

revolver:

— Zar ništa niste osjetili? Ovaj svijet je živ, on je budan i poigrava se s nama čekajući svojih pet minuta.

— Na meni je da o tome sudim — reče Forester. — Ako odmah ne spremite taj revolver, morat ću vas uhapsiti.

— Kad nećete sa mnom, glupani, crknite ovdje. Obavit ću sve predradnje i odlazim.

— Chattertone!

— Ne pokušavajte me zadržati!

Chatterton stane trčati. Najednom se začuje prodoran krik. Svi u glas uzviknu i pogledaju prema nebu.

— Pogledajte ga — reče Driscoll.

Chatterton je letio.

* * *

Noć se spustila poput ogromnog oka što se sklopilo. Zaprepašten, Chatterton je sjeo na padinu brežuljika. Ostali su stajali oko njega, iscrpljeni, i gledali ga podrugljivo. Nije obraćao pažnju ni na njih ni na nebo; zanimalo ga je samo tlo, njegove ruke i tijelo; zatvorio se u sebe.

— Onda, zar nije bilo divno? — upita jedan po imenu Koestler.

Svi su letjeli poput vuge, orla, vrapca, i svi su bili sretni.

— Saberite se, Chattertone — reče Koestler. — Zar vas to baš ni malo ne zabavlja?

— Nemoguće! — Chatterton sklopi oči. — To je nemoguće. Postoji samo jedno objašnjenje: planeta je živa. Zrak je živ. Podigao me kao da ima ruke. U svakom trenutku može nas sve poubijati. To je živo.

— Dobro — reče Koestler. — Prihvatimo da je živo. Dakle, nešto živo mora nešto i smjerati. Pretpostavimo da nas taj svijet želi usrećiti.

Kao da želi potkrijepiti ovu pretpostavku, doleti Driscoll s pljoskama u rukama.

— Pronašao sam potok, kušao sam... čista voda, kušajte i vi!

Forester uze jednu čuturicu i pruži je Chattertonu. On zatrese glavom i okrene mu leđa. Zarije lice u šake.

— To je krv ovog planeta, živa krv. Pijte je! A kad je ispijete, taj svijet će ući u vas, vidjet će vašim očima, čuti vašim ušima. Ne, hvala!

Forester slegne ramenima i napije se.

— Vino — reče.

— Nemoguće.

— Moguće. Pomirišite, kušajte! Izvrsno bijelo vino.

— Otrov — reče Chatterton. Čuturice su išle u krug.

Lutali su čitavo poslijepodne trudeći se da ne učine bilo što što bi moglo pomutiti taj mir. Bili su poput mladića koji su se našli pred lijepom ženom i strijepe na pomisao da bi je jedna pogrešno izgovorena riječ ili kretnja mogla odbili i lišiti ih njenih čari i naklonosti. Oni su osjetili drhtanje tla što je dočekalo Chattertona, mislio je Forester, a oni ne žele da se tlo trese. Treba ih pustiti da uživaju u ovom prazničnom danu, danu za dokolicu i pecanje. Pustiti ih da leže u sjeni stabala ili da šetaju blagim brežuljcima, ne prisiljavati ih da misle na istraživanje, pripremanje terena ili kontaminaciju.

Otkrili su jednu malu rječicu što utječe u kipuće jezero. Ribe živih boja, koje su uzvodno plivale u svježoj vodi, padale su u vrući izvor i nekoliko minuta kasnije skuhane isplivale na površinu.

Chatterton se preko volje pridruži ostalima upravo kad su jeli.

— Neće vas sve otrovati. U takvim stvarima uvijek se krije nekakva klopka. Noćas ću spavati u brodu. Vi možete i vani ako vam se sviđa. Pada mi na um da sam jednom vidio neku zemljopisnu kartu iz srednjeg vijeka na kojoj je pisalo: Ovdje ima tigrova. Dakle, noćas dok budete spavali pokazat će se tigrovi i kanibali...

Forester zaklima glavom.

— Slažem se s vašim mišljenjem. Ova je planeta živa. Ima i svoju osobnost. Mi smo joj potrebni da bude valorizirana, da procijenimo njezinu ljepotu. Čemu prizor pun čuda ako nema gledalaca?

Ali Chatterton ga nije slušao. Onako skvrčen doimao se bolesno.

— Ja sam otrovan. Otrovan!

Pridržavali su ga za ramena dok se nije smirila mučnina. Dali su mu vode. Ostali su se osjećali dobro.

— Bit će bolje da ubuduće jedemo samo hranu s broda — zaključi Forester. — To je sigurnije.

— Sad ćemo se odmah prihvatiti posla. — Chatterton se tresao brišući usta. — Izgubili smo cijeli dan. Ako treba, sam ću raditi. Pokazat ću ja toj...

Posrćući krene prema brodu.

— Ne izgleda baš poletno — promrmlja Driscoll. — Ne bismo li ga mogli zadržati, komandante?

— Zapravo, on subvencionira ovu ekspediciju. Mi mu samo možemo pomagati; u našem ugovoru postoji klauzula koja nam dopušta da odbijemo rad u opasnim uvjetima. Dakle... osjećajte se na ovom pikničkom planetu kao kod kuće. Ne urezujte inicijale u stabla, ne bacajte po travi korice od banane.

Dolje, u brodu, začuje se snažno brujanje. Iz otvora skladišta pojavi se velika svijetleća Sonda. Za njom je išao Chatterton upravljajući njome telekomandama. — Ovuda.

— Kakav idiot!

— Hajde! — vikao je Chatterton.

Sonda zarije dugi držak u zelenu travu. Chatterton namigne ostalima:

— Pokazat ću ja toj planeti...

Zadrhtaše nebesa.

Sonda se nalazila u središtu maloga travnatog mora. Nastavila je raditi izvlačeći vlažno korijenje pomiješano s travom i bacajući ga u sito.

Najednom se Sonda oglasi oštrim kreštanjem poput čudovišta koje ste prekinuli u jelu. Ogromni mjehuri nekakve modrocrvene tekućine stali su polako izvirati iz tla.

— Povuci se, idiote!

Sonda se teško pomakne, kao da izvodi kakav prethistorijski plesni korak; škripala je poput prenatrpana vlaka na oštroj okuci i izbacivala crvene iskre. Potom je stala tonuti. Tekućina je stvarala tamnu lokvu.

S uzdahom i kašljanjem, dahtanjem i štucanjem Sonda utone u crnkastu pjenu kao na smrt pogođen slon što riče u posljednjim trenucima, kao mamut koji polako nestaje u vrtlogu.

— Gospode! — reče Forester tiho, opčinjen prizorom. — Znate li što je to, Driscoll? To je smola. Taj glupi stroj upao je u rupu smole!

— Slušaj me! — vikne Chatterton Sondi trčeći uz rub uljastog jezera. — Ovuda, s ove strane!

Ali poput dugovratih dinosaurusa, starih gospodara Zemlje, Sonda je koprcajući se tonula u jedno od onih jezera iz kojih se nitko više nije vratio i osunčao na čvrstom poznatom tlu.

Chatterton se okrene prema ljudima što stajahu sa strane:

— Učinite nešto!

Sonda iščezne.

Rupa smole zadovoljno izbaci mjehur usisavajući kostur sada nevidljivog čudovišta. Površina bare se umiri. Podigne se posljednji golemi mjehur i raspline se šireći miris petroleja. Ljudi se primaknuše rubu maloga crnog jezera. Chatterton je prestao urlati.

Punu minutu promatrao je smolasto jezero, zatim se okrene i odsutno zagleda u brežuljke i valovitu zelenu travu. U daljini se čulo kako zrelo voće polako pada na zemlju.

— Pokazat ću ja njoj — reče mirno.

— Nemojte to tako uzimati k srcu, Chattertone.

— Ukrotit ću je — nastavi on.

— Sjednite i popijte nešto.

— Ukrotit ću je i pokazati joj da se sa mnom ne može tako igrati.

Chatterton se uputi prema brodu.

— Počekajte trenutak — reče Forester.

Chatterton se dade u trk.

— Znam što treba uraditi, znam kako ću je ukrotiti!

— Stanite! — vikne Forester. Zatrči se, a onda se sjeti može letjeti: — Na brodu je A bomba, ako se je domogne...

I ostali su pomislili isto i poletjeli. Šumarak se ispriječio između svemirskog broda i Chattertona, koji je urlajući trčao, zaboravivši da može letjeti, ili se bojao poletjeti, možda zbog toga što za to nije dobio izričito dopuštenje. Da spriječi Chattertona u njegovoj ubilačkoj nakani, ekipa je zajedno s kapetanom zatvorila brod. Sve su osigurali i opkolili brod dok je Chatterton tek zašao u šumarak. Tada su ga posljednji put vidjeli. Čekali su u zasjedi na izlazu.

— Baš je blesav tip! Chatterton više nije izišao iz šumarka.

— Vratio se i čeka da popusti naša pažnja.

— Pođite i potražite ga — reče Forester. Dva čovjeka poletješe. Na svijet zelenila spusti se gusta blaga kiša.

— Posljednji udarac — reče Driscoll. — Nikad se ovdje nećemo moći nastaniti. Opažate li da ne pada na nas. Pada naokolo, ispred, iza nas. Kakva planeta!

Na svježoj plavkastoj kiši ostali su potpuno suhi. Sunce je zapadalo, Mjesec, ogromni Mjesec boje leda, izlazio je iznad natopljenih brežuljaka.

— Ovoj planeti nedostaje samo jedna stvar.

— Da — reče netko polako, zamišljeno.

— Moramo malo bolje pregledati — reče Driscoll. — Bilo bi logično. Vjetar nas nosi da letimo, stabla i rijeke nas hrane, sve je živo. Da možda zatražimo društvo...

— Dugo sam razmišljao o tome i danas, a i inače — prekine ga Koestler. — Svi mi živimo u celibatu, već godinama putujemo, umorili smo se. Zar ne bi bilo lijepo da se negdje skrasimo? Možda ovdje. Na Zemlji se bjesomučno radi da bi se mogla kupiti kuća i platiti porez; gradovi zaražavaju. Ovdje, u ovakvoj klimi, nema ni potrebe za kućom. Kad postane dosadno, može se naručiti kiša, oblaci, snijeg, promjena. Ovdje nije potrebno raditi da se bilo što postigne.

— Brzo bi nam postalo dosadno. Poludjeli bismo.

— Ne — reče Koestler smiješeći se. — Ako život postane prelijep, moramo samo nekoliko puta ponoviti ono što je rekao Chatterton: Ovdje sigurno ima tigrova. Slušajte!

Nije li to u daljini bio glasni hropac neke divovske mačko skrivene u sutonom zamračenim šumama? Ljudi zadrhtaše od užasa.

— Ova je planeta prevrtljiva — reče podrugljivo Koestler. — Poput žene koja će sve učiniti da bi se svidjela svojim gostima, ali samo dok su oni ljubazni prema njoj. Chatterton nije bio ljubazan.

— Chatterton? Što je s njim?

Umjesto odgovora izdaleka se začuju krici. Dvojica iz grupe koji

su odletjeli u potragu za Chattertonom dozivali su s vrhova stabala.

Forester, Driscoll i Koestler poletješe prema njima.

— Što se događa?

Ljudi pokažu prema šumarku.

— Vjerovali smo da će vas ovo zanimati, komandante. To je vraški čudno.

Jedan pokaže na stazu.

— Pogledajte ovo, komandante.

Na stazi su se jasno vidjeli svježi tragovi golemih pandži.

— A ondje...

Nekoliko kapi krvi.

U zraku se osjećao težak mačji vonj.

— Chatterton?

— Mislim da ga više nećemo naći, komandante.

Dok su odlazili u tišinu povečerja, pratio ih je slab, vrlo slab hropac tigra.

* * *

Noć je bila topla i ljudi su polijegali na meku travu pokraj broda.

— Ovo me sjeća na jednu noć iz djetinjstva — reče Driscoll — Najtoplije noći kolovoza legao sam s bratom na travnjak, ispred palače pravde. Gledali smo u zvijezde i razgovarali. To je bila velika noć, najljepša noć godine. Sad, kad ponovo mislim na to, bila je to najljepša noć u mom životu.

Zatim doda:

— Ne računajući ovu, dakako.

— Misli mi se neprekidno navraćaju na Chattertona — reče Koestler.

— Tu više nema pomoći — doda Forester. — Odspavat ćemo nekoliko sati i otići. Ne možemo se izložiti opasnosti da ostanemo još jedan dan. Ne govorim o opasnosti koja je bila uzrokom Chattertonova nestanka, ne. Htio sam reći da ćemo, ako ostanemo, previše zavoljeti ovu planetu. Više je nećemo htjeti napustiti.

Lagani povjetarac milovao im je lica.

— Ne želim tako brzo otići. — Driscoll je mirno ležao s rukama pod glavom. — A ovoj planeti ništa ne znači što odlazimo.

— Što će se dogoditi, komandante, ako na Zemlji ispričamo kakvu smo čarobnu planetu otkrili? Doći će je osvojiti, opustošit će je.

— Ne — odgovori lijeno Forester. — Kao prvo, ova planeta ne bi prihvatila masovnu invaziju. Ne znam što bi učinila, ali vjerojatno bi smislila nešto osobito. Drugo, zavolio sam ovu planetu; poštujem je. Vratit ćemo se na Zemlju, ali nećemo ispričati istinu. Reći ćemo da je to neprijateljska planeta. To bi i bila za svakoga prosječnog čovjeka

poput Chattertona, koji bi se okomio na nju i uništavao je. Uostalom, to i neće biti čista laž.

— Smiješno — reče Koestler — ja se ne bojim. Chatterton je nestao, možda stravično ubijen, a unatoč tome mi ovdje ležimo, nitko se ne uzbuđuje, nitko ne strahuje. Čudno. Ipak, može se objasniti: mi imamo povjerenja u planetu i ona u nas.

— Pošto ste ispili vodu ili vino, niste li opazili da više niste imali želju za pićem? Ovo je planeta umjerenosti.

Ispružena tijela povezivalo je veliko srce zelene planete. Forester reče:

— Žedan sam.

Kap kiše ovlaži mu usta. Blago se nasmiješi.

— Usamljen sam — pomisli.

Iznenada začuje tihe ugodne glasove.

Pogleda prema priviđenju. Kroz nekoliko uokrug položenih brežuljaka protjecala je bistra rijeka. U plitkoj vodi igrale su se prekrasne žene jasnih lica. Zabavljale su se poput djece na obali. I dogodi se da je Forester znao tko su one i što rade. Bile su to nomatkinje, koje slobodno krstare planetom na kojoj nema velikih cesta i gradova nego samo brežuljci i doline, i to upravo tamo gdje su one željele. Dok je Forester postavljao, pitanja, nevidljivi sugovornik šaptao je odgovore. Ovdje nema muškaraca. Ove žene, same, predstavljaju svoju vrstu. Muškarci su iščezli prije pedeset tisuća godina. A gdje su sad te žene? Jedan kilometar iznad zelene šume, kilometar iznad rijeke vina, pokraj šest bijelih kamenova, još jedan kilometar dalje od velike rijeke. Tamo, u plitkoj vodi, igraju se žene koje bi bile ljupke supruge i odgajale predivnu djecu.

Forester otvori oči. Ostali su upravo ustajali.

— Usnio sam čudan san. Svi su sanjali čudan san.

— Jedan kilometar iznad zelene šume...

— ... kilometar iznad rijeke vina...

— ... pokraj šest bijelih kamenova — nadoveže Koestler.

— ... i još jedan kilometar dalje od velike rijeke — završi Driscoll sjedajući.

Punu minutu nitko ne prozbori ni riječi. Promatrali su srebrni svemirski brod pod sjajem zvijezda.

— Hoćemo li poći ili poletjeti, komandante?

Forester ne odgovori.

Driscoll reče:

— Ostanimo ovdje, komandante. Ne vraćajmo se više na Zemlju. Nitko nikada neće doći da bi doznao što se s nama dogodilo; mislit će da smo izgubljeni. Što kažete na to?

Forester je bio obliven znojem. Oblizavao je usne. Rukama grčevito obuhvati koljena. Ljudi su ga promatrali iščekujući.

— Bilo bi ugodno — procijedi napokon komandant.

— Svakako.

— Ali...

Forester duboko uzdahnu: — Moramo izvršiti misiju. Ljudi su mnogo uložili u ovaj brod. Moramo im ga vratiti.

Forester ustane. Nitko se ne pomakne.

— Ovo je lijepa noć — reče Koestler.

Skrenuše pogled na blage brežuljke, stabla i rijeke što teku prema obzoru.

— Uđimo u brod — teška srca procijedi Forester.

— Komandante...

— Penjite se — izusti.

Brod se podigne prema nebu. Kroz okno broda Forester vidio svaku dolinu, svako najmanje jezerce.

— Trebali smo ostati — reče Koestler.

— Da, znam.

— Još nije kasno da se vratimo.

— Bojim se da jest.

Forester podesi teleskop na oknu broda.

— Gledajte sada.

Koestler pogleda.

Promijenila se površina planete. Pojavili su se tigrovi, dinosaurusi, mamuti. Vulkani su proradili, nad brežuljcima bjesnili uragani i ciklone, nastao je kaos razbješnjelog elementa.

— Da, to je doista bila žena — reče Forester. — Tisuće godina čekala je gosta, pripremala se za njega, uljepšavala.

Pokazala nam je svoje najljepše lice. Kad se Chatterton ružno ponio prema njoj, upozorila ga je nekoliko puta, a kad je pokušao narušiti njenu ljepotu, uklonila ga je. Kao sve žene željela je biti voljena zbog nje same, ne zbog njenog bogatstva. A sada, pošto nam je sve ponudila, mi joj okrećemo leđa. Postala je prezrena žena. Pustila nas je da odemo, dakako, ali nikada se više nećemo moći vratiti. Dočekala bi nas njima... Glavom pokaže na tigrove, ciklone i uzavrela jezera.

— Komandante — reče Koestler.

— Da.

— Malo je prekasno da vam o tome pričam, ali, upravo trenutku kad smo polijetali nadgledao sam ulaznu komoru. Pustio sam Driscolla da pobjegne s broda. Htio se iskrcati.

Nisam mu mogao odbiti. Ja sam kriv. Sad je on tamo, na toj pobješnjeloj planeti.

Obojica se okrenuše prema oknu.

Nakon duge šutnje Foresler prozbori:

— Drago mi je što je jedan od nas smogao toliko zdravog razuma

da ostane.

— Ali on je sada mrtav!

— Ne, ova predstava namijenjena je samo nama: to je vjerojatno samo vizualna halucinacija. Niže, ispod tigrova, lavova i uragana Driscoll je živ i neozlijeđen, jer on je sada njen jedini gledalac. Oh, ona će ga razmaziti svojom umiljatošću. Čeka ga divan život, a mi ćemo lutati svemirom u traganju za sličnom planetom, kakvu više nikada nećemo naći. Ne, nećemo ni pokušati vratiti se i »spasiti« Driscolla. Uostalom, uvjeren sam da nam to ni ona ne bi dopustila... Punom brzinom naprijed, Koestler!

Brod se trzne i stane sve više ubrzavati.

I dok je planeta nestajala u obasjanoj sumaglici, Forester vrlo živo zamisli Driscolla kako zviždučući mirno korača zelenom šumom, okružen ljepotom planete; za njega teče potok vina, u vrućim izvorima za njega plivaju kuhane ribe, na stablima za njega zrije voće, a u daljini ga očekuju šume i jezera. Driscoll gazi po nepreglednom zelenom sagu, prolazi pokraj šest bijelih kamenova, tamo, iza šume, prema slikovitim obalama velike rijeke...

Zvonimir Furtinger: Ukradeni satelit

Pedeset milijuna kilometara daleko od Sunca kreće se planeta Merkur. Otprilike na dvostrukoj udaljenosti kruži slijedeća planeta, Venera. Na udaljenosti od 150 milijuna kilometara od Sunca nalazi se naša Zemlja. Dok Merkur i Venera jure svojim stazama osamljeni, naša je Zemlja druželjubiva: oko nje se vrti Mjesec i još nekoliko tisuća umjetnih satelita.

Naš se sunčani sustav proteže i dalje. Evo Mars, pa onda velika praznina ispunjena asteroidima, ogromni Jupiter s tucetom pratilaca, nešto manji Saturn sa svojim glasovitim prstenovima i mnogobrojnim pratiocima, pa Neptun, Uran i Pluton, pa umalo što nismo gotovi s nabrajanjem društva koje je Sunce prisililo da se kreće oko njega. Da, još bi trebalo spomenuti komete, kojih su staze toliko rastegnute da se na jednom kraju približuju Suncu bliže od Merkurove staze, a na drugom se udaljuju nekoliko puta više od Plutona.

I upravo uz samo tjeme staze Bellinoga kometa prolazio je svemirski brod. Ime mu je bilo veoma složeno i teško bismo ga izgovorili na bilo kojem zemaljskom jeziku, a u slobodnom prijevodu glasilo bi otprilike »Onaj koji istražuje u svemirskom kvadrantu 8, poslan od centralne uprave«. Sve je to bilo izraženo jednom jedinom riječju, ali to u ovom trenutku nije bitno.

Svemirski brod bio je ogroman za naše pojmove. Kakav mu je bio pogon teško bi bilo reći jer je posrijedi bilo načelo uvedeno u registre pod brojem 67.039, a ti arhivi nisu bili dostupni nepozvanima, a najmanje stanovnicima Zemlje, koji za taj svijet nisu ni znali. Ali u brodu su se nalazila živa bića, koja su i te kako pazila kuda plove i što se oko njih događa.

Zvonce je isprekidano zvonilo. Inženjer kod rasklopne ploče zagleda se u neku krivulju i uzdahne:

— Zrake K. Intenzitet 30 iznad normale.

— Što mislite da li da poduzmemo zaštitne mjere? — upita ga vođa ekspedicije.

— Zasad su zrake još ispod granice opasnosti, ali je očito da će im se intenzitet pojačavati što se više budemo približavali toj zvijezdi. Očito sve dolazi od nje.

Vođa je znao što treba učiniti. Dao je signal za pripravnost tri i onda se zadubio u okular elektronskog teleskopa.

Bilo je očito da se približavaju nekom planetnom sustavu, jer su se oko zvijezde s vlastitim sjajem nazrijevale točkice osvijetljene svjetlom centralnog tijela. Osim toga, kretale su se oko te zvijezde kao središta. No bio je to siromašan planetni sustav, jer planeta nije bilo, kako se dosad moglo zamijetiti, ni deset. Vođa je počeo iskreno sumnjati da li su se uopće isplatili nemali troškovi za tu ekspediciju kad će rezultati biti tako mršavi. A osim toga, ponovit će se stara i vječna istina. U cijelom svemiru postoji samo jedna nastanjena planeta s inteligentnim bićima. Ovdje neće uopće biti života, jer zvijezda isijava K zrake tolikim intenzitetom da ne može biti ni govora o nekom životu. Osim toga... — vođa je s nevjericom promatrao kazaljku na analizatoru.

— Inženjeru, vidim li točno?

— Nevjerojatno — zaprepastio se inženjer, koji je od tog trenutka zabrinuto promatrao intenzitet K zraka što je polagano rastao. — Analizator pokazuje da je ovdje riječ o ogromnim masama, koje mi uopće ne možemo zamisliti.

Da, to je bilo točno. Na tako ogromnim planetama mora vladati neviđena gravitacija, koja bi svojom nevjerojatnom silom zdrobila svako biće što bi se našlo na planeti.

— Ipak nešto — rekne s olakšanjem vođa koga su osim navigacijskih briga mučile i pomisli na poteškoće oko nabave novih kredita za istraživanje, ako ne donesu nikakve rezultate.

— To moramo ne neki način registrirati, kako bismo mogli... Prekinulo ga je dvostruko zvonce. Bio je to signal da se intenzitet K zraka približio kritičnoj granici.

— Moramo poduzeti zaštitne mjere. Inženjeru, dajte signal. Osim toga, bit će opasno promatrati svemir neposredno. Uključite kamere.

Inženjer je potjerao na posao svoj odred, a i sam pripomogao kod nekih kritičnih zahvata. Odmah nakon toga stvorio se oko broda ionizirani sloj, koji je dijelom reflektirao a dijelom apsorbirao opasne K zrake.

— Pogledajte, vođo — upozori inženjer ukazujući na ekran kamere. — Odakle bi samo moglo dolaziti ovo svjetlucanje oko planeta?

Vođa prijeđe do ekrana. Pokušao je povećati faktor povećanja, ali je slika tada postala nejasna. Ipak se opažalo da sjetlucanje nije bilo izravno spojeno s planetama.

— Ako logično prosudimo, onda bi to svjetlucanje moglo potjecati od tijela što se okreću oko planeta.

Vođa je to izrekao nekako sramežljivo, kao da ni sam je siguran u ono što govori. Međutim, inženjer potvrdno kimne glavom.

— To sam i ja mislio, ali se nisam usudio izreći.

— To je onda najveće znanstveno otkriće do sada. Vidimo

vlastitim očima da mogu postojati i složeniji sustavi od našega. I svaka planeta može imati svog pratioca.

Vođa se veoma uzbudio, pa je neprestano uvjeravao inženjera kako su na tragu velikog otkrića i da zapravo ne postoji neka fizikalna zapreka da se formira i neki složeniji planetni sustav od njihovog. A ako su oni to zaista otkrili, onda neće više biti teškoća oko dobava novih kredita za istraživanje.

Iako su bili prilično sigurni u svoje otkriće, ipak ih je učenjački oprez silio da provjere svoje pretpostavke. Osim toga, trebalo bi donijeti u centralu i neke opipljive dokaze. Zato su morali pokušati prodrijeti još bliže negostoljubivom suncu.

— Moramo držati u rukama neoborive dokaze za naše otkriće — mrmljao je kao za sebe vođa.

— Da se ne kanite iskrcati na nekoj od ovih planeta? Upozoravam vas da su K zrake već sada dovoljno jake da nas unište ako se ne bismo koristili zaštitnim sredstvima. Osim toga, te su planete tolikih razmjera da to ljudski um jedva može shvatiti. Gravitacija bi nas naprosto zdrobila, što god mi upotrijebili kao protusredstvo.

Inženjer je bio uzbuđen, i to s pravom, jer je najbolje mogao shvatiti kakve bi sve posljedice mogao izazvati nesmotreni posjet nekoj planeti iz tog sustava.

— Ne bojte se, inženjeru, ne kanim učiniti takvu nesmotrenost. Htio bih samo proći toliko blizu da sve vidimo, da sastavimo zapisnik i da mu priložimo neku sliku. Uostalom, da vidimo što nam kaže analiza. Nadam se da ju je stroj već završio.

Inženjer izvadi papir iz analizatora i ustanovi staru istinu da se u cijelom svemiru ne može naći nijedan novi element. Zatim je pročitao da je na četvrtoj ili petoj planeti, računajući od središnje zvijezde, upravo idealna gustoća dušika i ugljika, što je neobično pogodno za život. Ali masa tog tijela bila je preogromna i sve bi se na njoj moralo smrviti zbog silne gravitacije.

— Da — rekne vođa kad se upoznao s rezultatima analize — opet se potvrdila stara istina. Život je moguć samo na našoj planeti. Mi smo potpuno sami u svemiru.

— Pogledajte, vođo, kakvi su podaci s treće planete. Na njoj ima jedna petina kisika u atmosferi.

— Čisti otrov — zaključi vođa i onda se zagleda u sliku na ekranu. Sada su se već toliko približili da se već prilično jasno vidjelo da ono svjetlucanje potječe od samostalnih nebeskih tijela što se vrte oko svojih planeta.

— Odmah ću sastaviti izvještaj o tome — ponudi se inženjer.

— Učinite to i pokažite mi kad budete gotovi. Ali čekajte! Pogledajte, oko treće planete imamo cijeli niz, malih, zapravo sićušnih tijela u usporedbi sa samom planetom. Upravo nevjerojatna

igra prirode. To moramo bolje istražiti, a onda sastaviti izvještaj.

* * *

Na Zemlji nitko nije ni slutio da je u naš Sunčani sustav prodrlo neko svemirsko vozilo, a još bi se manje tko domislio da je onih nekoliko tisuća umjetnih satelita privuklo pažnju neznanih posjetitelja. Vladalo je opće uvjerenje da se za njih brinu samo vojnici, diplomati i pobornici za svjetski mir, jer to su bile nuklearne bombe. Velike sile uputile su ih u orbitu oko Zemlje, kako bi se našle pri ruci ako bi zatrebalo. Baze za lansiranje nisu više bile potrebne, a umjetni sateliti s nuklearnim punjenjem postali su nedostižni cilj za eventualnog protivnika. Sigurnost nuklearnog napada bila je stopostotna, ali na žalost obostrana. Bio je dovoljan pritisak na dugme pa da se bilo koji satelit spusti na bilo koju točku na ovoj planeti. Za sigurnost pogotka jamčio je složeni i pouzdani elektronski uređaj i dobro školovano ljudstvo. Tako je to već bilo generacijama, pa su se ljudi privikli na to nuklearno kolo.

Istina, bilo je ljudi koji bi povremeno prosvjedovali protiv takvog slanja, tvrdeći da je vrlo neugodan osjećaj kad se zna da je čovječanstvo u doslovnom smislu okruženo atomskom opasnošću. Tražili su da se ti sateliti uklone i potpišu sve moguće deklaracije o vječnom miru, na što su sve vlade pristajale u teoriji, ali bi u praksi ostajalo sve po starom. Drugi su naprotiv, mislili da je upravo na taj način osiguran vječni mir, jer je uspostavljena takva ravnoteža sile da bi rat pod takvim okolnostima bio ne samo zločin već, što je mnogo gore, s vojnog stanovišta besmislen, jer bi svi protivnici bili uništeni zajedno s neutralcima. Običan čovjek s ulice nije time uopće tr'o glavu i život se odvijao svojim normalnim tokom. Jedino su specijalni korpusi u pojedinim vojskama pažljivo pratili na svojim promatračnicama putanje vlastitih i tuđih nuklearnih satelita. Svakome su bile izračunate putanje, i dok su se sateliti njih držali sve je bilo u redu.

* * *

Inženjer iz svemirskog broda dospjelog iz nepoznate galaksije, dao bi sigurno pola života kad bi bio upućen u prilike na Zemlji. Ali po njegovu shvaćanju bilo je u našem Sunčanom sustavu odviše zloćudnih K zraka, a mase planeta bile su prevelike da bi se mogao razviti bilo kakav organizam. U svemirskom brodu pažnju je zaokupila upravo treća planeta, odnosno Zemlja.

— Inženjeru, molio bih vas da požurite s vašim izvještajem. Linije ćemo brzo uspostaviti.

Vođa je već u duhu vidio zabezeknuta lica predsjedništva

centralne uprave za istraživanje kvadranta 8.

— Pričekajte trenutak. Ne bi bilo zgodno da moramo slati jednu poruku s ispravcima. Pogledajte sada to svjetlucanje oko treće planete. Pokušao sam prebrojiti te iskre, ali ne ide. Mora ih biti svakako više od tisuću. Jedna je veća, što pokazuje da se i ovdje nalazi i neko veće tijelo.

Inženjer je govorio nekim tajanstvenim tonom u glasu, kao da ono glavno još treba da dođe. Vođa je to primijetio i zbog toga upitao, tobože ravnodušnim glasom:

— Smatrate li to najvažnijim otkrićem?

— Možda je to najvažnije otkako postoji čovječanstvo. Gledajte kako se te iskrice kreću.

— Hm, hm... priznajem, na to nisam obraćao pažnju.

— Ni ja, ali me je računarska memorija upozorila. Vidite, ima ih koje se okreću oko ekvatora, ima ih koje se vrte od pola do pola, a većina ih se kreće tako da dođu u zenit nad svaku točku te planete između 70 stupnjeva sjeverne širine i 70 stupnjeva južne širine. To me navodi na razmišljanje.

Vođa je osjetio kako se uzbudio. Da, na sličnu misao došao je i sam, ali ju je brzo odbacio kao nedostojnu ozbiljnog znanstvenika. Sada ga je inženjer upravo izazivao svojom pretpostavkom koju nije izrekao.

— Ne bih rekao da tu ima nešto čudnoga, dragi inženjeru. Oko našeg Sunca kreće se 89 planeta, pa nikome ništa. Sve je to u načelu isto. Razlika je samo u broju i veličini, ali u svakom slučaju tu nema života.

— Eh, eh... — inženjer je očito htio nešto izreći, ali se naglo prekine i proguta započetu misao.

— Htjeli ste nešto reći?

— Da, vođo — rekne inženjer nakon kraćeg oklijevanja — samo to neka ostane među nama. Ne bih htio da me po povratku proglase fantastom. Potpuno je jasno da je sastav cijeloga ovog planetnog sustava takav da je na bilo kojoj točki ovdje život nemoguć. Ah vidite li... one iskrice oko treće planete... Očito su to neka mala tijela koja kruže oko njega, a u tim putanjama čini mi se, koliko god bile nepravilne, ipak postoji neki sustav. Kao da ih je netko postavio s namjerom... ali, dakako, bilo bi posve uzaludno da pokušamo dokučiti u koju svrhu...

Inženjer je napeto očekivao reakciju svoga pretpostavljenog. Da li će prasnuti u smijeh ili će se zamisliti. Vođa je neko vrijeme šutio, a onda upita vrlo ozbiljno.

— Vi dakle, mislite...

— Pst... još uvijek tvrdim da ovdje nema života. To je bilo samo onako... čovjek više puta dolazi na čudne misli kada promatra tajne

prirode.

Vođa je već htio nešto reći, ali se u kabini začuje sirena.

— Opasnost od Kzraka na samoj granici dopustivog — začuje se usplahireni glas u zvučniku.

— Nastavite u istom smjeru. Mjerite zrake, i ako se pojačaju za jednu jedinicu, smjesta mijenjajte smjer vožnje bez posebne zapovijedi.

Pošto je izdao tu zapovijed posadi, vođa se okrene inženjeru.

— Nevjerojatno je kako su te K zrake prodorne. Bojim se ćemo morati odustati od daljnjeg približavanja ovoj zvijezdi. Opasnost da nastradamo postaje veća svakog trenutka.

— Bilo bi mi drago kad bismo otkrili tajnu tih iskrica.

— Učinit ću što mogu, jer vjerujem da nas podgrizaju iste sumnje. No sada je krajnji trenutak da pošaljemo izvještaj.

* * *

U velikoj dvorani za sjednice centralne uprave za svemirska istraživanja bilo je živo. Ondje se pored funkcionara uprave skupilo još i uglednih učenjaka, koji su tvorili neku vrstu savjetodavnog tijela uprave. Svi su bili iznenađeni, jer je poziv uslijedio neočekivano i bio označen kao vrlo važan.

Znanstvenici, savjeti kojih se nisu uzimali u obzir prigodom pripremanja ekspedicije u kvadrant 8, nadali su se katastrofalnim vijestima. Napokon se pojavio predsjednik.

— Sazvao sam vas u ovo neobično doba da bih vam pročitao poruku što je upravo stigla od naših istraživača iz kvadranta 8.

— Čudo je što još mogu slati izvještaj. Ja sam im lijepo izračunao moment gravitacije i pritiska svjetla...

Bio je to jedan od odbačenih savjetodavaca. No sa svih strana čuli su se povici, pa je brzo umukao. Predsjednik je nastavio:

— Molio bih kolegu i njemu slične da se suzdrže od neumjesnih opaski. Slušajte me pažljivo. Sada ću pročitati izvještaj koji je malo prije stigao, a onda ćemo malo porazgovarati o svemu tome:

»Pojedinosti u vezi s otkrićem planetnog sustava u kvadrantu 8, sektor 4C, pododjel 18. Definitivno je ustanovljen broj planeta. Ima ih devet.«

Dvoranom je prošao žamor razočaranja. I zaista, onima koji stanuju u sustavu sa 89 planeta ne može odgovarati tako sićušna grupacija.

— Molim da se suzdržite od primjedbi — zagrmi predsjednik. Kasnije će biti vremena za diskusiju. Nastavljam:

»Oko nekih planeta vrte se još neka manja tijela po određenim putanjama...«

Predsjednik je morao zastati jer je čuđenje auditorija bilo prebučno.

— Ne miriši li to malo na mistifikaciju? — javi se opet nepriznati genij.

— Molio bih da me ne prekidate. A da bih vas umirio, odmah naglašavam da ćemo tražiti dokaze. Ne može se dopustiti da se teorije obaraju ili potvrđuju samo tako. A sada da nastavim:

»Oko treće planete, računajući od središnje zvijezde, kreće se jedno veće tijelo i nekoliko stotina ili što je vjerojatnije tisuća manjih. Broj nismo mogli točno ustanoviti.

— Nije li to odviše fantastično? — čulo se nekoliko povika.

— Dopuštam, ali nema teoretske zapreke da se tako nešto formira u slobodnoj prirodi. Idemo dalje. Ta sitna tijela što se vrte oko spomenute planete navode na pomisao da su djela inteligentnih bića.

Dvoranom zaori smijeh. Smijali su se ponajviše oni koj su takvu ideju smatrali nemogućom, jer se kosila s njihovim uvjerenjem, ali smijali su se i oni koji su u duši dopuštali takvu mogućnost ali se nisu htjeli odati da ne postanu predmetom izrugivanja. Predsjednik je prilično oštrim tonom zamolio za tišinu. No onda se javio jedan glas iz partera.

— Dopustit ćete, predsjedniče, da je teško ostati ozbiljan kada se čuju takve besmislice. Već smo u prijašnjem izvještaju čuli da je riječ o ogromnim tijelima, tako velikim da ne možemo ni shvatiti njihovu veličinu. Svako dijete zna da je na tako velikom tijelu bilo kakav život nemoguć. Već smo saznali i kakve zrake emitira ta centralna zvijezda. Kraj tih K zraka ne može biti života, to smo svi jednoglasno zaključili, pa prema tome...

— Pronašao sam! — prekine govornika glas iz dubine dvorane.

— Što ste pronašli? — upita predsjednik, u koga je prevladala znatiželja nad smislom za disciplinom.

— K zrake — javi se taj učenjak — Nijedan čovjek do sada nije bio izvrgnut tolikom bombardiranju K zraka kao ovi naši istraživači. Po svoj prilici to je izazvalo kod njih neke negativne psihičke promjene. Te zrake su ih izolirale od razbora, što bi se inače u običnom životu reklo: ludilo. Kod ovako labilnih osoba...

— Oduzimam vam riječ! — zaurla predsjednik. — Ovo nije mjesto gdje se iznose osobni stavovi zavađenih znanstvenika.

Budući da se razjareni učenjak nije smirio, morala ga je posluga vijećnice nasilno odstraniti. Tek je onda predsjednik mogao nastaviti:

— Uostalom, vidi se iz izvještaja da se i samim istraživačima ta ideja učinila presmionom. Evo nastavka:

»Potpuno smo svjesni da je život nezamisliv u uvjetima što vladaju na tom planetarnom sustavu. Ali ipak, pojava onih mnogih pratećih tijela navodi na razmišljanje. Njihov je raspored takav kao da su

postavljeni s određenom svrhom. Vidi skicu putanja malih tijela.«

Neki su počeli vikati da im se pokaže skica, no predsjednik je to odbio, jer valja najprije pročitati izvještaj do kraja. On je nastavio:

»Teško je povjerovati da su to izvela neka živa, razumna bića, a još teže da je to igra slučaja. Nalazimo se već duže u tom planetarnom sustavu i opasnost od K zraka postaje svakog trenutka sve veća. Ali mi želimo na svaki način objasniti tu pojavu.«

— To je sve. Što kažete na ovo? Sada kada je svatko mogao uzeti riječ, nastao je samo žamor. Napokon se jedan odvaži:

— Ako je to točno, onda bi se čovjek morao zamisliti, ali... lako je slati izvještaje o onome što se odavde ne može kontrolirati.

U dvorani je nastala bura, jer se jedan dio priklonio govorniku a drugi su bijesno protestirali. Onda buku prekine jedan zvižduk i nakon kojeg je slijedilo zujanje. Stizao je novi izvještaj i stroj ga je bilježio:

»Uspjeli smo analizirati sastav neobičnih pratilaca planeta. Prevladavaju tvrdi metali, a unutar se nalazi i neka materija veće atomske težine od bilo kojega poznatog elementa u prirodi. Pretpostavljamo da je riječ o zbijenim atomima ili nekom veoma labilnom elementu.«

— Dalje, dalje!... — čuli su se nestrpljivi povici.

— Ništa više. To je sve. Dakle, da čujem prijedloge.

Opet je nastao tajac. Nitko nije imao hrabrosti, predložiti nešto u tako izvanrednoj situaciji. Onda se jedan učenjak digne:

— Ja bih nešto predložio, ali to bi bilo skopčano s velikim utroškom energije.

— Da čujemo — ohrabri ga predsjednik.

— Neka jedan takav predmet, odnosno tijelo, uz pomoć umjetne gravitacije izvuku iz svoje putanje i neka ga dovedu k nama da ga vidimo i proučimo.

— Ako to učine, potrošit će sve zalihe goriva — upozori predsjednik.

— Ništa zato. Poslat ćemo im u susret vozilo s rezervnim gorivom. Istina, na taj ćemo način potrošiti cijeli kredit za taj kvadrant, ali će rezultati biti senzacionalni, pa ćemo u slijedećem semestru dobiti veću svotu. Mislim da bi to bilo najbolje, dakako uz pretpostavku da izvještaj nije bio plod mašte.

— Ima nešto u tom prijedlogu — odobri predsjednik. — To dajem na glasanje. Tko je za? Molim bez duge rasprave, jer ne zaboravite da su naši ljudi izvrgnuti cijelo vrijeme K zrakama.

* * *

...Zlo se počelo širili s promatračnice na vrhu Kilimandžara. U

noći od 17. na 18. rujna u dva sata i 30 minuta opažen je umjetni satelit, uveden u katalog pod brojem Ja 379, kako naglo mijenja smjer svoga kretanja. Dvije minute kasnije obaviješteni su već svi svjetski centri o tom događaju. U 2 sata 32 minute i 20 sekundi već su dežurni oficiri rastrgali zapečaćene kuverte da bi pročitali upute generalštaba za takav slučaj. Eterom su sjevnuli elektronski impulsi, koji su aktivirali uređaje na 28 satelita. I oni su promijenili svoj dosadašnji kurs i počeli se spuštati na teritorij Zemlje, kojoj je pripadao Ja 379. Ali ni oficiri te zemlje nisu ostali skrštenih ruku. Nije prošla ni minuta i 42 sekunde otkako je 28 nuklearnih satelita počelo padati na svoje ciljeve, a već se promijenio kurs daljnjih 63. Na to je promijenilo kurs još nekoliko stotina satelita, a doskora i tisuću. Otkako je Ja 379 promijenio svoju putanju, već je više tri tisuća umjetnih satelita s nuklearnim glavama poletjelo prema Zemlji.

* * *

U dvorani centralne uprave za svemirske putove znanstvenici su nestrpljivo čekali na daljnje vijesti svojih istraživača iz kvadranta 8. Napokon se začulo zujanje stroja i predsjednik je podigao papir s najnovijim izvještajem:

— Mogu vam javiti povoljne vijesti — započe predsjednik pošto je preletio izvještaj.

»S umjetnom gravitacijom pomakli smo zatraženo tijelo Sad se kreće po liniji hiperbole normalnim ubrzanjem prema nama. Za tu operaciju utrošili smo gotovo cjelokupno gorivo.

Zadržali smo ga samo toliko koliko je bilo neophodno da se odmaknemo izvan dohvata K zraka. Zapazili smo da je cijeli sustav pratilaca treće planete veoma složen i da medu tim tijelima vladaju veoma labilni gravitacijski odnosi. Tek što smo jedno tijelo iščupali iz njegove putanje, svi su ostali za vrlo kratko vrijeme ispali iz svojih orbita i pali na treću planetu.

Čini se da su se pri tome oslobodile velike količine energije, jer smo ustanovili znatna oštećenja na planeti. Zato pretpostavljamo da je to ipak bila prirodna formacija i da na tom planetu nema ni govora o nekom životu, a najmanje intelitnom. Očekujemo vozilo s rezervnim gorivom na granici kvadranta osam.

Robert Sheckley: Borba

The Hour of Battle

Preveo Nikola Popović

Od novih izvanrednih talenata koji su se posljednjih godina pojavili u SF (znanstvenoj fantastici) malo njih obećava toliko kao mladi Amerikanac Robert Sheckley. U razdoblju od nekoliko godina njegove kratke priče i novele, osobito zapažena, »Položaj civilizacije«, stvorile su trajni dojam na čitaoce širom svijeta. Sheckley surađuje široko u vrhunskim publikacijama toga žanra. Vrlo često su mu priče s primjesom užasa — to se možda najbolje može uočiti u priči »Nedodirnuti ljudskom rukom«. U ovoj priči, koju sada objavljujemo, napetost od izbijanja rata u galaksiji je izvanredno dobro građena do klimaksa.

— Ova se kazaljka nije pomaknula. Jesi li ti što opazio? — zapita Edwardson stojeći kraj prozora i gledajući prema zvijezdama.

— Ne — odgovori Morse. On je stajao i zurio neprekidno više od jednog sata u Attisonov detektor. Sada trepnu tri puta brzo i pogleda ponovno. — Ni za milimetar.

— I ja mislim da se ne miče — dodade Casel iza komandnog pulta za otvaranje vatre iz ubojnog oružja.

Baš je tako i bilo. Tanka crna igla na indikatoru počivala je nepokretno na nuli. Brodski topovi bili su spremni, sa ždrijelima otvorenim prema zvijezdama. Neprekidni šum ispunjavao je prostoriju. Dolazio je od Attisonova detektora i djelovao je umirujuće. Šum je potvrđivao da je detektor bio povezan sa svim ostalim detektorima koji su činili ogromnu mrežu oko cijele Zemlje.

— Sto mu gromova, što ne dolaze? — promrmlja Edwardson, još uvijek gledajući prema zvijezdama. — Što ne udare već jednom?

— Ma prestani — reče mu Morse. Imao je umoran mračni izgled. Visoko na desnoj strani iznad sljepoočnice vidjela se opeklina od radijacije, tanka kao suncem opaljena koža u veličini karanfilova cvijeta. Izdaleka je nalikovala na neko odlikovanje.

— Baš bih želio da dođu — reče Edwardson, vrati se do svoje stolice i nagnu se da bi ubrisao niski metalni strop.

— Zar ti ne želiš da dođu? — Edwardson je imao usko nježno lice kao u miša, ali vrlo inteligentnog miša. Takvo koje bi mačke izbjegavale.

— Zar ti ne bi? — ponovi on.

Ostali nisu odgovorili. Vratili su se svojim snovima i netremice zurili u ekran detektora.

— Imali su dovoljno vremena — reče Edwardson kao da govori sam sebi.

Cassel zijevnu i obliznu usnice.

— Hoće li netko igrati preferans? — upita češući gustu bradu. Brada mu je bila uspomena iz studentskih dana. Cassel je smatrao da bi u nju mogao spremiti kisika barem za petnest minuta. Dakako nikad nije stupio u svemirski prostor bez skafandera da to provjeri.

Morse okrenu glavu, a Edwardson je i dalje pazio na komunikator. To su činili tako naučenom i izvježbanom rutinom kao da im je već dolazila iz podsvijesti. Prije bi sami sebi prerezali vratove nego što bi ostavili indikator bez kontrole.

— Misliš da će brzo doći? — zapita Edwardson ne skidajući smeđe prodorne oči s indikatora.

Čovjek mu nije odgovorio. Poslije dva mjeseca zajedničkog boravka u svemiru volja za konverzacijom je splasnula. Nije ih zanimalo što je Cassel radio kao student i nisu ih zanimala Morseova osvajanja. Bilo im je užasno dosadno, čak i s vlastitim mislima i snovima, dosađivali su se čak i očekujući svakog trenutka napad.

— Samo bih jednu stvar želio znati — nastavi Edwardson neku davno započetu konverzaciju. — Kako daleko oni to mogu ostvarivati?

Tjednima su razgovarali o dometu neprijateljeve telepatije i uvijek se ponovo vraćali na to.

Kao profesionalni vojnici nisu mogli odoljeti raspravama o neprijatelju i njegovu oružju. To je bio njihov poslovni razgovor.

— Pa — reče Morse s dosadom u glasu — naša detektorska mreža pokriva sistem negdje tamo do izvan Marsovu orbite.

— Tu gdje mi sada sjedimo — nastavi Cassel, promatrajući indikator dok su ostali razgovarali.

— Oni možda neće ni znati da imamo sistem detektora sve dovde — reče Morse ponavljajući isto tko zna koliko puta.

— Ma, prestani — odgovori Edwardson dok mu se lice još više suzilo od ljutine. — Oni su telepati. Vjerojatno su pročitali i najmanju mrvicu u Everestovu mozgu.

— Everest nije znao da imamo detektorski sistem — odvrati Morse vraćajući pogled na ekran. — Njega su uhvatili još prije nego što smo ga imali.

— Gledaj — nastavi Edwardson. — Oni su ga sigurno pitali »Momče, reci što biste vi učinili kad bi neka rasa telepata došla i zavladala Zemljom? Kako biste je vi čuvali?«

— Prazna naklapanja — odgovori Cassel. — Možda Everest nije ni mislio na to.

— Pa i on razmišlja kao svaki čovjek, zašto ne? Svatko se suglasio s ovim načinom obrane. I Everest bi se složio.

— Čisti silogizam — promrmlja Cassel. — Vrlo klimav.

— Sasvim sigurno nisam želio da on bude uhvaćen — izjavi Edwardson...

— Moglo je biti i gore — upadne Morse s licem tužnijim no ikada. — Što bi bilo da su uhvatili obojicu?

— Želio bih da naiđu — reče Edwardson mračno.

* * *

Richard Everest i Ceil Robert Jones bili su pošli na prvi međuzvjezdani let. Pronašli su nenaseljenu planetu u području Vege. Sve ostalo je bila standardna procedura. Odlučio je novčić. Everest je krenuo dolje pomoćnom letjelicom ostajući u radiokontaktu s Jonesom u brodu. Snimka toga radiokontakta sačuvana je da bi je čula cijela Zemlja.

— Upravo sam sreo stanovnike planete — rekao je Everest. — Bića smiješna izgleda. Fizički opis dat ću ti kasnije.

— Pokušavaju li se sporazumjeti s tobom? — pitao je Jones vodeći brod u polaganoj spirali oko planete.

— Ne... Stani... Neka sam proklet! Oni su telepati. Kako ti se to sviđa?

— Izvanredno — odgovori Jones — Nastavi.

— Čekaj. Ne bih ti znao reći da li mi se ovi momci sviđaju ili ne. Oni nemaju ugodne misli, kolega!

— Što je — zapitao je Jones podigavši brod malo više.

— Misli! Ova kopilad je nasilna. Čini se da su pobijedili sve sisteme uokolo tražeći nekoga da...

— Da, što?

— Mislim da sam sve shvatio pogrešno — reče Everest ljubazno. — Nisu oni tako loši.

Jones je bio bistar, imao je sumnjičavu narav i brze reflekse. On postavi ubrzanja na sve G koje je mogao podnijeti, leže na pod i reče.

— Reci mi nešto više o tome.

— Spusti se — reče Everest kršeći tako sve zakone svemirskih letova. — Ovi momci su sasvim u redu. Zapravo oni su najdivnija...

Tu je završavala snimka jer je Jones bio pritisnut o pod akceleracijom od dvadeset G kad je upravio brod do razine potrebne za skok kroz prostor.

Slomio je tri rebra, ali je stigao kući. Neka telepatska vrsta krenula je u osvajanje svemira. Što će Zemlja učiniti da im se suprotstavi?

Bilo je mnogo razglabanja oko suhe informacije koju je donio

Jones. Očito je ta vrsta mogla lako ovladati nečijim razumom. Čini se da su Everestove misli pretvorili u svoje, prefinjeno mijenjajući njegovo prethodno uvjerenje. Oni su ga preuzeli očito lako.

A Jones? Zašto nisu njega uhvatili? Da li zbog daljina? Ili jednostavno nisu bili pripremljeni za njegov iznenadni odlazak?

Jedno je bilo sigurno: sve što je Everest znao sada je znao neprijatelj. To znači da su oni znali sve o Zemlji. Znali su gdje je i kako je nezaštićena naša planeta od njihove vrste napada.

Moglo se očekivati da su već na putu ovamo.

Nešto je bilo potrebno da bi poništili njihovu strahovitu prednost. Ali što? Kakvo oružje postoji protiv misli? Kako se može izmaći valnoj dužini?

Učenjaci su grozničavo radili na tome da nešto smisle.

Uostalom, kako se može saznati kada je i da li je čovjek »opsjednut«? Iako su neprijatelji bili nespretni s Everestom, pitanje je hoće li nastaviti tako nespretno. Neće li postati pametniji?

Psiholozi su čupali kosu i žalili se na nedostatak apsolutne skale ljudskog roda.

Dakako, nešto je valjalo učiniti, i to odmah. Odgovor s jednog tehnološkog planeta bio je tehnološki. Izgraditi svemirsku flotu i opremiti je nekom vrstom mreže detektorske vatrene obrane. To je učinjeno u rekordnom vremenu. Usavršen je Attisonov detektor, križanac radara i encefalografa. Svaka promjena valova tipično ljudskog mozga, posade nekog broda opremljenog detektorom, uzbudit će indikatorsku skalu. Čak i loš san ili slučaj nepravilne probave bit će zabilježen.

Činilo se vrlo vjerojatnim da će svaki pokušaj ovladavanja nekim ljudskim razumom nešto narušiti. Negdje će morati da bude neki punkt interakcije.

Očekivalo se da to Attisonov detektor otkrije. Možda će zbilja i otkriti.

Svemirski brodovi sa po tri čovjeka na svakom brodu razmješteni u prostoru između Zemlje i Marsa sačinjavali su ogromnu sferu sa Zemljom u središtu.

Deseci tisuća ljudi čučali su iza komandnih pultova za otvaranje vatre iz topova, promatrajući iglu na skali Attisonova detektora. Nepokretnu iglu.

— Što misliš, da opalim nekoliko hitaca? — zapita Edwardson, s prstom na dugmetu kojim se aktiviraju topovi. — Samo da pročistim topove?

— Tim topovima nije potrebno čišćenje — reče Cassel češkajući bradu. — Osim toga izazvat ćeš paniku u cijeloj floti.

— Cassel — reče Morse vrlo tiho — skini ruku s te brade.

— Zašto? — upita Cassel.

— Jer sam upravo raspoložen — odgovori Morse gotovo šapatom — da ti je nabijem u taj debeli vrat.

Cassel se nakesi i stisnu pesnice.

— S osobitim zadovoljstvom — reče — Već mi je dosadilo da gledam taj tvoj ožiljak.

Ustade.

— Prekinite — reče Edwardson zabrinulo. — Pazite na ekran.

— Nema potrebe, zbilja — reče Morse zavalivši se na stolici — Postoji alarmno zvonce priključeno uz ekran.

Ali ipak pogleda u ekran.

— Što ako zvonce ne radi? — zapita Edwardson. — Što ako ekran i sistem budu blokirani? Kako bi ti se svidjelo da ti nešto hladno sklizne u mozak?

— Ekran radi — reče Cassel. Njegove oči skrenuše s Edwardsonova lica na nepokretni indikator.

— Razbio bih ga — reče Edwardson.

— Ostani tu — reče Cassel. — Hajde da igramo preferans.

— U redu. — Edwardson pronađe masne karte i promiješa ih dok je Morse još jednom pogledao na ekran. Svakako bih želio da dođu — reče.

— Sijeci — prekinu ga Edwardson pružajući mu karte.

— Zanima me kako izgledaju naši prijatelji — reče Morse pogledavajući na ekran.

— Vrlo vjerojatno su slični nama — odgovori Edwardson dijeleći karte. Cassel je dizao jednu kartu za drugom, polagano, kao da se nadao naći nešto zanimljivo ispod njih.

— Trebalo je da nam pridodaju još jednog čovjeka — reče Cassel.

— Zašto nismo poslali neku prethodnicu — zapita se Morse. — Zašto nismo napali njihovu planetu?

— Nemoj biti budala — odgovori mu Edwardson. — Izgubili bismo svaki brod koji bismo poslali. Vjerojatno bismo ga dobili natrag opsjednutog da puca po nama.

Poslije kraćeg vremena Edwardson ga upita razdragano.

— Koliko ti sada dugujem?

— Tri milijuna, petstotina osam tisuća i deset dolara.

— Baš bih želio da dođu već jednom — reče Morse.

— Hoćeš li da ti napišem ček?

— Nemoj žuriti. Možeš to učiniti i idući tjedan.

— Netko bi morao pregovarati s njima— reče Morse gledajući prema zvijezdama. Cassel odmah pogleda prema ekranu.

— Upravo mi je nešto palo na pamet — reče Edwardson.

— Da, a što?

— Mislim da je strašno kad netko drugi vlada tvojim mozgom — odgovori Edwardson.— Kladim se da je to ogavno.

— Saznat ćeš kad ti se to dogodi — odgovori mu Cassel.

— Da li je to saznao Everest?

— Vrlo vjerojatno. Samo ništa nije mogao učiniti protiv toga.

— Moj se mozak osjeća odlično — reče Cassel. — Ali prvi od vas, momci, koji se počne ponašati šašavo neka se čuva.

Svi se nasmijaše.

— Dakle — reče Edwardson — ja bih želio imati priliku porazgovarati s njima. Glupo je ovako čekati u beskraj.

— Zašto ne? — zapita Cassel.

— Misliš li krenuti naprijed i sresti se s njima?

— Svakako — nastavi Cassel. — Nije dobro što samo sjedimo ovdje i čekamo.

— Morao sam se zbilja i ja sjetiti da možemo nešto učiniti — doda polagano Edwardson. — Napokon, nisu oni nepobjedivi. Uostalom, i oni su razumna bića.

Morse odredi smjer na komandnoj ploči broda i pogleda ostale.

— Misliš li da je trebalo da se javimo komandi i obavijestimo ih što smjeramo?

— Ne! — odvrati Cassel, a Edwardson potvrdno klimnu glavom. — Crveno dugme. Mi ćemo samo krenuti naprijed i vidjeti što možemo učiniti: Ako ne žele razgovarati, raznijet ćemo ih po svemiru.

— Pogledajte!

Kroz prozor su mogli vidjeti crveni plamen reaktivnog motora.

Susjedni brod u njihovom sektoru jurnuo je naprijed.

— Vjerojatno su došli na istu pomisao — reče Edwardson.

— Hajde da stignemo tamo prvi — reče Cassel. Morse uključi akcelerator i za trenutak su bili potisnuti u naslone svojih sjedala.

— Igla se do sada nije pomakla se mjesta, zar ne? — upita Edwardson dok je alarmno zvonce bjesomučno zvonilo.

— Nije se ni pokrenula — reče Casel gledajući na ekran, koji je bio zdrobljen s jednoga kraja na drugi.

Robert Sheckley: Grad snova

Street of Dreams, Feat of Clay

Preveo Damir Mikuličić

Carmody nije nikada ozbiljno namjeravao napustiti New York. Ostaje nerazjašnjivo zašto je to ipak učinio. Kao rođeni građanin već se bio navikao na one sitne neudobnosti života u metropoli. Njegov udoban stan na 209. katu Levitfrack Towera u 99. ulici bio je uređen u stilu trenutne mode »svemirskog broda«. Dvostruki prozori bijahu od zatamnjenog pleksiglasa, a dovod zraka bio je opskrbljen filterskim sustavom koji ga je automatski zatvarao kad je indeks polucije dosegnuo vrijednost 999,8 CodEn skale. Dakako, sustav reciklacije dušikkisik bio je star. No, radio je vrlo pouzdano. Ćelije za pročišćavanje vode bile su već istrošene i gotovo beskorisne. Ali vodu ionako nije nitko pio.

Najveće opterećenje bila je neprestana buka. Carmody je, međutim, znao da tu nema pomoći jer je staro umijeće prigušenja buke zaboravljeno. Sudbina svakoga građanina bila je da sluša svađe, muziku i žubor vode iz susjednog stana, htio to on ili ne. Ova se tortura mogla ublažiti samo tako da čovjek i sam proizvodi odgovarajuću količinu šumova.

Svakodnevno putovanje na posao i natrag bilo je bremenito određenim opasnostima, premda su one bile više teoretske nego praktične naravi. Nezadovoljnici iz neprivilegiranih slojeva provodili su svoj nedjelotvorni protest pucajući kao snajperisti s krovova kuća; katkad im je čak i uspijevalo da pogode kojeg prolaznika. U pravilu su gađali, međutim, vrlo loše.

Zbog toga Carmodyjeva iznenadna odluka da napusti jedan od najuzbudljivijih megalopolisa svijeta nije imala nikakva vidljiva temelja. Možda je to bio samo neki neizreciv poticaj, možda neki praiskonski poriv prema životu bližem prirodi ili čak obična nastrana ideja. Činjenica je samo da je Carmody jednoga dana otvorio svoj Daily TimesNews i ugledao oglas o nekom modernom gradu u New Jerseyju.

»Dođite živjeti u Bellwether, grad koji se o svemu brine za vas«, pisalo je tamo. Slijedila je lista utopijskih tvrdnji, koju je Carmody samo letimice pročitao.

— Hm — izusti Carmody i nastavi čitati.

Stići do Bellwethera nije bilo teško. Trebalo je samo voziti kroz

UlyssesS.Grant tunel u 43. ulici i skrenuti zatim preko Hoboken Shunta na Međudržavni autoput, držati se 3,2 milje njegove CharlieSorter trake koja vodi do ceste U.S. 5. zatim se nakon 6,1 milje dođe do neke provizorne pristupne ceste države New Jersey, s koje se u zapadnom smjeru siđe preko izlaza 1731 A na King's Highbridge Gate i vozi dalje još 1,6 milja. Tu je cilj, Bellwether.

— Dakako — Carmody reče sam sebi glasno — to ću i učiniti.

I učinio je.

— 2 —

Cesta King's Highbridge Gate završavala je u travnatoj, nedavno pokošenoj ravnici. Carmody izađe iz kola i ogleda se. Na pola kilometra udaljenosti vidio je gradić. Natpis na skromnoj tabli označio ga je kao Bellwether.

Taj grad nije bio građen po tradicionalnom uzorku američkih gradova: okruženi benzinskim crpkama, mnoštvom hotdog kioska, gomilom motela i zaštitničkim štitom brda raznoraznoga tehničkog otpada. Taj je grad više nalikovao na neke talijanske gradove na brežuljcima, a prava gradska jezgra je započinjala postupno.

Carmodyju se to dopalo. On se odveze do ulaza u grad. Bellwether je djelovao toplo i ugodno. Ulice su bile zgodno položene, a veliki izlozi dućana naprosto su mamili k sebi.

Carmody nađe uskoro nešto još ljepše. Stigao je na neki trg koji je izgledao kao neka rimska piazza, samo manja. U sredini se nalazio vodoskok, u kojem je bio mramorni mladić s delfinom. Iz delfinove njuške štrcao je mlaz bistre vode.

— Nadam se da Vam se dopada — rekao je neki glas iza Carmodyjeva lijeva ramena.

— Zgodno — odgovori Carmody.

— Ja sam to isplanirao i sam postavio — nastavi glas. — meni se čini da vodoskoci unatoč staromodnoj koncepciji imaju estetsku funkciju. A ova piazza s klupama i sjenovitim kestenovima građena je po uzoru na Bolognu. Pri tom se nisam bojao da ću ispasti staromodan. Pravi umjetnik čini ono što smatra da je potrebno, bilo to staro tisuću godina ili novo od prije jedne sekunde.

— Potpuno se slažem s vama — reče Carmody. — Dopustite da Vam se predstavim. Ja sam Edward Carmody. — On se okrene smiješeći se. Ali nikog nije bilo iza njega. Na piazzi nije bilo ni žive duše, kao što, uostalom, nije još nikog susreo u ovom gradu.

— Oprostite — reče glas. — Nisam Vas htio preplašiti. Mislio sam da znate.

— Da znam? — upita Carmody.

— O meni.

— Ne, ništa ne znam — odgovori Carmody. — Tko ste vi i odakle

govorite?

— Ja sam glas grada — odgovori glas. — Ili drugim riječima, ja sam grad sam, Bellwether, zbiljski, pravi grad koji Vam govori.

— Zaista? — zapita sarkastično Carmody. — Tako je to, dakle. No, dobro, vi ste grad. Nije loše!

On okrene leđa vodoskoku i krene polako preko piazze kao čovjek koji svakog dana razgovara s gradovima i već mu je to dosadilo. Prolazio je ulicama, lijepim alejama. Gledao je izloge, promatrao kuće. Zastao je, no samo kratko, pred nekom kiparskom radionicom.

— I? — upita grad Bellwether.

— Što, i? — odgovori brzo Carmody.

— Kako Vam se sviđam?

— Sviđate mi se — reče Carmody.

— Zar samo tako? — I to je sve?

— Znate — reče Carmody — grad kao grad. Kad se vidi jedan, kao da ste vidjeli više ili manje sve.

— Ni u kom slučaju — odgovori grad osjetno uzbuđen. — Ja sam posve drukčiji od drugih gradova. Ja sam jedinstven.

— Zaista? — upita Carmody nekako potcjenjivački. — Meni izgledate kao hrpa neusklađenih dijelova. Imate jednu talijansku piazzu, nekoliko zgrada u grčkom stilu, jednu ulicu s kućama u stilu Tudor, jednu staromodnu njujoršku kuću za iznajmljivanje, kalifornijsku hotdog daščaru nalik na neki šleper i vrag bi ga znao što sve. Što ima u tome osobitog?

— Jedinstvena je kombinacija svega toga u jednu smislenu cjelinu — reče grad, — Te stare forme nisu anakronizmi, razumijete li? One predstavljaju životni stil, a takvo što svojstveno je i jednom dobro građenom životnom stroju. Želite li šalicu kave, ili sendvič, ili možda malo svježeg voća?

— Kava ne zvuči loše — odgovori Carmody. On dopusti gradu da ga odvede do nekog lokala iza ugla. Zvao se O You Kid i bio je kopija saloona iz zlatnih devedesetih godina s Tiffany svjetiljkama, teškim kristalnim lusterom i mehaničkim klavirom. Kao i sve drugo što je Carmody vidio u gradu, lokal je bio apsolutno čist, ali bez žive duše.

— Prijatan ugođaj, ne mislite li? — upita Bellwether.

— Malo prašnjavo — objasni sarkastično Carmody. — Tko bi to volio, molim Vas?

Jedna šalica s pjenušavim kapučinom spusti se na njegov stol na poslužavniku od nerđajućeg čelika. Carmody kimne glavom.

— Dobar? — upita Bellwether.

— Da, vrlo dobar.

— Na svoju kavu sam prilično ponosan — objasni mirno grad. — A i na kuhinju. Želite li kušati i poneku sitnicu? Jedan omlet ili možda neki nabujak?

— Ništa — odgovori odlučno Carmody. On se udobno nasloni u stolici i reče: — Vi ste dakle gradmodel, zar ne?

— Da, čast mi je da budem jedan takav — reče Bellwether. — Ja sam najnoviji modelni grad i, vjerujem, najuspjeliji. Projektirala me kombinirana grupa za planiranje s Yale i Čikaškog sveučilišta; financirala ih fondacija Rockefeller. Moje najnovije praktične pojedinosti potječu od MITa, a neke posebne dijelove razradili su u Princetonu i u korporaciji RAND. Gradnja je tekla prema projektu General Electrica, a financirali su je fondacije Ford, Carnegie i još neke druge institucije čije ime ne smijem spomenuti.

— Vrlo zanimljiva priča — reče Carmody — Ono tamo preko je gotska katedrala, zar ne?

— Pregrađeni romanski stil — odgovori grad. — Ima sjedećih mjesta za 300 ljudi.

— Ne baš mnogo za zgradu te veličine.

— Ne, naravno. Ali namjerno je takva. Moja je ideja bila da dojam veličanstvenosti spojim s udobnošću.

— Uostalom, a gdje su zapravo stanovnici ovoga grada? — upita Carmody.

— Otišli su — odgovori mrzovoljno grad. — Svi su me napustili.

— Zašto?

Grad je šutio neko vrijeme, a zatim reče:

— Došlo je do nekih sukoba između grada i gradske uprave. Bolje rečeno, do nesporazuma. Zapravo do nesretnog niza nesporazuma. Pretpostavljam da su izvjesnu ulogu u tome imali i neki huškači, koji su poticali građane.

— I što se na kraju dogodilo?

— Ne znam — reče grad. — Zaista ne znam. Jednog dana jednostavno su svi otišli. Jednostavno tako! Ali ja sam siguran da će se oni vratiti.

— Ja baš nisam — reče Carmody.

— Ja sam nepokolebivo u to uvjeren — reče grad. — No pustimo sad to: zašto vi ne biste ostali ovdje, gospodine Carmody?

— Nisam još stigao o tome razmisliti — reče Carmody.

— Ovdje Vam se naprosto mora sviđati — reče Bellwether. — Razmislite samo! Pripadao bi Vam najnoviji, najmoderniji grad na svijetu.

— Ne zvuči tako loše — reče Carmody.

— Barem pokušajte, to Vam neće škoditi — nastavi grad.

— No dobro, mislim da ću pokušati — reče Carmody.

Htio je, međutim, saznati više o Bellwetheru, jer morile su ga ipak brige. Želio je točno saznati zašto su zapravo prijašnjii stanovnici napustili grad.

Bellwether je ustrajao na tome da Carmody noć provede u raskošnom apartmanu za mladence hotela »King George V«. Doručak je bio postavljen na terasi, a dok je Carmody jeo Bellwether mu je svirao neki vedri Haydnov kvartet. Jutarnji zrak bio je očaravajući. Carmody ne bi nikada pomislio da je taj zrak bio rekonstituiran da mu to Bellwether nije rekao. Kad je završio s doručkom, Carmody se udobno naslonio u sjedalicu i naslađivao pogledom na zapadni dio grada —ludu kombinaciju kineskih pagoda, venecijanskih kanala, jednoga zelenog burmanskog brežuljka, grčkog hrama, kalifornijskog parkirališta, normanskog tornja i još mnogo čega drugog.

— Zaista vrlo lijep pogled — reče on.

— Drago mi je što vam se dopada — odgovori Bellwether. — O problemu stila mnogo se raspravljalo još od prvog dana kad su me planirali. Jedna se skupina izjašnjavala za jednoličnost: skladnu skupinu oblika koji se ujedinjuju u skladnu cjelinu. No takvi su i mnogi drugi modelni gradovi. Oni su jednolično dosadni, umjetne građevine koje napravi jedan čovjek ili konzorcij arhitekata i koje nemaju nikakve veze s pravim, prirodnim gradom.

— No, i vi ste ipak prilično umjetni, zar ne? — upita Carmody.

— Dakako! Ali ja nikada nisam ni glumio da sam nešto drugo. Ja nisam nikakav zapackan »grad budućnosti« ili navodni fiorentinski stil, kopiran dakako. Ja sam skupina elemenata koji se jedan s drugim nadopunjuju u cjelinu. Ja nisam samo praktičan i funkcionalan već, osim toga, još zanimljiv i uzbuđujući.

— Bellwether, vi mi se dopadate — reče Carmody s iznenadnom navalom osjećaja prijateljstva. — Govore li svi modelni gradovi kao vi?

— Ni u kojem slučaju. Nijedan grad, bio modelni ili ne, nije dosad rekao nijedne riječi. Dakako da se to nije sviđalo njihovim stanovnicima. Zbog svoje šutnje gradovi su djelovali tako neljubazno, bezdušno, bezlično, čovjek se u njima osjećao potišteno. Zbog toga sam ja napravljen s glasom i s umjetnom sviješću koju pomoću glasa izražavam.

— Razumijem — odgovori Carmody.

— Najvažnije je pri tom da je moja umjetna svijest mene personalizirala, što je u ovo doba sveopće depersonalizacije izuzetno značajno. Na taj sam način u stanju zaista prići čovjeku i njegovim teškoćama. Kad ispunjavam želje svojih stanovnika, ja sam i stvaralac. Mi možemo zajedno razmišljati, moji ljudi i ja. Stalnim smislenim dijalogom možemo pomoći, oni meni i ja njima, u razvijanju dinamičkoga i fleksibilnoga grada, u kojem se zaista isplati živjeti. Mi možemo mijenjati jedni drugog, a da se pri tom ne izgubi mnogo na individualnosti.

— Zvuči vrlo zgodno — reče Carmody. — Naravno, uz pretpostavku da ovdje imate nekog s kim biste mogli stupiti u razgovor.

— To je jedini nedostatak u svemu — prizna grad. — Ali trenutno imam vas, zar ne?

— Da, imate mene — odgovorio je Carmody i upitao se zbog čega su mu te riječi tako neugodno odzvanjale u ušima.

— A vi, dakako, imate mene — reče grad. — To je naš međusobni odnos, jedinstvena, jedina vrsta odnosa koja vrijedi. A sada, moj dragi Carmody, mogao bih vas još malo provesti uokolo. Tada vas mogu ustoličiti i regularizirati.

— Kako, molim?

— Nije to baš tako kako zvuči — reče grad. — Samo nesretno odabran stručni termin. No, vi svakako razumijete da svaki međuodnos nosi u sebi neminovno i određene obaveze za oba partnera. Drukčije ne ide, zar ne?

— No, ako je to jedan laissezfaire* odnos?

— Upravo to moramo izbjeći — reče Carmody. — Laissez faire se lako pretvara u doktrinu osjećaja, razumijete li, i vodi izravno u anomie**. A sada, ako biste me htjeli slijediti...

— 4 —

Carmody je poslušno pošao u razgledanje Bellwethera. Posjetio je električnu centralu, postrojenje za filtriranje vode, industrijsku četvrt i pogone lake industrije. Vidio je i dječji park. Prošetao se muzejima i umjetničkim galerijama, posjetio koncertnu dvoranu i jedno kazalište, jednu kuglanu, biljarsku salu i filmsku dvoranu. Kad je osjetio umor želio je stati, ali grad je htio da mu se pokaže cijeli i Carmody je morao još progutati peterokatnu zgradu American Express, portugalsku sinagogu, autobusni kolodvor, zgradu kompanije Greyhound i još razne druge znamenitosti.

Napokon je sve bilo gotovo. Carmody je došao do zaključka da je vidio mnogo toga lijepog, ali tu su ljepotu platile i njegove umorne noge.

— A sada mali ručak? — upita grad.

— Izvrsno — reče Carmody.

Bio je uveden u jedan moderno uređen restoran i obrok je započeo s potage aux petits pois (juhom od graška) da bi završio s petits fors (minjoni).

— A kako bi bilo da na kraju kušate delikatesni brijski sir? — upita grad.

— Ne, hvala — reče Carmody. — Ja sam sit. Sit do grla.

— Ali sir je dobar za probavu. Malo prvorazrednog camemberta?

— Ne, nikako.

— Možda malo biranog voća? Vrlo osvježavajuće za nepce.

— Ako nešto na meni vapi za osvježenjem to sigurno nije nepce — reče Carmody.

— Barem jednu jabuku, ili krušku, ili malo grožđa?

** laissezfaire. franc: »pustite neka svatko čini što hoće, neograničena sloboda.*

*** anomie. franc: bezakonje, dezorganizacija.*

— Hvala, ništa.

— Malo trešanja?

— Ne, ne i ne!

— Bez voća ručak nije potpun — reče grad.

— Moj ručak jest — reče Carmody.

— Neki vitamini sadržani su samo u svježem voću.

— Izaći ću na kraj i bez tih vitamina.

— Možda pola naranče koju ću vam oguliti? To južno voće nimalo ne opterećuje želudac.

— Ne, posve isključeno.

— Čak ni četvrt naranče? Izvadit ću vam koštice.

— Ni u kojem slučaju.

— Ali učinite to meni za ljubav — reče grad. — Znate, ja imam potrebu za potpunošću; bez voća ručak nije kompletan.

— Ne, ne, ne!

— U redu, u redu, ne uzbuđujte se — reče grad. — Ako Vam ne prija ono što vam poslužujem, to je vaša stvar.

— Ali meni je prijao ručak!

— Ako vam je zaista prijao, zašto ne pojedete tada neko voće?

— Dosta — reče Carmody. — Dajte mi malo grožđa.

— Dakako, ne bih vas želio na ništa prisiljavati.

— Uopće me na ništa ne prisiljavate. Dajte mi grožđe, molim vas.

— Jeste li posve sigurni?

— Ovamo s grožđem! — izdere se Carmody.

— U redu — reče grad i na stolu se pojavi grozd prekrasnog muškata. Carmody pojede cijelog. Bilo je vrlo dobro.

— 5 —

— Oprostite — reče grad — što to sad činite?

Carmody je sjedio zatvorenih očiju. — Malo sam zadrijemao — reče. — Ima li se tome što prigovoriti?

— Što bi se moglo prigovoriti nečem tako prirodnom — odvrati grad.

— Hvala — reče Carmody i opet zaklopi oči.

— Ali zašto spavate u stolici? — zapita grad.

— Jer sam upravo u njoj sjedio kad sam napola zaspao.

— Zaboljet će Vas u leđima — upozori ga grad.

— Baš me briga — promrmlja Carmody još uvijek zatvorenih očiju.

— Zašto se ne biste pošteno naspavali? Tamo preko, na ležaju.

— Spavam veoma ugodno ovdje gdje jesam.

— To sigurno nije udobno — objasni grad. — Čovjek anatomski nije građen za spavanje u sjedećem položaju.

— Ja trenutno jesam upravo tako građen — reče Carmody.

— Vi to niste. Zašto se ne preselite na kauč?

— Stolica je posve dobra.

— Ali kauč je bolji. Molim Vas, pokušajte, Carmody. Carmody?

— Ha, a, što se dogodilo? — reče Carmody prenuvši se iz drijemeža.

— Kauč. Mislim da biste trebali leći na kauč.

— No dobro — reče Carmody i ustane. — Gdje je taj kauč? Bio je odveden iz restorana niz ulicu do ugla u neku zgradu na kojoj je pisalo »Drijemaonica«. U sobi je bilo desetak kauča. Carmody krene prema najbližem.

— Ne na ovaj — reče grad. — Ima loše opruge.

— Nema veze — odgovori Carmody — naći ću već neki odgovarajući položaj.

— Nećete moći. Bit ćete previše iskrivljeni.

— Dođavola — reče Carmody i ustane. — Koji biste kauč vi preporučili?

— Onaj ondje — reče grad. — On je posebno velik i najbolji od svih. Opruge i postava su znanstveno proračunati. Uzglavlje...

— Dobro, dobro, u redu — reče Carmody i baci se na naznačeni ležaj.

— Da vam zasviram neku muziku za uspavljivanje?

— Ne morate se truditi. Mogu i bez toga.

— Kako želite. Tada ću ugasiti svjetlo.

— Dobro.

— Želite li možda pokrivač? Dakako, ja ovdje održavam potrebnu temperaturu, ali za vrijeme spavanja ljudi imaju subjektivni osjećaj hladnoće.

— Nema veze! Ostavite me na miru!

— Dobro — reče grad. — Ja to ne kažem zbog sebe. Ja osobno nikad ne spavam. To je za vaše dobro.

— Okay, oprostite — reče Carmody.

— Ništa, ništa, sve je u redu.

Nastane tišina. Nakon nekoliko minuta Carmody ustane i sjedne na kauč.

— Što je sad? — upita odmah grad.

— Ne mogu sada zaspati — reče Carmody.

— Pokušajte. Zaklopite oči i svjesno opustite svaki mišić tijela. Počnite s velikim nožnim prstom i zatim sve više do...

— Ne mogu spavati — zaviče Carmody.

— Možda uopće niste ni od početka bili umorni — nastavi grad. — Ali mogli biste barem zaklopiti oči i ležati mirno. Ne biste li to učinili meni za volju?

— Ne — odvrati Carmody. — Nisam umoran i ne treba mi odmora.

— Vi ste tvrdoglavi — reče grad. — Radite što hoćete, ja sam učinio najbolje što mogu.

— To je točno — reče Carmody, ustane i napusti drijemaonicu.

— 6 —

Carmody je stajao na malom mostu i pogledom plovio po plavoj laguni.

— Kopija mosta Rialto u Veneciji — reče grad. — Dakako, smanjen.

— Znam — reče Carmody — pročitao sam na pločici.

— Očaravajuće, zar ne?

— Da, da, veoma lijepo — odgovori Carmody i zapali cigaretu.

— Previše pušite — primijeti grad.

— Znam, baš mi prija.

— Kao vaš medicinski savjetnik moram vam kazati da je nepobitno dokazana uzročna veza između pušenja i raka na plućima.

— Znam.

— Da se prebacite na lulu smanjili biste postotak opasnosti.

— Ne volim lulu.

— A da pokušate s cigarama?

— Ne volim cigare. — On pripali novu cigaretu.

— Ovo vam je već treća cigareta u pet minuta — reče grad.

— Idite dođavola, ja pušim toliko i tako često koliko hoću! — zaviče Carmody.

— Naravno! — reče grad. — Ja sam vas samo savjetovao za vaše dobro. Ne mislite valjda da ću jednostavno bez riječi gledati kako se svjesno uništavate?

— Upravo tako — odgovori Carmody.

— Ta mislite li vi to ozbiljno? Ovdje je riječ o etičkom imperativu. Čovjek može djelovati protiv svoga osobnog interesa; jedan stroj, međutim, ne posjeduje taj stupanj perverznosti.

— Ostavite me na miru — reče Carmody osornim glasom. — Stalno me na nešto prisiljavate.

— Prisiljavam? Dragi moj Carmody, zar sam ja na bilo koji način vršio pritisak na vas? Zar sam činio išta više osim što sam vas

savjetovao?

— Možda niste. Ali govorite previše.

— Možda ne govorim dovoljno — reče grad. — Barem takav zaključak se može izvući iz vašeg ponašanja.

— Previše govorite — ponovi Carmody i izvadi cigaretu.

— To vam je već četvrta cigareta u pet minuta.

Carmody otvori usta s namjerom da izreče neku psovku. No ipak ne reče ništa i krene dalje.

— Što je to? — upita Carmody.

— Automat za bonbone — objasni grad.

— Uopće ne izgleda tako.

— Ipak je. Njegov je dizajn varijanta nekog silosa što ga projektirao Saarionnen. Dakako, ja sam ga minijaturizirao i...

— Ipak, ne nalikuje na automat za bombone. Kako to funkcionira?

— Vrlo jednostavno. Pritisnite na crveno dugme. Pričekajte malo. Pritisnite sad polugu u Aredu; sada zeleno dugme.

Tako.

Jedna pločica čokolade klizne u ruke Carmodyju.

— Aha — reče Carmody. On odmota papirić i zagrize u poslasticu. — Prava čokolada ili surogat?

— Prava.

— Hm — reče Carmody i ispusti iz ruke papirić.

— To — reče grad — to je primjer nedostatka misli, koji uvijek iznova susrećem kod vas.

— To je samo komadić papira — odgovori Carmody, okrene se i pogleda na šareni papirić koji je ležao na posve čistom pločniku.

— Dakako da je to samo komadić papira — reće grad. — Ali pomnožite to sa sto tisuća stanovnika; što dobivate?

— Sto tisuća čokoladnih papirića — odgovori kao iz topa Carmody.

— Ne vidim u tome ničeg smiješnog — reče grad. — U takvoj gomili papira ne biste voljeli živjeti, u to sam siguran. Vi biste bili prvi koji bi se žalio da su ulice pune smeća. Ali činite li barem nešto da se to ne dogodi? Odstranjujete li barem vlastiti otpad? Naravno, ne! To prepuštate meni, premda se ja moram brinuti i o svim drugim funkcijama grada, danonoćno, čak i nedjeljom.

Carmody se sagne da bi podigao papirić. Ali tik pred njegovim prstima, prije nego što je dosegnuo papirić, pojavi se neka metalna ruka iz obližnjega koša za otpad, zgrabi papirić i nestane.

— U redu — reče grad. — Ja sam navikao da čistim iza ljudi. To činim čitavo vrijeme.

— A tako — reče Carmody.

— I pri tom ne očekujem ni zahvalnost.

— Ja sam vam zahvalan, ja jesam zahvalan! — zavikne Carmody.

— Ne, vi to niste — reče Bellwether.

— U redu, možda i nisam. Što bih trebao kazati?

— Ne morate reći baš ništa — odgovori grad. — Smatrajte slučaj završenim.

— 7 —

— Jeste li siti? — upita grad poslije večere.

— I više od toga — reče Carmody.

— Niste baš mnogo jeli.

— Pojeo sam sve što sam htio. Bilo je vrlo dobro.

— Ako je bilo vrlo dobro, zašto niste jeli više?

— Jer više ne mogu ugurati u sebe!

— Da niste možda pokvarili tek onom čokoladom... ?

— Čokolada mi nije pokvarila apetit, dođavola!

— Već palite novu cigaretu — reče grad.

— Točno — odgovori Carmody.

— Zar niste mogli malo duže pričekati?

— Slušajte me dobro — reče Carmody. — Što vi, dođavola, zapravo želite...?

— Ali, imamo raspraviti o nečem mnogo važnijem — nastavi brzo grad. — Jeste li već razmišljali čime biste se željeli baviti kao životnim pozivom?

— Na takve misli još nisam došao.

— Dobro, ja sam već razmislio o tome. Bilo bi dobro da postanete liječnik.

— Ja? Morao bih posjećivati posebne tečajeve kao uvod, zatim se upisati na medicinski fakultet itd.

— Sve se to može urediti — reče grad.

— Ne zanima me.

— Dobro... kako bi bilo s pravom?

— Nikako.

— Inženjerski poziv je vrlo zanimljiv.

— Ne za mene.

— Knjigovodstvo?

— Ni za živu glavu.

— Što biste onda htjeli izučiti?

— Htio bih biti pilot — reče Carmody iznenada.

— Ali, molim vas, Carmody!

— To je moja najozbiljnija želja.

— Ali ovdje nema aerodroma.

— Tada ću letjeti bilo gdje drugdje.

— To govorite samo zato da biste me ljutili!

— Nipošto — reče Carmody. — Želio bih postati pilot zaista, najozbiljnije. Oduvijek sam želio biti pilot. Kunem vam se!

Slijedila je duga šutnja. Tada reče grad:

— Molim, odluka ovisi posve o vama.

A njegov glas bio je posve hladan.

— 8 —

— Kamo ste se to uputili?

— Na šetnju — reče Carmody.

— U pola deset ujutro?

— Sigurno. Zašto ne?

— Mislio sam da ste umorni.

— Bilo pa prošlo.

— A tako? Osim toga, pomislio sam, mogli bismo ovdje sjesti i malo popričati.

— Možda kad se vratim? — upita Carmody.

— Dobro, uostalom nije važno — reče grad.

— Moja šetnja nije važna — reče Carmody i sjedne. — dakle, popričajmo.

— Nemam više želju — reče grad. — Nastavite Vi samo šetnju.

— Dakle, laku noć — reče Carmody.

— Kako, molim?

— Rekao sam: laku noć.

— Idete u krevet?

— Svakako. Kasno je i ja sam umoran.

— Vi želite sada spavati?

— Pa zašto ne?

— Ništa, ništa, samo izvolite — reče grad. — Samo, zaboravili ste se oprati.

— O... to sam zaista zaboravio. Oprat ću se sutra ujutro.

— Kad ste se kupali posljednji put?

— Prošlo je već prilično vremena. Sutra ujutro ulazim u kadu.

— Zar se ne biste bolje osjećali da to uradite odmah sada?

— Ne.

— Čak i ako vam ja pripremim ugodnu kupelj?

— Ne! I još jednom ne, i još jednom dođavola! Želio bih sada spavati.

— Kako želite — reče grad. — Ne perite se, ne učite ništa, ne jedite zdravu hranu. Ali ne svaljujte poslije krivnju na mene.

— Krivnju na vas? Zbog čega?

— Za bilo što — reče grad.

— Da, ali na što posebno sad mislite?

— Nije to tako važno.

— Zbog čega onda uopće spominjete stvar?

— Misilm samo na vas — reče grad.

— To mi je jasno.

— Morate znati da meni ne ide ni iz džepa ni u džep perete li se vi ili ne.

— U to ne sumnjam.

— Kad se netko brine za nekog, kad osjeća odgovornost za nekog, tada nije lijepo čuti kletvu iz usta svog štićenika.

— Ja vas nisam proklinjao.

— Sada ne. Ali prije kratkog vremena...

— Da... bio sam nervozan.

— To je od pušenja.

— Ne započinjite opet s tim!

— Dobro — reče grad. — Pušite vi samo i dalje kao lokomotiva. Što se to, uostalom, mene tiče.

— Bravo! — uzvikne Carmody i izvadi cigaretu.

— Ali to je moj poraz — reče grad.

— Ne, ne — odgovori Carmody, — nemojte samo to reći, molim Vas.

— Zaboravite — reče grad.

— Dobro, dobro.

— Ponekad sam previše revnosan.

— Moguće.

— A posebno je nezgodno to što imam pravo. Ja naime imam pravo, morate znati.

— Znam — reče Carmody. — Vi imate pravo, vi imate pravo, vi uvijek imate pravo. Pravo, pravo, pravo...

— Čuvajte se nepotrebnog uzbuđenja — reče grad. — Želite li čašu mlijeka?

— Ne.

— Jeste li sigurni?

Carmody pogleda u svoje ruke. Zahvatio ga je vrlo čudan osjećaj. Osjećao se neobično krivim, prljavim, bolesnim, neurednim. Osjećao se uzduž i poprijeko nedvojbeno loše i bit će uvijek tako ako se ne promijeni, ne prilagodi. No umjesto da učini taj pokušaj, on ustane, slegne ramenima i ode preko rimske piazze i venecijanskog mosta.

— Kamo ste krenuli — upita grad. — Što se dogodilo?

Šuteći i stisnutih usnica koračao je Carmody kraj dječjeg parka i zgrade American Express.

— Što sam pogrešno učinio? — zvao je grad. — Što, ta kažite mi ipak!

Carmody je šutio i nastavio sve brže hodati kraj restorana i portugalske sinagoge. Napokon izbije na lijepu zelenu ravnicu koja je okruživala Bellwether.

— Nezahvalniče! — vikao je grad iza njega. — Vi ste isti kao i svi drugi. Svi ste vi ljudi nemoguća bića; nikad da budete nečim zadovoljni. Carmody uđe u svoja kola i upali motor. — Uostalom —

nastavi grad nešto zamišljenijim glasom — vi također nikada da budete nečim i nezadovoljni. Moram se učiti strpljivosti. Carmody izvede auto na King's Highbridge Gate i krene na istok prema New Yorku.

— Sretan put! — vikne Bellwether za njim. — Ne brinite za mene, ja ću čekati na vas.

Carmody stisne do kraja papučicu za gas. Iskreno požali što je čuo tu posljednju rečenicu.

Ilja Varšavski: Maskarada

Maskarad

Preveo Ivan Paprika

Automat je ritmički pucketao i škljocao obavljajući svoje pretrage. Ja sam pak napola ležao u duboku naslonjaču, zatvorivši oči i čekajući svršetak pretraga i pregleda uopće.

Napokon se razlijegnu melodična zvonjava.

— Dakle — reče liječnik — razgledajući film. — Malo sniženi krvni tlak, mala aritmija, mlitavost. Opći tonus ne bismo mogli ubrojiti među najbolje. Jednostavno, vi ste premoreni. Kamo namjeravate ići na godišnji odmor?

— Ne znam — rekoh. — Da budem iskren, sva ta odmarališta, lječilišta... Ne, ne bih mogao podnijeti. Osim toga, ne bi mi odgovaralo da napustim, odnosno da prekinem posao kojim se upravo bavim.

— Posao ovamo, posao onamo, no vi se ipak morate odmoriti. Znate što — zastade liječnik i zamisli se na trenutak — uvjeren sam da će za vas biti najbolje kakvo prikladno putovanje. Promjena okoline, novi ljudi, nepoznati gradovi. Mala doza romantike dalekih putovanja, to su sve najbolji lijekovi za bolest kao što je vaša.

— Razmislit ću o vašem savjetu — rekoh neodređeno.

— Nije to savjet nego liječnički propis. I već je ubilježen u vaš osobni karton...

* * *

Polako sam se vukao ulicom nepoznata grada. U hotelu me dežurni upozorio da prije ponoći neće biti slobodne sobe, pa sam sad morao odlučiti kako da utučem večeri, tj. vrijeme dok ne dobijem sobu.

Pažnju mi je privuklo jarko osvijetljeno zdanje. Na pročelju je bila učvršćena dugačka platnena traka, urešena maskama i natpisom:

VELIKI PROLJETNI STUDENTSKI PLES S MASKAMA Nešto me ponukalo da uđem.

Na ulazu sam kupio crvenu polumasku i crveni papirnati ogrtač. Nekakav mladić u kostimu Pierrota turnuo mi je u ruku ružičasti karanfil, smijući se usput iz svega glasa.

Vrteći u rukama cvjetić, probijao sam se među plesnim parovima, pomalo zbunjen gromkom glazbom, jarkom svjetlošću i treperenjem tisuću boja na mnoštvu raznobojnih maski što su se vrtjele u taktu

glazbe.

Visoka djevojka u crnom dominu požurila mi u susret. Modre su me oči gledale preplašeno i uzrujano ispod baršunaste maske.

— Već sam se preplašila da nećete doći! — reče i odmah me uhvati za obje ruke.

Pogledao sam je začuđeno.

— Ne udaljujte se od mene ni na korak — šapnu djevojka oledavajući se plašljivo na sve strane. — Čini se da je Učitelj odlučio nešto učiniti. Tako se bojim! Psst, evo ga, ide!

Prilazio nam je visok debeo čovjek u kostimu gusara. Nezgrapno dugačak mač lupkao je o široke crvene mornaričke čizme. Crni mu je povez skrivao jedno oko, presijecajući obraz na mjestu gdje je završavala riđa brada. Desetak đavola i đavolčića sastavljalo je njegovu svitu.

— Dakle, ipak niste kukavica — reče on tapšajući me po ramenu. — Kunem se Nasljeđem Sotone da ćete se danas njome oženiti, bez obzira na to koliko me to stajalo!

— Mladoženja, mladoženja! — počeše vikati đavoli, plešući oko nas. — Dajte mu Zvjezdani Eliksir!

Netko mi gurnu u ruku malešnu srebrnu bočicu.

— Pijte! — reče grubo Gusar. — Možda vam je to posljednja prilika.

Prinesoh automatski bočicu ustima. Uljasta mirisna tekućina opali mi nepce.

— Mladoženja, mladoženja! — vrištali su đavoli i toptali nogama. — On je ispio Zvjezdani Eliksir!

Zapovjedničkim pokretom Gusar im zapovijedi da ušute.

— Ovdje bi nam bilo teško da se objasnimo — reče na to, obrativši se izravno meni. — Pođimo na dvorište. A vi milostiva gospođo, pođite također s nama — reče i podrugljivo se pokloni djevojci koja je drhturila od straha.

Dugo nas je vodio opustjelim prostorijama, prekrivenima prašinom i ukrašenima starim otrcanim dekoracijama.

Napokon se nađosmo na dvorištu. Crna zatvorena kola, u koja su biia zapregnuta četiri konja, nalikovala su više na katafalk nego na kola.

— Zar nisu prilično zgodna ta kolica, posebice prikladna za svadbeno putovanje — zahihoće Gusar, gurajući djevojku i mene u kola. Sam je sjeo na kozlić i mahnuo bičem.

Željezom okovani kotači grmjeli su taracanom ulicom. No uskoro taj zvuk postade tiši. Sudeći po ljuljanju kola, sada se, vjerojatno, vozimo mekim seoskim putem.

Djevojka je tiho jecala u kutu. Zagrlio sam je oko ramena a ona se iznenada privinu uza me uz dugačak poljubac.

— Ej, ne može tako! — razlijegnu se Gusarov glas. — Najprije vas moram vjenčati, a tek onda ćemo vidjeti što ćemo dalje. I hoćete li još uvijek biti raspoloženi za poljupce. — U to kola stadoše i on grubo izvuče moju suputnicu za ruku.

U tom trenutku u ruci djevojke bljesnu malešni pištolj. Bljesak pucnja osvijetli grmlje uz cestu i nepokretne figure unaokolo kola.

— Učitelj je ubijen, molim vas, bježite! — kriknu mi neznanka, braneći se od sjena što su nas opkolile.

Priskočio sam joj u pomoć, no u to se na mene baciše dva divovska mrava, svezaše mi ruke i ponovno gurnuše u kola. Treći divovski mrav skoči na kozlić i kola poletješe poskakujući na rupčagama.

Gušio sam se od smrada koji su širili moji tamničari. Sva ta đavolština nije bila ni najmanje nalik na ples pod maskama.

Kola se iznenada zaustaviše a mene odvukoše duboko dolje kroz nekakav kosi tunel.

Nepokon ugledah i svjetlost. U golemoj ružičastoj dvorani važno je u naslonjačima sjedilo pet mrava.

— Vaša svjetlosti — reče jedan od mojih čuvara obraćajući se debelome mravu pod čijim sam nogama ležao. — Izdajica je dopremljen...

— Vi ste poveli vjerolomnu i opasnu igru! — izdere se na mene onaj što su ga nazivali »vaša svjetlosti«. — Vaši izvještaji nisu istiniti i prepuni su namjerno nedorečenih opisa! Gdje je skriveno Nasljedstvo Sotone?! Zar vi zaista vjerujete da će vaši nespretni pokušaji moći i samo na tren odgoditi dan našeg izlaska na površinu Zemlje? Dan za koji se pripremamo već dvadeset i pet tisuća godina!... Znajte da smo pratili svaki vaš korak. Vi šutite zbog toga što ne možete na to ništa odgovoriti, ništa posebno reći. U redu. No sutra ćemo vam ipak razvezati jezik. I vi ćete shvatiti da mi možemo biti isto toliko okrutni koliko i darežljivi. A sada ga bacite u jamu — obrati se poglavar mojim stražarima. — Ta danas je njegova prva bračna noć. Gromki hihot zagluši njegove riječi. Ponovno me odvukoše u tamu.

Uskoro osjetih kako padam i začuh kako se nada mnom zatvaraju nekakva preklopna vrata.

Ležao sam na mekoj smrdljivoj stelji. Do mene je odnekud izbliza dopiralo suzdržano ridanje. Upalih šibicu i ugledah djevojku u maski kako se licem priljubila uz zid.

— Tko ste vi? — prošaputa gotovo nečujno prekrivajući mi poljupcima oba obraza. — Bila sam duboko uvjerena da su vas odmah počeli mučiti. Nemate ni pojma što su sve sposobni učiniti ova čudovišta... Bolje smrt nego užasna sudbina naći se u njihovim šapama! Moramo pobjeći kud puklo da puklo...

Očaj mi je dao hrabrosti. Teškom mukom, ali ipak, uspio sam

pokidati okove na rukama. U visini čovjeka nalazila se rešetka kroz koju se vidio dugačak hodnik.

Skupivši sve sile istrgnuh šipku iz rešetke i pomogoh neznanki da se provuče kroz nastali otvor. Za njom se provukoh i ja.

Beskrajno smo dugo trčali slabo osvijetljenim hodnikom, obloženim crnim mramorom, dok ne ugledasmo iznad sebe zvjezdano nebo.

Kraj ulaza je na travi ležao Gusarov leš. Sagnuh se i izvukoh iz korica dugački mač.

Tri mi mrava poletješe u susret. Osjećao sam koliko je teško oštrica probijala njihov hitinski oklop.

— Brže, brže! — požurivala me neznanka. — Začas će ih ovdje biti na stotine.

Bježali smo putem dok se za nama orio topot mnoštva nogu naših neprijatelja.

Iznenada pred nama bijesnu tračak svjetlosti. Na cesti su stajala naša stara crna kola. Sićušni patuljak u crvenoj livreji držao je konje za uzdu kod samih žvala.

— Spašeni smo! — uskliknu djevojka uvukavši me na brzinu u kola.

Patuljak skoči na kozlić i jarosno ošinu konje.

Kola su letjela ne pazeći kuda voze. Bacalo nas je ludo s jedne strane na drugu. Neočekivano se začu prasak i kola se prevrnuše na bok.

— Brže, brže! — ponavljala je djevojka pomažući mi da se izvučem ispod razbijenih kola. — Moramo pokušati da spasimo kartu prije nego što Slijepac sazna za Učiteljevu smrt. Strašno je i zamisliti što će se dogoditi ako se dočepaju Nasljedstva Sotone!

Na sumračnim ulicama predgrađa okretali su se začuđeno rijetki prolaznici, zbunjeni neobičnim izgledom moje suputnice. Ja sam svoj maskaradni kostim izgubio; ostao sam bez njega u toku borbe s mravima.

Doveo sam djevojku do ulične svjetiljke da skinem s nje masku.

— Tko ste vi? — uskliknu ona zaprepašteno, gledajući mi lice široko razrogačenim očima.

Djevojka kriknuvši pobježe. Poletjeh za njom.

Bijele plesne cipelice moje neznanke kao da su letjele po zraku. Nekoliko puta, kad bih dotrčao do ugla, uspio sam ugledati za slijedećim uglom njen lepršavi crni domino. Tako još nekoliko uglova i zaokreta, pa djevojke nestade...

Zaustavih se da bih došao do daha...

* * *

— No, kako se sada osjećate? — upita liječnik, skinuvši mi s glave

kontakte.

A ja nikako da dođem do daha. Još sam bio sav zapuhan...

— Izvrsno! — reče na kraju pregledajući novu snimku. — Sada ćete primiti ionski tuš i možete krenuti na posao. I mirno raditi. Ovo putovanje od tri minute dalo vam je novo punjenje, koje će vam trajati najmanje pola godine...

Rick Raphael: Lud ostaje lud

A Filbert Is a Nut

Preveo Nikola Popović

Gospođica Abercrombie, fizioterapeut, potapšala je starog čovjeka po plećima.

— Odlično vam to ide, gospodine Lieberman. Pokažite mi to kada budete završili.

Starkelja u zamrljanoj bolesničkoj odjeći pogleda je stidljivim smiješkom i vrati se svojim besmislenim mazarijama po platnu.

Gospođica Abercrombie pogladi svoju urednu kutu preko vitkih bokova i pogleda što rade ostali pacijenti duž dugačkog stola u bolničkoj radionici za zanatstvo i umjetnost. Dva mišićava pomoćnika u besprijekornoj bjelini dosađivala su se iza zaključanih vrata i besposleno brbljala.

Kroz prozore radionice, osigurane rešetkama, vidjeli su se blagi zeleni brežuljci obrasli pitomim drvećem koje je davalo lijep okvir ovoj instituciji za mentalno poremećene. Zgrada s radionicom bila je gotovo milju udaljena od glavne zgrade bolnice i brežuljak je sakrivao pogled na sumorni kompleks zgrada, gdje su se nalazile bolničke sobe.

Sestra je šetala duž stola, zaustavljajući se tu i tamo da bi posavjetovala ili dala neku sugestiju.

Zaustavila se iza jednoga namrgođenog, žustrog pacijenta, koji je brzo pravio kuglice od gline raznih oblika i veličina. Kad bi napravio kuglicu, pažljivo bi je stavio u šuplju poluloptu napravljenu također od gline.

— Pa što lijepoga pravimo danas, gospodine Funston? — upita ljubazno gospođica Abercrombie.

Brzi prsti nastavljali su svoj posao kao da pacijent nije čuo pitanje. On se nagnu nad stol kao da ga je želio odgurati od ove žene. — Ne smijemo biti nedruštveni, gospodine Funston — reče gospođica Abercrombie polagano ali odlučno. — Vi ste odlično napredovali i morate zapamtiti da ste dužni odgovoriti kada vas neko nešto upita. Dakle, što to radite? Čini mi se vrlo komplicirano. — Ona profesionalno upravi pogled u pacijenta.

Thaddeus Funston nastavi oblikovati malene komade gline i

stavljati ih na mjesto.

Ne dižući pogleda sa svojeg posla, on promrmlja odgovor:

— *Atomsku bombu.*

Iznenađenje prijeđe preko lica fizioterapeutkinje.

— Oprostite, gospodine Funston, jeste li kazali »atomsku bombu«?

— Jesam — promrmlja opet Funston.

Iza leđa pacijenta gospođica Abercrombie se tiho nasmiješi.

— Pa da, to je vrlo dobro, gospodine Funston. To pokazuje stvarno kreativno razmišljanje. Veoma sam zadovoljna s vama.

Ona ga potapša po plećima i krenu duž stola gdje su radili drugi pacijenti.

Nekoliko minuta kasnije jedan od pomoćnika pogleda u svoj sat, ustade, proteže se i zijevnu.

— Dosta za danas momci — poviče. — Vrijeme je za povratak. Ostavite vaše stvari.

Nastade komešanje i žamor spremanja kantica s bojom, papira i pomicanja stolica. Neki visoki plavi pacijent s tankim brkovima udari još jednu zvrčku kistom po platnu i otkoraknu da bi bolje vidio besmislenu mazariju. Uzdahnu sretno i odloži paletu.

Na stolu s glinom Funston je grozničavo završavao bezoblične komade gline i postavljao ih na mjesto. Podmuklo pogleda oko sebe i šuplju poluloptu od gline poklopi drugom, koja je već bila priređena, zatim ustade i postavi se u red pred vratima, gdje su i svi ostali pacijenti čekali da se vrate u glavnu zgradu preko zelenog brežuljka. Grupa izađe napolje u toplo sunčano poslijepodne, a vrata se zatvoriše za njima.

Gospođica Abercrombie pogleda okolo po prostoriji i izvadi svoj blok u koji je upisivala primjedbe o poboljšanju stanja pacijenata. Prolazeći polagano duž stola, pravila je male sažete zabilješke o radu koji je pacijent toga dana obavio.

Kod stola s glinom ona pažljivo podiže gornju polovicu glinene lopte i zamišljeno se zagleda u gomilu kuglica nakrcanih u donju polovicu lopte. Stavi poklopac na mjesto i nešto poduže zapisa u svoj dnevnik.

Kad je završila obilazak skide kutu, uze dnevnik pod ruku i napusti zgradu radionica.

Kasno popodnevno sunce je grijalo i bilo joj je ugodno dok je pješačila milju od glavne upravne zgrade, gdje ju je čekao parkiran njen automobil.

Dok je kolima napuštala krug bolnice, Thaddeus Funston je stajao pored prozora s rešetkama u svojoj sobi sa zaključanim vratima i gledao izgubljeno preko brežuljka prema zgradi radionica. Stajao je tako nepokretan sve dok sat kasnije jedan pomoćnik ne dođe i povede ga do zajedničke blagovaonice za pacijente.

Sunce zađe, tama se spusti na miran krug bolnice, svjetla pogasiše, tek je po jedno gorjelo u sobi svakoga dežurnog. Tihi povjetarac prijeđe preko još toplih brežuljaka.

U tri sata i jednu minutu Thaddeus Funston se trže u snu i probudi se. Uspravi se u krevetu i pogleda po svojoj tamnoj ćeliji. Mirno disanje i poneko hrkanje trideset ostalih pacijenata koji su mirno spavali prodiralo je u sobu. Funston se okrenu prozoru i zagleda se preko tamnih brežuljaka koji su skrivali pustu zgradu gdje su bile radionice.

On vrisnu, zatvori oči i rukama zakloni lice.

Svjetlo kao od tisuću sunaca proparalo je noć i bacilo snažne sjene na odjednom osvijetljenu bolesničku sobu.

Trenutak kasnije strahovita grmljavina i potres od eksplozije zahvati zgrade bolnice u snažnom valu, na tisuće prozora prsnu i staklo se prosu. Divlje vriskove zaplašenih i pomahnitalih pacijenata nadjačala je eksplozija.

I sve je prošlo u kratkom trenu. U mučnim trenucima koji su slijedili počela su se paliti svjetla po svim sobama velike institucije.

Iza ponovno mirnog brežuljka diže se veliki oblak dima, iznad kojeg je lebdio manji u obliku gljive na mjestu gdje je nekad bila zgrada s radionicama, a sada je zjapila ogromna rupa.

Thaddeus Funston spusti ruke s lica i leže ponovno u krevet s jedva primjetnim tajanstvenim smješkom na licu. Pomoćnici i bolničarke trčale su po bolnici da bi ustanovili koliko ima ranjenih od eksplozije. Nije bilo ranjenih. Brežuljak je apsorbirao najveći dio udarca, i osim mora razbijenog stakla šteta je bila iznenađujuće neznatna. Grmljavina i bljesak eksplozije obasjali su i uzdrmali cijelu okolicu. Vatrogasci i jedinice za zaštitu od elementarnih nepogoda iz pola tuceta susjednih općina ubrzo su se okupili oko kratera koji se još dimio i obilježavao mjesto nestale zgrade s radionicama.

U roku od petnaest minuta ekipe za spašavanje od nesreća otkrile su jaku radijaciju što je dolazila iz kratera. Nastala je strka u želji da se ljudi i oprema udalje na sigurniju udaljenost, nekoliko stotina metara od kratera.

U pet sati i trideset minuta jedan avion sletio je na obližnji aerodrom i ekipa stručnjaka iz komisije za atomsku energiju, ljudi vojne obavještajne službe te četiri agenta federalnog biroa za istraživanje iskrcali su se zajedno s malom armijom pukovnika.

U pet sati i četrdeset pet minuta stražari su napravili obruč oko bolnice i kratera.

U bolničkoj sobi C — 4 Thaddeus Funston spavao je mirno i sretno.

— Pa to je nemoguće i nevjerojatno — već je po petnaesti put

ponavljao, kasnije toga jutra, pukovnik Thornas Thurgood dok je bijesno gledao oko sebe u grupu stručnjaka okupljenih u šatoru iz kojeg se dobro vidio krater. — Kako može atomska bomba eksplodirati u jednoj ludnici?

— Očito je to bila vrlo mala bomba, pukovniče — stidljivo progovori jedan od stručnjaka atomske komisije. — Nije bila veća od tri kilotona.

— Ne tiče me se, pa da je bila i veličine oraha! — razvikao se Thurgood. — Kako je dospjela onamo?

Agent vojne obavještajne službe progovori.

— Kada bismo to znali, ne bismo stajali ovdje. Ne znamo, ali ostaje činjenica da je to bila atomska eksplozija.

Thurgood se okrene zabrinuto malom sjedokosom čovjeku pored sebe.

— Da ponovimo sve od početka, dr Crane. Jeste li sigurni da vam je poznato sve što je bilo u toj zgradi? — Thurgood mahne rukom prema krateru:

— Pukovniče, rekao sam vam već desetak puta — reče upravnik bolnice uzbuđenim glasom. — To je bila zgrada za radnu terapiju. Mi smo pružili našim pacijentima mogućnost za svakovrsni. rad. To je bilo sredstvo za njihovo oslobađanje od depresija. Radeći rukama, oslobađali su se nekih frustracija i problema koji su ih doveli u bolnicu. Oni su radili uljnim bojama, vodenim bojama i glinom. Ako se može napraviti atomska bomba od slikarskih boja, onda je gospođa Curie bila obična šeprtlja.

— Sve što znam jest da je to bila zgrada s radionicama za umjetnički i drugi rad bolesnika. Dobro — uzdahne Thurgood.

— Znam i to da ju je atomska eksplozija raznijela u tri sata i dvije minute. I ja moram ustanoviti kako se to dogodilo.

Thurgood se svali u poljsku stolicu i umorno pogleda malog doktora.

— Gdje je ta djevojka koja je zadužena za nadzor nad pacijentima dok rade?

— Mi smo već pozvali gospođicu Abercrombie i ona je na putu ovamo — odgovori spremno doktor.

Napolju izvan šatora jedna mala armija vojnih i atomskih stručnjaka obilazila je oko rubova kratera s Geigerovim brojačima u rukama, ispitujući svaku i najmanju krhotinu koja je svojedobno mogla bili dio zgrade.

Jedan džip dojuri putem od bolnice i zaustavi se ispred šatora. Naoružani vojni policajac pomogne gospođici Abercrombie da izađe iz vozila. Ona napravi nekoliko koraka do vrha brežuljka i pogleda dolje zapanjeno.

— On je zbilja napravio atomsku bombu! — poviče ona zbunjeno.

Pukovnik Thurgood, koji je čuvši njene riječi kao oparen ustao iz stolice, priskočio joj i uhvati je na vrijeme jer je pala u nesvijest.

U četiri sata popodne još uvijek su žučno raspravljali u dugoj uskoj dvorani za sastanke bolničkog osoblja u upravnoj zgradi. Pukovnik Thurgood, koji je iz minute u minutu sve više nalikovao na pacijenta, sjedio je na kraju svoje stolice na čelu dugog stola, udarao šakom po stolu tako da je dnevnik gospođice Abercrombie poskakivao.

— Pa to je besmislica! — režao je Thurgood. — Smijat će nam se cijeli svijet ako se za ovo ikad sazna. Atomska bomba napravljena od gline! Svi ste vi poludjeli. I svi ste stigli na pravo mjesto, samo mene isključite iz toga.

S njegove lijeve strane gospođica Abercrombie spusti se dublje u stolicu. Dalje s obje strane dugog stola sjedili su psihijatri, fizičari, radiolozi i obavještajci s različitim stupnjevima nervne rastrojenosti.

— Gospođice Abercrombie — obrati joj se jedan fizičar ljubazno — prema vašim riječima, nakon odlaska pacijenata iz zgrade vi ste ponovno pregledali ono što je Funston radio?

Terapeutkinja nevoljko potvrdi glavom.

— I vi kažete da po vašem najboljem saznanju — nastavio je fizičar — nije bilo u toj lopti od gline ničeg drugog do drugih komada gline?

— Sasvim sam sigurna da je to sve što je bilo u njoj — kroz suze odgovori gospođica Abercrombie.

Opet je nastao žagor oko stola i šef atomskih stručnjaka razmijeni nekoliko riječi sa šefom obavještajaca. Pošto su se suglasili, obavještajni oficir progovori.

— Čini se da smo našli rješenje, pukovniče. Moramo pružiti tom Funstonu još jednom mogućnost da napravi svoju bombu, ali ovaj put pod našim nadzorom.

Thurgood skoči sa stolice a lice mu se zacrvenjelo.

— Zar ste poludjeli? — poviče. — Pa zar svi želite da nas smjeste u ovu tvornicu luđaka? Znate li što će novinari učiniti ako ikada netko i u djeliću sekunde zucne da bi neki paranoidni idiot s kvocijentom inteligencije jednog majmuna mogao napraviti atomsku bombu od dječje gline za modeliranje?

— Razapet će nas, eto što će učiniti s nama? — dometne Thurgood.

U osam i trideset te noći izveli su na mala vrata iz bolnice Thaddeusa Funstona zamotanog u veliki vojnički šinjel koji je sakrivao luđačku košulju i s oficirskom kapom navučenom na lice. Pred bolnicom je čekao vojni automobil. Nekoliko minuta kasnije automobil stiže na aerodrom obližnje općine i doveze Funstona ravno

do vojnoga transportnog aviona koji je stajao na kraju piste s upaljenim motorima.

Dva vojna policajca i nekoliko psihijatara, koji su se zakleli da će čuvati tajnu, prebacili su Funstona u avion. Čim su ga smjestili na sjedalo nasuprot gospođici Abercrombie, avion zaurla i dobivši potrebnu brzinu diže se u noćno nebo.

Avion se spustio slijedeći dan u centru za atomske eksperimente u pustinji Nevade. Dva sata kasnije u maloj drvenoj baraki, nekoliko milja od pustinje, nekolicina naučenjaka i visokih vojnih osoba skupiše se oko maloga drvenog stola.

Na stolu nije bilo ničega osim vrča s vodom i velike gomile gline. Dok su psihijatri skidali Funstonu luđačku košulju, napolju u automobilu pukovnik Thurgood je govorio zabrinutoj gospođici Abercrombie.

— I vi ste potpuno uvjereni da je ovo otprilike ista količina i ista vrsta gline koju je upotrebljavao prije?

— Uzela sam ga iz iste kutije u skladištu bolnice — odgovori ona — a ista je i količina.

Thurgood dade znak liječnicima koji uđu s Funstonom. Pukovnik klimne gospođici Abercrombie.

Ona se nasmiješi Funstonu.

— Kako je to lijepo, gospodine Funston. Ovi divni ljudi doveli su nas čak ovamo da bi vidjeli kako ćete vi napraviti još jednu atomsku bombu, sličnu onoj koju ste napravili jučer za mene.

Tračak zainteresiranosti ozari Funstonovo lice. On pogleda oko sebe, a zatim spazi glinu na stolu. Bez ustručavanja dođe do stola i sjede. Njegovi vješti prsti počeli su mijesiti glinu.

Najprije je napravio donju udubljenu poluloptu dok su vrhunski stručnjaci nacije gledali čudeći se. Njegovi hitri prsti čupali su glinu i oblikovali razne čudnovate komade koji su onda bili bačeni gotovo bez ikakva reda u otvorenu poluloptu pred njim.

Gospođica Abercrombie stajala je iza njegovih leđa kad se Funston nagnuo nad stol kao što je to učinio prethodnog dana. S vremena na vrijeme ona bi pogledala na sat. Gomila glinenih komadića je narasla, pa kad je Funston završio oblikovanje druge polulopte od gline, ona prekine tišinu.

— Vrijeme je da se vratimo natrag, gospodine Funston. Sutra možete nastaviti rad. — Ona pogleda ljude, koji su joj klimnuli glavom.

Dva psihijatra priđoše Funstonu kad je on pažljivo stavio gornju polovicu na svoje mjesto. Funston ustade i liječnici ga ispratiše izi kolibe. Nastupio je trenutak mučne tišine, a onda dođe do potpune promjene. Stručnjaci rastvoriše glinenu loptu instrumenti se pojaviše kao stvoreni čarobnim štapićem, a kamere su škljocale i bljeskale.

Dva sata su proučavali i pažljivo ispitivali masu dječje gline i fotografirali je iz svakog ugla.

Zatim su napustiti kolibu i vratili se u promatrački bunker od betona nekolika milja dalje, gdje su Funston i psihijatri čekali okruženi vojnim policajcima.

— Rekao sam vam da je cijela ova stvar potpuna besmislica — zagunđao je Thurgood kad je ekipa učenjaka stigla u bunker.

Thaddeus Funston se zagledao napolje kroz otvorena vrata iznad glava stražara gledajući prema kolibi preko pustinje, koja je treperila od vrućine. On iznenada vrisnu, zatvori oči, a rukama prekrije lice.

Bljesak sto puta jači od užarenog sunca nad Nevadom osvijetlio je zamračenu unutrašnjost bunkera, a pneumatska vrata tresnuše i zatvoriše bunker prije nego što je val potresa uzdrmao tlo.

Nakon leta mlaznim avionom, šest sati kasnije, Funston je opet u luđačkoj košulji sjedao između svojih naoružanih pratilaca u jednoj maloj sobi u Pentagonu. Kroz prozor je mogao vidjeti užurbani promet preko rijeke Potomac, a malo dalje kupolu Capitola.

U konferencijskoj dvorani nedaleko od njega vojni šefovi generalštaba sjedili su nasuprot pukovniku Thurgoodu i grupi stručnjaka iz Komisije za atomsku energiju. Odlomci uzbuđenog razgovora i predbacivanja prodirali su kroz poluotvorena vrata u sobu gdje je Thaddeus Funston sjedio kao odsutan.

U konferencijskoj dvorani visoki general crvena lica ledenim pogledom pređe preko gotovo slomljene figure pukovnika Thurgooda.

— Naslušao sam se smiješnih priča u svom životu, pukovniče — reče general hladno — ali ova tuče sve rekorde. Dolazite ovamo s luđakom iz ludnice, u luđačkoj košulji, i imate smjelosti reći da je ta bijedna individua napravila ne jednu nego dvije atomske bombe iz modelarske gline, a zatim ih aktivirala. — General zastade, a malo zatim nastavi. — Zašto mi ne kažete odmah, pukovniče, da on može napraviti i svemirski brod od gumene spužve? — završi general zajedljivo.

U drugoj sobi Thaddeus Funston je zurio preko panorame Washingtona. Gledao je vrlo oštro.

U daljini se uz postolje spomenika Washingtonu poče stvarati bijeli oblak, a žalim se uz grmljavinu koja je parala uši i razbijala prozore veliki spomenik podiže svečano s postolja i nestade u prostoru, dok je iza njega ostajao samo plameni rep.

Alfred Bester: Vrijeme je izdajnik

Time Is the Traitor

Preveo Krunoslav Poljak

Ne možemo se vratiti u prošlost ni sustići budućnost. Sretan svršetak uvijek je gorko sladak.

Bio jednom neki čovjek po imenu John Strapp — najskupocjeniji, najmoćniji, najlegendarniji čovjek u svijetu od 700 planeta i 1700 milijardi žitelja. A bio je cijenjen samo zbog jednoga svog svojstva. Znao je donositi Odluke. Odluke s velikim O. Bio je jedan od malobrojnih koji su znali donositi Važne Odluke u svijetu nevjerojatne zamršenosti, a njegove su Odluke bile u 87 posto slučajeva ispravne.

Postojalo je industrijsko poduzeće s nazivom... recimo... Bruxton Biotics s pogonima na Deneb Alphi, Mizaru III, Terri i sa centralom na Alcoru IV. Bruto dohodak Bruxtona iznosio je 270 milijuna kr. Na poslovima odnosa s kupcima i konkurencijom radila je specijalna služba od 200 ekonomista, od kojih je svaki bio stručnjak za jedan kamenčić velikoga poslovnog mozaika. Nijedan od njih nije bio dorastao koordiniranju cijelog mozaika.

Bruxtonu je bila potrebna Važna Odluka o poslovnoj politici. Stručnjak u odjelu za istraživanja, neki E. T. A. Goland, otkrio je u laboratorijama na Denebu novi katalizator za biotičku sintezu. Bila je riječ o embriološkom hormonu koji je činio nukleonske molekule podatljivima poput ilovače. Ta se ilovača mogla modelirati i poticati na rast u svim smjerovima. Problem: treba li Bruxton odbaciti stare metode proizvodnje i prijeći na novu tehniku? Za donošenje te Odluke bilo je potrebno razmotriti beskrajan splet međuovisnih faktora: troškovi, uštede, vrijeme, sirovine, potražnja, obuka kadrova, patenti, zakonski propisi, sudski postupci i tako dalje. Postojao je samo jedan odgovor: pitati Strappa.

Početni pregovori bili su kratki: Strapp Associates je javila da usluge Johna Strappa stoje 100.000 kr. plus 1 posto dionica Bruxton Bioticsa. Uzmi, ili poljubi pa ostavi. Bruxton je spremno prihvatio.

Druga je faza bila složenija. Potražnja za Johnom Strappom bila je velika. On je donosio dvije odluke dnevno i njegovo je vrijeme bilo zauzeto do kraja godine. Može li Bruxton tako dugo čekati? Bruxton nije mogao. Kompanija je preko TT dobila spisak Strappovih

angažiranja uz preporuku da pokuša nagovoriti nekoga klijenta da joj prepusti termin. Bruxton je pregovarao, podmićivao, ucjenjivao i napokon uspio. John Strapp će se pojaviti u centralnom pogonu na Alcoru u ponedjeljak 29. lipnja točno u podne.

Tada je počela tajnovitost. Tog ponedjeljka u 9 sati ujutro, Aldous Fisher, mrzovoljni Strappov povjerenik, pojavio se u upravi Bruxtona. Poslije kratkog sastanka sa samim starim Bruxtonom preko razglasa je objavljena slijedeća obavijest:

PAŽNJA! PAŽNJA! HITNO! HITNO! SVI MUŠKARCI SA PREZIMENOM KRUGER NEKA SE JAVE U UPRAVI. PONAVLJAMO. SVI MUŠKARCI SA PREZIMENOM KRUGER NEKA SE JAVE U UPRAVI. HITNO!

Kad se četrdeset sedam Krugera prijavilo Upravi, dobili su nalog da odu kućama i da ne izlaze iz svojih stanova do daljnje obavijesti. Pogonska je policija na brzinu organizirala provjeru i, požurivana razdražljivim Fisherom, počela pregledavati osobne karte svih radnika. Nijedan Kruger nije smio ostati u tvornici, ali bilo je nemoguće u tri sata pročešljati svih 2500 zaposlenih. Fisher se pjenio poput dušične kiseline.

U 11.30 u Bruxton Biotics je vladala grozničavost. Zašto šalju kući sve Krugere? Kakve to ima veze s legendarnim Johnom Strappom? Kakav je to čovjek John Strapp? Kako izgleda? Kako radi? Zarađuje 10 milijuna kr. godišnje. Jedan posto svijeta je njegov. U duhu namještenika bio je tako blizak bogu da su očekivali kako će vidjeti anđele i zlatne trube te golemo bradato biće beskonačne mudrosti i ljubavi.

U 11.40 stigla je Strappova tjelesna straža: osiguranje od desetorice muškaraca u jednostavnim odijelima, koji su ledenom djelotvornošću pregledali sva vrata, hodnike i zakutke. Izdavali su naređenja: ovo valja ukloniti, ono valja zaključati. Valja učiniti to i to. I bilo je učinjeno. Nitko se nije protivio Johnu Strappu. Pripadnici osiguranja zauzeli su svoja mjesta i počeli čekati. U Bruxton Biotics nastala je mrtva tišina.

Udarilo je podne, a na nebu se pojavila srebrna točka. Približila se uz glasno zavijanje i sletjela velikom brzinom ali savršenom točnošću pred glavni ulaz. Vrata na letjelici su se naglo otvorila. Kroza njih su okretno izašla dva snažna muškarca i pažljivo se ogledala. Rukovodilac osiguranja dade znak. Iz broda izađoše dvije sekretarice, jedna brineta a druga crvenokosa, upadljive, elegantne spretne. Poslije njih izađe mršav četrdesetgodišnji tajnik s očalima, u širokom odijelu džepovi kojeg su bili puni različitih spisa. Iza njega se pojavi jedno veličanstveno stvorenje, visoko, oholo, doduše glatko obrijano ali očigledno puno mudrosti i ljubavi.

Ona dvojica snažnih muškaraca krenuše za ljepotanom i otprate

ga uz stube, a zatim kroz glavni ulaz. Bruxton Biotics ispusti uzdah sreće. John Strapp ih nije razočarao. Bio je zaista bog i bilo je pravo zadovoljstvo što si jedan posto u njegovu vlasništvu. Posjetioci krenuše glavnim predvorjem prema uredu starog Bruxtona i uđoše. Bruxton ih je čekao svečano se smjestivši iza svoga pisaćeg stola. Sada skoči na noge i potrči naprijed. Sa žarom uhvati ruku veličanstvenog muškarca i vikne:

— Gospodine Strappe, u ime cijele svoje organizacije želim vam dobrodošlicu.

Tajnik zatvori vrata i reče:

— Ja sam Strapp. — Kimne glavom svom dvojniku koji mirno sjedne u ugao. — Dajte vašu dokumentaciju.

Stari Bruxton plašljivo pokaže svoj pisaći stol. Strapp sjedne za stol, uzme debele registratore i počne čitati. Mršav, nemiran četrdesetogodišnjak. S ravnom crnom kosom. Tamnomodrim očima. Lijepim ustima. Lijepo oblikovanim kostima pod kožom. Jedno se svojstvo isticalo... potpuno pomanjkanje samosvijesti. Dok bi govorio, u njegovom se glasu osjećalo nešto histerično, što je ukazivalo na to da se duboko u njemu krije neka divljina i opsjednutost.

Poslije dva sata napornog čitanja i tihih primjedbi sekretaricama koje su pravile zagonetne bilješke Strapp reče:

— Želim vidjeti pogon.

— Zašto? — upita Bruxton.

— Da ga osjetim — odgovori Strapp. — U Odluci uvijek postoji nijansa. Ona je najvažniji faktor.

Oni izađu iz ureda i formira se povorka. Odred sigurnosti, ona dva muškarca, sekretarice, tajnik, zlovoljni Fisher i veličanstveni dvojnik. Zalazili su posvuda. Vidjeli su sve. A najviše je hodao »tajnik«. Razgovarao s radnicima, poslovođama, tehničarima, visokim, srednjim i nižim rukovodiocima. Pitao ih je kako se zovu, šalio se, predstavljao ih veličanstvenom čovjeku, razgovarao o njihovim obiteljima, radnim uvjetima, ambicijama. Istraživao, mirisao i osjećao. Poslije četiri iscrpljujuća sata vratili su se u Bruxtonov ured. »Tajnik« zatvori vrata. Dvojnik se skloni ustranu.

— Dakle? — upita Bruxton. — Da ih ne?

— Čekajte — reče Strapp. On pregleda bilješke sekretarica, apsorbira ih, zatvori oči i zastane miran i šutljiv usred ureda poput čovjeka koji se napreže da bi čuo udaljeni šapat.

— Da — odluči on i postade bogatiji za 100.000 kr. i jedan posto dionica Bruxton Bioticsa. Zauzvrat, Bruxton je dobio 87 postotno jamstvo da je Odluka ispravna. Strapp opet otvori vrata, povorka se ponovno uspostavi i izmaršira iz tvornice.

Osoblje se koristilo posljednjom prilikom da snimi i dodirne velikog čovjeka. Tajnik je vješto i rječito nastojao izazvati što jači

dojam. Pitao je za imena, predstavljao i zabavljao. Kako su se približavali letjelici, jačina glasova i smijeha sve je više rasla. A zatim se zbilo ono nevjerojatno.

— Ti! — iznenada poviče tajnik. Njegov je glas strašno vriskao. — Ti kurvin sine! Ti prokleti smrdljivi ubojico! Čekao sam te! Čekao sam te deset godina!

On izvuče plosnati pištolj iz unutrašnjeg džepa i ustrijeli čovjeka u čelo.

Vrijeme se zaustavilo. Bili su potrebni sati da bi mozak i krv briznuli iz potiljka i da bi tijelo palo na tlo. Tada Strappovo osoblje stupi u akciju. Na brzinu uguraše tajnika u brod. Zatim uđoše sekretarice i dvojnik. Na kraju uskočiše dva snažna muškarca i zalupiše vratima. Letjelica uzleti i nestade uz zavijanje koje se gubilo u daljini. Desetorica muškaraca u jednostavnim odijelima mirno se raziđu i nestadoše. Uz tijelo koje je ležalo usred užasnute gomile ostao je samo Fisher, Strappov povjerenik.

— Provjerite njegov identitet — zaškrguta Fisher.

Netko izvuče pokojnikovu lisnicu i otvori je.

— William F. Kruger, biomehaničar.

— Prokleta budala — reče ljutito Fisher. — Upozorili smo ga. Upozorili smo sve Krugere. U redu. Zovite policiju.

Bilo je to šesto ubojstvo Johna Strappa. Da bi se stvar zataškala, bilo je potrebno platiti 500.000 kr. I ostalih pet ubojstava je stajalo istu svotu: polovicu iznosa bi obično dobivao čovjek koji je bio dovoljno očajan da preuzme na sebe krivnju i da se opravdava privremenim gubitkom razuma. Drugu polovicu dobivali su nasljednici pokojnika. Šest zamjenika čamilo je u različitim kaznionicama dobivši dvadeset do pedeset godina robije, a njihove su obitelji bile za 250.000 kr. bogatije.

U svom apartmanu u alkorskom Splendidu Strappovi su ljudi razgovarali namrštena lica.

— Šest u šest godina — reče ogorčeno Aldous Fisher. — Ne možemo to dalje trpjeti. Prije ili kasnije netko će pitati zašto John Strapp uvijek unajmljuje lude tajnike.

— Platit ćemo mu da šuti — reče crvenokosa sekretarica. — Strapp to može sebi dopustiti.

— On može dopustiti sebi i jedno ubojstvo mjesečno — promrmlja veličanstveni dvojnik.

— Ne — oštro odmahne glavom Fisher. — Ne može se vječno zataškavati. Postoji mjera i ona je dosegnuta. Što da radimo?

— A što se to zbiva sa Strappom? — upita jedan od one dvojice snažnih.

— Tko bi znao? — očajnički odvrati Fisher. — Ima maniju Krugera: kad sretne nekog tko se zove Kruger — bilo koga tko se zove

Kruger — on počinje vikati, počinje psovati, zatim ubija. Ne pitajte me zašto. To je nešto zakopano u njegovoj prošlosti.

— Jesi li ga pitao što je to?

— Kako bih i mogao? To je poput napada epilepsije. On i ne zna da se nešto dogodilo.

— Odvedi ga psihoanalitičaru — predloži dvojnik.

— Ne dolazi u obzir.

— Zašto?

— Ti si ovdje nov — reče Fisher. — Ti to ne razumiješ.

— Objasni mi.

— Načinit ću jednu usporedbu. U 20. stoljeću ljudi su igrali sa 52 igraće karte. Bila su to jednostavna vremena. Danas je sve kompliciranije. Mi igramo s 5200 igraćih karata. Razumiješ?

— Dalje?

— Duh može baratati sa 52 karte. On može donositi odluke o tom broju karata. U 20. stoljeću bilo im je lako. Ali nijedan duh nije dorastao broju od 5200 karata — nijedan osim Strappova.

— Ali, mi imamo kompjutore!

— I oni su savršeni kad je riječ samo o kartama. Ali kad u igru uključi 5200 igrača karata... njihove simpatije, antipatije, motivacije, sklonosti, namjere, tendencije i tako dalje — ono što Strapp zove nijansama — tada Strapp čini ono što stroj ne može. On je jedinstven, a psihoanalizom bismo mogli uništiti tu njegovu jedinstvenost.

— Zašto?

— Zato što je to u Strappu nesvjestan proces — razdražljivo objasni Fisher. — On ne zna kako to radi. Da zna, njegove bi odluke bile 100 posto točne umjesto 87 posto. To je nesvjesni proces i, koliko je nama poznato, vjerojatno je povezan s istom nenormalnošću koja ga sili da ubija svakog tko se zove Kruger. Ako uklonimo jedno, mogli bismo uništiti i ono drugo. Ne možemo riskirati.

— I što da činimo?

— Zaštitimo svoj imetak — reče Fisher ogledavajući se s prijetećim izrazom u licu. — Ne zaboravite to ni trena. U Strappa smo uložili odviše truda da bismo to sada uništili. Zaštitimo svoj imetak!

— Po mom mišljenju, njemu je potreban prijatelj — reče brineta.

— Zašto?

— Mogli bismo doznati što ga muči a da ništa ne uništimo. Svatko se povjerava prijatelju. Možda će i Strapp.

— Mi smo njegovi prijatelji.

— Ne, nismo. Mi smo njegovi kompanjoni.

— Je li razgovarao s tobom?

— Ne.

— A s tobom? — Fisher se obrati crvenekosoj.

Ona zanijeka glavom.

— On traži nešto što ne može naći.

— A što?

— Neku ženu, mislim. Posebnu vrst žene.

— Ženu koja se zove Kruger?

— Ne znam.

— Do vraga s time, to nema smisla — Fisher se za tren zamisli. — Dobro. Morat ćemo mu unajmiti prijatelja i morat ćemo smanjiti tempo rada da bi prijatelj mogao natjerati Strappa da govori. Od sada donosimo samo jednu Odluku na tjedan.

— Zaboga! — vikne brineta. — To znači smanjiti prihode za pet milijuna godišnje.

— To se mora učiniti — mrko će Fisher. — Ili sada smanjiti ili kasnije sve izgubiti. Dovoljno smo bogati da to izdržimo.

— Kako ćeš naći prijatelja? — upita dvojnik.

— Rekao sam da ćemo ga unajmiti. Unajmit ćemo najboljeg. Nazovi Terru preko TT. Reci mi da nadu Franka Alcestea i da ga hitno pozovu.

— Frankieja! — zaciči crvenokosa. — Vrti mi se u glavi.

— Oooh! Frankija! — brineta sa zacrveni.

— Misliš fatalnog Franka Alcestea? Šampiona u teškoj kategoriji? — upita snažni muškarac sa strahopoštovanjem. — Vidio sam kako se bori s Lonzom Jordanom. To je bila borba!

— Sada je glumac — objasni dvojnik. — Jednom sam radio s njim. Pjeva. Pleše. On...

— On je dvaput fatalniji od toga — preteče ga Fisher. — Unajmit ćemo ga. Načiniti ugovor. On će biti Strappov prijatelj. Kad ga Strapp upozna, on će...

— Upozna koga? — Strapp se pojavi na vratima svoje sobe zijevajući i žmirkajući na svjetlost. On je uvijek poslije napada duboko spavao. — Koga ću upoznati?

Gledao ih je onako mršav, umiljat ali nemiran i nesumnjivo nečim opsjednut.

— Nekog Franka Alcestea — odvrati Fisher. — Gnjavi nas da ga upoznamo s tobom i ne možemo ga više odbijati.

— Frank Alceste? — promrmlja Strapp. — Ne znam tko je to.

* * *

Strapp je znao donositi Odluke, a Alceste je znao sklapati prijateljstva. Bio je to snažan muškarac tridesetih godina, crvenkastožute kose, s pjegama od sunca na licu, slomljena nosa i duboko usađenih, sivih očiju. Glas mu je bio visok i mekan. Kretao se gotovo ženstvenom sporošću atlete. Očaravao vas je a da nije znao kako, čak i kad to nije ni želio. Očarao je Strappa, ali je Strapp očarao i njega. Postali su prijatelji.

— Ne, mi smo zaista prijatelji — rekao je Alceste Fisheru dok mu je vraćao ček. — Novac mi nije potreban, ali ja sam potreban Johnu. Zaboravite da ste me unajmili. Poderite ugovor. Pokušat ću izliječiti Johnnyja na moj način.

Alceste se okrene da bi izašao iz apartmana u rigelskom Splendidu i prođe pokraj sekretarica.

— Da nisam toliko zauzet, moje dame — promrmlja — svakako bih se malo pozabavio i s vama.

— Pozabavi se sa mnom, Frankie — javi se brineta.

Crvenokosa nije mogla ni otvoriti usta.

I dok je Strappova ekipa vrludala od grada do grada i od planete do planete donoseći jednu Odluku tjedno, Alceste i Strapp su se zajedno provodili, a veličanstveni dvojnik davao intervjue i pozirao fotografima. Bilo je i prekida kad bi se Frankie morao vratiti na Terru radi snimanja filma, ali u međuvremenu su igrali golf, tenis, kladili se na konje i pse i odlazili na boksačke susrete i zabave. Posjećivali su i noćne klubove i Alceste dođe s neobičnim izvještajem.

— Ne znam koliko ste pratili ono što radi Johnny — rekao je Fisheru — ali ako mislite da je svake noći spavao na sigurnom u svom krevetu, radije mijenjajte to mišljenje.

— Što? — upita iznenađeno Fisher.

— Johnny se noću išulja napolje dok vi mislite da odmara mozak.

— Kako znate?

— Po njegovoj popularnosti — reče mu tužno Alceste. — Svugdje ga poznaju. Znaju ga u svakom bistrou odavde do Oriona. I poznaju ga na najgori način.

— Po imenu?

— Po nadimku. Zovu ga Pustoš.

— Pustoš!

— Da. Gospodin Pustošenje. Juri za ženama kao prerijska vatra. Ne znate?

Fisher zaniječe glavom.

— Sigurno plaća od džeparca — zaključi Alceste i ode.

Bilo je nečega zastrašujućeg u opsjednutosti kojom je Strapp birao žene. Ušao bi s Alcesteom u klub, zauzeo stol, sjeo i popio nešto. Zatim bi ustao i zaokružio hladnim pogledom po prostoriji, od stola do stola, od žene do žene. Ponekad bi se muškarci razljutili i htjeli se potući s njim. Strapp bi ih smirio hladnokrvno i pakosno na način koji je u Alcesteu izazivao profesionalno divljenje. Sam Frankie nije se nikad tukao. Profesionalac nikad neće ni dirnuti amatera. Ali, pokušao bi uspostaviti mir, i kad mu to nije uspijevalo, naposljetku bi i sam počeo udarati.

Pošto bi dobro razgledao sve goste ženskog spola, sjeo bi i — smiren, brbljajući, smijući se — čekao predstavu. Kad bi se pojavile

plesačice, opet bi se pojavila njegova mračna opsjednutost i on bi ih pažljivo i mirno promatrao. Rijetko bi našao djevojku koja ga zanima; uvijek isti tip, djevojku crne kose, crnih očiju i svjetle svilenaste kože. I tada bi počele neprilike.

Ako bi to bila plesačica, Strapp bi poslije predstave otišao iza pozornice. Mitom, rvanjem, prijetnjama i silom probio bi se u njenu garderobu. Stao bi pred začuđenu djevojku, gledao je pažljivo i zatim zatražio da govori. Slušao bi njen glas, približio joj se poput tigra i divlje i neočekivano navalio. Ponekad bi reakcija bili krikovi, ponekad ogorčena obrana, a ponekad popustljivost. Strapp bi se u trenu zadovoljio. Naglo bi ostavio djevojku, kao džentlmen platio za sve pritužbe i štetu i otišao da ponavlja istu predstavu iz kluba u klub do zore.

Ako je bila riječ o gošći, Strapp bi odmah prišao, riješio se njena pratioca ili, ako je to bilo nemoguće, slijedio djevojku kući i tamo ponovio navalu kao u garderobi. Opet bi ostavio djevojku, platio kao džentlmen i otišao da nastavi svoje opsjednuto traganje.

— Sve me to plaši — rekao je Alceste Fisheru. — Nikad nisam vidio čovjeka kojemu se toliko žuri. Mogao bi imati svaku privlačnu ženu kad bi bio malo sporiji. Ali on to ne može. Nešto ga goni.

— Što?

— Ne znam. Kao da se bori s vremenom.

Kad su postali intimniji, Strapp je dopustio Alcesteu da ga i danju prati na njegovom traganju, koje je bilo još čudnije. Dok bi ekipa obilazila planete i industrije, Strapp bi u svakom gradu posjećivao Ured za statistiku stanovništva. Tu bi podmitio načelnika i dao mu papirić na kojem je pisalo:

visina 165 cm
težina 55 kg
kosa crna
oči crne
grudi 88 cm
struk 65 cm
bokovi 93 cm

— Želim ime i adresu svake djevojke starije od 21 godinu koja odgovara ovom opisu — rekao bi Strapp. — Plaćam deset kredita za svako ime.

Poslije dvadeset četiri sata došao bi spisak i Strapp bi krenuo na svoje luđačko traganje promatrajući, razgovarajući, slušajući, ponekad zastrašujuće nasrnuvši i uvijek bi plaćao kao džentlmen. Od povorke crnokosih i crnookih djevojaka Alcesteu bi se zavrtjelo u glavi.

— Ima neku fiksnu ideju — rekao je Alceste Fisheru u cignuskom Spiendidu. — To je sve što sam mogao ustanoviti.

On traži neku osobitu djevojku, a nijedna ne udovoljava zahtjevima.

— Djevojku koja se zove Kruger?

— Ne znam ima li ime Kruger bilo kakve veze s tim.

— Je li mu teško udovoljiti?

— Pa, reći ću vam. Ja bih za neke od tih djevojaka rekao da su senzacionalne. Ali on na njih ne obraća pažnju. Samo pogleda i ide dalje. Na druge pak navaljuje kao pravi napasnik.

— Što to znači?

— Mislim da je to neka vrst testa. Nešto što natjera djevojke da reagiraju oštro i prirodno. To nije strast. To je hladnokrvni trik kako bi vidio kako reagiraju.

— Ali, što on to traži?

— Još ne znam — reče Alceste — ali ću doznati. Smislio sam mali trik. Opasno je, ali za Johnnyja vrijedi pokušati.

Dogodilo se to u Areni, kamo su Strapp i Alceste otišli gledati nekoliko gorila kako se u staklenom kavezu bori na život i smrt. Bio je to krvav prizor i obojica su se složili da borba gorila nije nimalo civiliziranija od borbe pijetlova, pa su negodujući otišli. Napolju, u praznom betonskom hodniku, besposličio je neki postariji muškarac. Kad mu je Frankie dao znak, on im pritrči poput psa.

— Frankie! — klikne taj postariji čovjek. — Dobri stari Frankie! Zar me se ne sjećaš?

Alceste je buljio u njega.

— Ja sam Blooper Davis. Odrasli smo zajedno u našoj staroj četvrti. Zar se ne sjećaš Bloopera Davisa?

— Blooper! — Alcesteovo se lice razvedri. — Dakako! Ali tada si bio Blooper Davidoff.

— Naravno — postariji se čovjek nasmije. — A ti si tada bio Frankie Kruger.

— Kruger! — vikne Strapp tankim vriskavim glasom.

— Tako je — reče Frankie — Kruger. Promijenio sam ime kad sam se počeo baviti filmom.

On mahne rukom postarijem čovjeku koji se povuče u hodnik i izgubi se.

— Ti kurvin sine! — vikao je Strapp. Lice mu je bilo blijedo i odvratno se grčilo. — Ti, ti prokleti smrdljivi ubojico. Čekao sam ovo. Čekao sam deset godina.

On izvuče plosnati pištolj iz unutrašnjeg džepa i opali. Alceste u posljednji trenutak skoči ustranu a zrno odleti hodnikom uz prodoran zvižduk. Strapp ponovno okine a plamen oprži Alcesteovo lice. On priđe Strappu, uhvati ga za zglavak i ukoči ga svojim snažnim stiskom. Odvrati cijev pištolja i uhvati Strappa u klinč. Strapp je disao srkćući. Kolutao je očima. Gore iznad njih čula se divljačka vika

gomile.

— U redu, ja sam Kruger — progunda Alceste. — Zovem se Kruger, gospodine Strapp. Pa što? Što se to vas tiče?

— Kučkin srne! — vikao je Strapp boreći se poput gorila. — Ubojico! Krvnice! Iščupat ću ti utrobu!

— Zašto meni? Zašto Krugeru? — koristeći se svom svojom snagom Alceste odvuče Strappa u jednu nišu i gurne ga u nju. — Što sam ti učinio prije deset godina?

Prije nego što se onesvijestio Strapp je ispričao sve u histeričnim životinjskim provalama srdžbe.

Kad je smjestio Strappa u postelju, Alceste otiđe u raskošnu sobu za boravak u apartmanu u indijskom Splendidu.

— Johnny je bio zaljubljen u djevojku koja se zvala Sima Morgan — započe. — I ona je njega voljela. Bio je to pravi roman. Trebalo je da se vjenčaju. I tada je Simu Morgan ubio neki Kruger.

— Kruger! Znači, to je ta veza. Kako?

— Taj Kruger je bio pijanac i ništarija. Društvo. Bio je loš vozač. Oduzeli su mu dozvolu, ali to nije značilo ništa jer je Kruger imao novaca. Podmitio je prodavača i kupio bez dozvole sportski mlaznjak. Jednog je dana iz obijesti nisko nadlijetao školu. Udario je o njen krov i ubio trinaestero djece i učiteljicu... To se dogodilo na Terri u Berlinu. Krugera nisu uspjeli uhvatiti. Počeo je letjeti s planete na planetu i još je u bijegu. Obitelj mu šalje novaca. Policija ga ne može naći. Strapp ga traži jer je učiteljica bila njegova djevojka, Sima Morgan.

Nastade stanka, a zatim Fisher upita:

— Kad se to dogodilo?

— Koliko sam mogao izračunati, prije deset godina i osam mjeseci.

Fisher se zadubi u misli.

— A prije deset godina i tri mjeseca Strapp je prvi put pokazao da zna donositi odluke. Velike Odluke. Do tada je bio nitko i ništa. Zatim je došla tragedija, a s njom histerija i sposobnost. Ne govorite mi da jedno nije posljedica drugoga.

— Nitko ništa ne kaže.

— I tako on neprestano ubija Krugere — reče hladno Fisher. — U redu. Manija osvete. Ali, što znače te djevojke i njihovo proganjanje?

Alceste se sjetno nasmiješi.

— Jeste li ikad čuli izraz »jedna djevojka od milijun«?

— A tko nije?

— Ako je vaša djevojka jedna od milijun, znači da ih u gradu s deset milijuna djevojaka mora biti još devet, je li tako?

Strappovo osoblje potvrdi čudeći se.

— Johnny polazi od te pretpostavke. On misli da će naći dvojnicu

Sime Morgan.

— Kako?

— On je do toga došao matematički. Razmišljao je nekako ovako: mogućnost da se otisci prstiju podudaraju jest jedan naprama 64 milijarde. Danas ima 1.700 milijardi ljudi. To znači da možda postoji 26 njih kojima se otisak prsta podudara, a možda ih ima i više.

— Ne mora biti.

— Dakako da ne mora biti, ali postoji mogućnost i Johnny misli upravo na to. Ako postoji 26 mogućnosti, smatra on, da se podudara otisak prsta, tada postoji i mogućnost da se podudaraju i osobe. On misli da će naći dvojnicu Sime Morgan bude li dovoljno uporno tražio.

— To je ludo.

— Nisam rekao da nije, ali to je jedino što ga pokreće. To je neka vrst borbe za život temeljene na brojkama. To mu drži glavu iznad vode... luđačka pomisao da će se prije ili kasnije vratiti onamo gdje ga je smrt ostavila prije deset godina.

— Smiješno! — oštro primijeti Fisher.

— Ne za Johnnyja. On je još zaljubljen.

— Nemoguće.

— On traži i traži. Upoznaje djevojku za djevojkom. Razgovara. Napada ih. Ako je ona dvojnica Sime Morgan, ona će reagirati točno onako kako je po njegovu sjećanju reagirala Sima prije deset godina. »Jesi li ti Sima?« pita se on. »Ne«, kaže i odlazi. Mučna je pomisao na tako izgubljenog čovjeka. Moramo mu nekako pomoći.

— Kako? — zapita Fisher.

— Moramo mu pomoći da nađe dvojnicu. Moramo ga natjerati da povjeruje da je neka djevojka druga Sima. Moramo nekako udesiti da se opet zaljubi.

— Ne! — odvrati ljutito Fisher.

— Zašto ne?

— Jer onog časa kad Strapp nađe djevojku, ozdravit će. Prestat će biti veliki John Strapp Odlučivač. Opet će postati nitko... zaljubljen čovjek.

— Nije njemu do toga da bude velik. On želi biti sretan.

— Svatko želi biti sretan — zareži Fisher. — Ali nitko to nije. Strappu nije gore nego drugima, ali je mnogo bogatiji. Nećemo ništa mijenjati.

— Niste li možda vi mnogo bogatiji?

— Nećemo ništa mijenjati — ponovi Fisher. Neljubazno pogleda Alcestea i nastavi — Najbolje je da prekinemo ugovor. Više nam nisu potrebne vaše usluge.

— Prekinuli smo kad sam vam vratio ček. Sada razgovarate s Johnnyjevim prijateljem.

— Žalim, Alceste, ali Strapp od sada pa nadalje nema više mnogo vremena za prijatelje. Obavijestit ću vas kad opet bude imao vremena slijedeće godine.

— U tome nećete uspjeti. Viđat ću se s Johnnyjem kada i gdje ću ja htjeti.

— Želite li da vam ostane prijatelj? — podrugljivo se nasmiješi Fisher. — Tada ćete ga viđati kada i gdje ću ja htjeti. Ili ćete ga viđali pod tim uvjetima ili ću pokazati Strappu ugovor koji smo s vama sklopili. Još je u arhivi, Alceste. Nisam ga poderao. Nikad ništa ne bacam. Mislite li da će Strapp i dalje vjerovati u vaše prijateljstvo kad vidi ugovor koji ste potpisali?

Alceste stisne šake. Fisher je bio u prednosti. Jedan tren su se gledali u oči, a zatim se Frankie okrene.

— Jadni Johnny — promrmlja. — On je kao čovjek kojeg izjeda trakavica. Oprostit ću se s njim. Obavijestite me kad budete spremni da mi dopustite da ga opet posjetim.

On ode u sobu u kojoj se Johnny upravo budio iz nesvijesti ne sjećajući se, kao i obično, ničega. Alceste sjede na rub postelje.

— Hej, Johnny — nasmiješi se.

— Hej, Frankie — odvrati Strapp sa smiješkom.

Svečano udariše šakom jedan drugog, što je jedini način izražavanja prijateljstva u muškaraca.

— Što se dogodilo poslije borbe gorila? — upita Strapp. — Ne sjećam se ničega.

— Čovječe, naljoskao si se. U životu nisam vidio da netko može toliko popiti — Alceste opet udari šakom Strappa. — Čuj, Johnny, moram natrag na posao. Imam ugovor na tri filma godišnje pa protestiraju.

— Pa prije šest planeta bio si odsutan mjesec dana — razočarano reče Strapp. — Mislio sam da nisi u zaostatku.

— Danas odlazim, Johnny. Uskoro ćemo se opet vidjeti.

— Čuj — reče Strapp. — Pošalji dovraga filmove. Postani mi kompanjon. Reći ću Fisheru da skicira ugovor — on ispuše nos. — S tobom sam se prvi put smijao nakon dugo, dugo vremena.

— Možda kasnije, Johnny. Ovaj put sam strogo vezan ugovorom. Čim budem mogao, vratit ću se trkom. Zdravo!

— Zdravo! — odvrati zamišljeno Strapp.

Pred sobom je čekao Fisher poput psa čuvara. Alceste ga pogleda s gađenjem.

— U boksu čovjek nauči jednu stvar — reče polako. — Ishod borbe se ne zna do posljednje runde. Ovu vam rundu predajem, ali ona nije posljednja.

Dok je odlazio, Alceste reče pola u sebi, a pola na glas: — Želim da bude sretan. Želim da svatko bude sretan. Čini mi se da bi svatko

mogao biti sretan samo kad bismo si svi pružili ruku.

Evo zašto je Frankie uspijevao sklapati prijateljstva.

* * *

Strappovo osoblje je opet uspostavilo budnost iz godina ubojstava i povećalo broj donošenja Odluka na dvije tjedno Sada su znali zašto se mora paziti na Strappa. Znali su zašto se moraju zaštititi Krugeri. Ali, to je bila jedina razlika. Njihov je kompanjon bio bijedan, histeričan, gotovo lud; ali nije bilo važno. Ta se cijena morala platiti za jedan posto svijeta.

Međutim, Frankie Alceste nije mirovao. Posjetio je laboratorije Bruxton Bioticsa na Denebu. Tu se savjetovao s nekim E. T. A. Golandom, genijalnim znanstvenikom koji je otkrio onu novu tehniku modeliranja života zbog kojeg je Bruxton pozvao Strappa i koja je neizravno dovela do prijateljstva između Alcestea i Strappa. Ernst Theodor Amadeus Goland bio je nizak, debeo, astmatičan čovjek i veliki entuzijast.

— Ali, da, da — naglo je rekao kad je laik napokon uspio objasniti znanstveniku što želi. — Da, doista! Genijalna zamisao. Ne znam kako se toga sam nisam sjetio. To se može učiniti bez teškoća. — Zatim se zamisli. — Osim kad je riječ o novcu — doda.

— Možete načiniti dvojnicu djevojke koja je umrla prije deset godina? — upita Alceste.

— Bez teškoća, osim kad je riječ o novcu — žustro potvrdi Goland.

— Izgledat će jednako? Jednako se ponašati? Biti ista?

— Do 95 posto, plus minus nula zarez devet sedam pet.

— Je li to značajna razlika? Mislim, 95 posto osobe prema 100 posto.

— Ah! Ne. Izuzetno je dobar zapažatelj onaj koji primjećuje i 80 posto ukupnih svojstava druge osobe. A 90 posto je nedostižno.

— Kako ćete to postići?

— Ah? Ovako. Empirički imamo dva izvora. Prvi: potpuni psihološki opis subjekta u Glavnoj arhivi na Centaurusu. Oni će nam preko TT poslati izvod na našu molbu i uz taksu od 100 kr. Molbu ću poslati ja.

— A ja ću platiti. Drugi?

— Drugi: suvremeni postupak balzamiranja, koji... ona je, naravno, pokopana?

— Da.

— ... koji je 98 posto savršen. Od ostataka i na osnovi psihološkog opisa rekonstruirat ćemo tijelo i psihu po formuli sigma jednako kvadratni korijen iz minus dva — to možemo učiniti bez teškoća,

osim kad je riječ o novcu.

— Ja imam novac — reče Frankie Alceste. — Vi učinite ostalo.

U interesu svog prijatelja Alceste plati 100 kr. i formalni zahtjev za prijepis potpunoga psihološkog opisa pokojne Sime Morgan bude upućen Glavnoj arhivi na Centaurusu. Kad je opis stigao, Alceste se vrati na Terru i posjeti grad po imenu Berlin, gdje natjera nekog bogalja po imenu Augenblick da postane pljačkaš groblja. Augenblick ode na StaatsGottesacker i ukrade porculanski lijes ispod mramornog nadgrobnog spomenika na kojem je pisalo SIMA MORGAN. U lijesu se nalazilo nešto nalik na crnokosu djevojku svilenaste kože u dubokom snu. Različitim stranputicama Alceste uspije prokrijumčariti porculanski lijes kroz četiri carinske zone na Deneb.

Alceste nije znao da je njegovo putovanje pratila serija katastrofa koja ga je slijedila u stopu, ali ga nije nikad dostigla. Tako je eksplozija na mlaznom putničkom avionu uništila letjelicu i velik dio pristaništa pola sata nakon iskrcavanja putnika i tereta. Jedan hotel je izgorio u plamenu deset minuta pošto ga je Alceste napustio. Kvar na uređajima uništio je pneumatski vlak kojim Alceste samo slučajno nije krenuo na put. Unatoč svemu, on je uspio predati lijes biokemičaru Golandu.

— Ah! — reče Ernst Theodor Amadeus. — Divno stvorenje. Bilo bi šteta ne vratiti joj život. Ostalo je jednostavno, osim kad je riječ o novcu.

U interesu svog prijatelja Alceste je sredio da Goland dobije dopust, kupio mu laboratorij i financirao nevjerovatno skup niz pokusa. U interesu svog prijatelja Alceste je davao novac i strpljivo čekao sve dok se osam mjeseci kasnije iz tamne komore za sazrijevanje nije pojavilo crnokoso i crnooko stvorenje sa svilenastom kožom, dugim nogama i visoko uzdignutim grudima. Odazivalo se na ime Sima Morgan.

— Čula sam kako se mlažnjak spušta prema školi — reče Sima ne znajući da govori deset godina kasnije. — Zatim sam čula tresak. Što se dogodilo?

Alceste je bio potresen. Do tog trena ona je bila nestvaran i neživi cilj. A sada je to bila živa žena. U njenom se govoru osjećalo čudno oklijevanje, gotovo greška u izgovoru glasa s. Dok je govorila, njena se glava privlačno naginjala. Ustala je od stola, ali nije bila nježnih pokreta ili graciozna kako je Alceste očekivao. Kretala se poput dječaka.

— Zovem se Frank Alceste — reče on mirno. Uze je za ramena. — Pogledajte me i odlučite možete li imati u mene povjerenja.

Njihovi se pogledi sretnu. Sima ga je ozbiljno proučavala. Alceste je opet bio potresen i dirnut. Ruke mu počeše drhtati i on panično pusti djevojčina ramena.

— Da — reče Sima — imam povjerenja u vas.

— Bez obzira na to što kažem, morate mi vjerovati. Sve što kažem da učinite, morate i učiniti.

— Zašto?

— Radi Johnnyja Strappa. Njene se oči rašire.

— Zar mu se što dogodilo — reče brzo. — Što?

— Ne njemu, Sima. Vama. Budite strpljivi, draga. Objasnit ću. Htio sam vam sada objasniti, ali ne mogu. Radije ću pričekati do sutra.

Smjestiše je u postelju, a Alceste izađe da se bori sam sa sobom. Denebske su noći blage i crne poput baršuna, pune romantike... Ili se barem tako činilo te noći Frankieju Alcesteu.

» Ne smiješ se u nju zaljubiti«, gunđao je. »To je ludo«.

A zatim: »Vidio si na stotine sličnih njoj dok ih je Johnny lovio. Zašto se nisi zaljubio u jednu od njih?« I naposljetku: »Što ćeš sada?«

Učinio je jedino što častan čovjek može učiniti u takvoj situaciji te je svoju želju nastojao pretvoriti u prijateljstvo.

Slijedećeg je jutra došao u Siminu sobu u starim pohabanim trapericama, neobrijan i nepočešljan. Uspravi se uz podnožje njene postelje i, dok je ona jela prvo brižljivo pripremljeno jelo što ga je propisao Goland, Frankie je žvakao cigaretu i pričao joj. Dok je plakala, nije je uzeo u naručaj da je utješi nego ju je tapšao po leđima kao brat.

Naručio je za nju haljinu. Naznačio je pogrešnu veličinu i kad se ona pojavila pred njim u njoj, izgledala je tako privlačno da ju je htio poljubiti. Umjesto toga lako ju je udario šakom, vrlo nježno i vrlo ljubazno, a zatim je izveo napolje da joj kupi garderobu. Kad mu se pokazala u odgovarajućoj odjeći, izgledala je tako zamamno da ju je opet morao udariti šakom. Zatim su otišli u putničku agenciju i rezervirali mjesta za prvi brod u smjeru RossAlphe III.

Alceste je htio pričekati nekoliko dana kako bi se djevojka odmorila, ali je bio prisiljen požuriti bojeći se sebe samog. To ih je jedino spasilo od eksplozije koja je uništila kuću i privatni laboratorij biokemičara Golanda, a ubila i samog biokemičara. Alceste to nije nikad doznao. Bio je već na brodu sa Simom očajnički se boreći protiv iskušenja.

Ima jedna stvar koju svi znaju o svemirskim putovanjima ali je nitko ne spominje: to je njihovo afrodizijačko svojstvo. Kao u drevna vremena kad se prelazio ocean na lađama, svemirski su putnici tjedan dana izolirani u svom sićušnom svijetu. Otcijepljeni su od stvarnosti. Čaroban osjećaj slobode od veza i odgovornosti vlada u mlažnjau. Svi su obijesni. Svakog tjedna ima na tisuće ljubavnih afera... kratkotrajnih strastvenih veza kojima se može slobodno prepustiti i

koje prestaju na dan slijetanja.

U toj je atmosferi Frankie Alceste uspio sačuvati krutu samokontrolu. U tome mu nije pomagala činjenica da je slavna ličnost sa strasnim životinjskim magnetizmom. Dok se desetak lijepih žena bacalo na njega, ustrajao je u svojoj ulozi starijeg brata i tapšao i udarao šakom Simu, koja je protestirala.

— Znam da si divan prijatelj Johnnyju i meni — prekipi joj posljednje noći. — Ali, ti me iscrpljuješ, Frankie. Puna sam modrica.

— Da, znam, to je navika. Neki ljudi, na primjer Johnny, misle mozgom. Ja mislim šakama.

Stajali su pred kristalnim oknom koje se kupalo u blagoj svjetlosti RossAlphe a nema ništa romantičnije od svemirskog crnila obasjanog bijelim violetom udaljenog sunca. Sima nagne glavu i pogleda ga.

— Razgovarala sam s nekim putnicima — reče. — Ti si slavan, zar ne?

— Bolje reći, poznat.

— Ima toliko stvari koje moram upoznati. Ali najprije moram upoznati tebe.

— Mene?

— Sima potvrdi glavom. — Sve je bilo tako iznenada. Bila sam zbunjena i tako uzbuđena da ti nisam ni zahvalila, Frankie. Zahvaljujem ti. Vječni sam ti dužnik.

Ona obavije ruke oko njegovog vrata i poljubi ga razdvojenih usana. Alceste počne drhtati.

— Ne — mislio je. — Ne. Ona ne zna što radi. Ona je tako ludo sretna od pomisli da će opet biti s Johnnyjem da ne shvaća...

Uzmicao je dok nije osjetio ledenu plohu kristala koju je strogo zabranjeno dodirnuti. On namjerno pritisne dlanove na ledenu plohu. Bol ga natjera da se pomakne. Sima ga iznenađeno pusti a kad je odmaknuo ruke od kristala na njemu ostavi tridesetak četvornih centimetara krvave kože.

Tako stigne na RossAlphu II s jednom djevojkom u dobrom stanju i sa dvije ruke u lošem. Tu ga dočeka namrgođeni Fisher u pratnji policajaca, koji zamoli Alcestea da uđe u njegov ured radi vrlo ozbiljnoga privatnog razgovora.

— Fisher nas je upozorio — reče policajac — da pokušavate prokrijumčariti jednu mladu ženu s lažnim ispravama.

— Odakle to Fisher zna? — upita Alceste.

— Ti budalo! — prasne Fisher. — Misliš li da bih ja sve to tek tako zaboravio. Pratili smo te. Ni trena te nismo puštali iz vida.

— Fisher nas je obavijestio — strogo nastavi policajac — da ta žena putuje pod tuđim imenom. Njene su isprave krivotvorene.

— Kako krivotvorene? — reče Alceste. — Ona je Sima Morgan. U njenim ispravama piše da je Sima Morgan.

— Sima Morgan je poginula prije desetak godina — reče Fisher. — Ta žena ne može biti Sima Morgan.

— I dok se ne razjasni njen pravi identitet — reče policajac — ne može dobiti dozvolu ulaska.

— Dokumente o smrti Sime Morgan dobit ću za tjedan dana — izjavi Fisher trijumfirajući.

Alceste pogleda Fishera i umorno kimne glavom.

»I ne znaš da mi olakšavaš stvar«, pomisli, »najmilije bi mi bilo da je odvedem odavde i da je Johnny nikad ne vidi. Toliko ludujem za njom da... « On se prekine, dodirne povoje na rukama i reče:

— Povuci optužbu, Fisher.

— Neću — odvrati Fisher.

— Ne možeš ih razdvojiti. Ne na ovaj način. Pretpostavimo da je pritvore. Na koga ću se prvo pozvati radi utvrđivanja njena identiteta? Na Johna Strappa. Koga ću prvog pozvati da dođe i da je vidi? Johna Strappa. Misliš li da bi ga mogao spriječiti da dođe?

— Onaj ugovor — započne Fisher. — Ja ću...

— Dovraga i ugovor. Pokaži mu ga. On želi djevojku a ne mene. Povuci optužbu, Fisher. I prestani se boriti.

Fisher ga je ljutito gledao, a zatim proguta pljuvačku.

— Povlačim optužbu — zagunđa. Zatim pogleda Alcestea krvavim pogledom. — Još nije posljednja runda — reče i izađe iz ureda.

Fisher je bio spreman. Na udaljenosti od mnogo godina svjetlosti mogao je kasniti, iako ne mnogo. Ovdje, na RossAlphi III, on je štitio svoje vlasništvo. Imao je na raspolaganju svu moć i novac Johna Strappa. Aerotaksijem, kojim su Frankie Alceste i Sima krenuli iz svemirske luke, pilotirao je Fisherov pomoćnik, koji je otvorio vrata kabine i počeo naginjati letjelicu kako bi svoje putnike izbacio napolje. Alceste razbije staklenu pregradu i snažno ščepa pilota rukom za grlo.

On ispravi letjelicu i spusti ih na zemlju. Alceste je sa zadovoljstvom primijetio kako se Sima nije zbunila više nego što je bilo potrebno.

Na ulici pokraj njih prođe neki automobil koji je pratio letjelicu odozdo. Na prvi pucanj Alceste gurne Simu u najbližu vežu i zaštiti je tijelom. Zrno ga je pogodilo u rame i on na brzinu poveže ranu trakama načinjenim od Siminoga donjeg rublja. Gledala ga je zaprepašteno svojim tamnim očima, ali se nije žalila. Alceste joj zahvali snažnim tapšanjem i povede je na krov, a zatim se spuste kroz susjednu zgradu, u kojoj on upadne u jedan stan i telefonom pozove ambulantna kola.

Kad su ambulantna kola stigla, Alceste i Sima siđoše na ulicu gdje ih dočeka uniformirani policajac koji je imao nalog da uhapsi par koji je odgovarao njihovom opisu. Bili su optuženi zbog pljačke letjelice i

napada na pilota. Opasni. Naoružani. Alceste sredi policajca, a isto tako i vozača ambulantnih kola i bolničara. On i Sima odvezoše se ambulantnim kolima, Alceste vozeći kao bijesan a Sima pritišćući na sirenu kao pomahnitala.

U prigradskoj trgovačkoj četvrti ostaviše kola, uđoše u jednu robnu kuću i četrdeset minuta poslije izađoše kao mladi sluga u uniformi koji gura starca u invalidskim kolicima. Osim što je imala velike grudi, Sima je bila dovoljno nalik na dječaka. Frankie je opet bio dovoljno slab od ozljede da može glumiti starca.

Odsjedoše u roskom Splendidu, gdje Alceste zabarikadira Simu u jedan apartman, dade si poviti rame i kupi pištolj. Zatim potraži Johna Strappa. Nađe ga u Birou za statistiku stanovništva kako podmićuje načelnika i daje mu papirić na kojem je pisalo:

visina 165 cm
težina 55 kg
kosa crna
oči crne
grudi 88 om
struk 65 cm
bokovi 93 cm

— Hej, Johnny — reče Alceste.

— Hej, Frankie — radosno poviče Strapp.

Prijateljski se lupiše šakom. Alceste je sa zadovoljnim smiješkom gledao kako Strapp objašnjava i nudi mito načelniku za imena i adrese svih djevojaka starijih od dvadeset jedne godine koje odgovaraju opisu na papiriću. Kad su izašli, Alceste reče:

— Našao sam djevojku koja možda odgovara tom opisu. U Strappovim se očima pojavi onaj hladan pogled.

— Zaista? — reče.

— S malo teškoće izgovara glas s. Strapp je čudno gledao u Alcestea.

— I smiješno naginje glavu dok govori. Strapp čvrsto zgrabi Alcesteovu ruku.

— Nezgoda je samo što ona nije ženstvena kao većina. Više podsjeća na dječaka. Znaš što mislim?

— Pokaži mi je, Frankie — reče tiho Strapp.

Uskočiše u aerotaksi i spustiše se na krov roskog Splendida. Liftom se spustiše na dvadeseti kat i krenuše prema apartmanu 20M. Alceste otkuca šifru na vrata. Javi se djevojački glas: — Uđite! — Alceste pruži Strappu ruku i reče:

— Zbogom, Johnny.

Otključa vrata i odšeta hodnikom da bi se naslonio na ogradu balkona. Izvuče pištolj za svaki slučaj ako se u blizini nalazi Fisher da bi spriječio susret u posljednji tren. Gledajući panoramu grada,

razmišljao je kako bi svatko mogao biti sretan kad bi si svi pružili ruku; ali, ta je ruka ponekad bila skupa.

John Strapp ude u apartman. Zatvori vrata, okrene se i hladno počne promatrati crnokosu i crnooku djevojku. Ona ga je zapanjeno gledala. Strapp priđe bliže, načini krug oko nje i opet stane pred nju.

— Kaži nešto — reče.

— Vi niste John Strapp? — promuca ona. — Johnny Strapp?

— Jesam.

— Niste! — poviče ona. — Niste. Moj Johnny, je mlad. Moj Johnny je...

Strapp joj se približi poput tigra. Njegove su joj ruke i usne zadavale bol dok su je njegove oči promatrale hladno i pažljivo. Djevojka je vriskala i branila se, užasnuta zbog toga čudnog stranog pogleda, zbog grubih ruku koje su joj bile strane, zbog njoj stranog nagona osobe koja je nekoć bila njen Johnny Strapp a sada je bila bolne godine promjena daleko od nje.

— Vi ste netko drugi — vikala je. — Vi niste Johnny Strapp. Vi ste netko drugi.

I Strapp, ne toliko jedanaest godina stariji koliko jedanaest godina drukčiji od čovjeka čiju je uspomenu nastojao oživjeti, postavi pitanje sam sebi: »Jesi li ti moja Sima? Jesi li ti moja ljubav... moja izgubljena mrtva ljubav?« A promjena u njemu odgovori: »Ne, to nije Sima. To još nije tvoja ljubav.

Kreni, Johnny. Kreni i traži. Jednog ćeš je dana naći... djevojku koju si izgubio.«

On plati poput džentlmena i ode.

Alceste ga je s balkona vidio kako odlazi. Bio je toliko začuđen da mu se nije ni javio. Vrati se u apartman i nade Simu kako stoji, omamljena, i bulji u hrpu novčanica na stolu. On odmah shvati što se zbilo. Kad ga je vidjela. Sima počne plakati... ne kao djevojka nego dječački, stisnutih šaka i izobličena lica.

— Frankie — jecala je — Zaboga! Frankie! — Ona u očaju raširi ruke prema njemu. Bila je izgubljena u svijetu koji je prošao mimo nje.

On krene prema njoj a zatim zastade. Učini posljednji pokušaj da uguši u sebi ljubav prema tom stvorenju, nastojeći naći načina da je opet spoji sa Strappom. Zatim izgubi kontrolu i stisne je u naručaj.

Ona ne zna što radi — mislio je. — Toliko je uplašena da će se izgubiti. Ona nije moja. Još ne. Možda nikad neće ni biti.

A zatim:

— Fisher je pobijedio a ja sam izgubio. — I naposljetku: — Prošlosti se samo sjećamo. Kad je sretnemo, ne prepoznajemo je. Duh se vraća, ali vrijeme ide naprijed i rastanci moraju biti zauvijek.

Arthur C. Clarke: Tiho, molim!

Priče iz »Bijelog jelena« priča prva

Tales from the White Hart: Silence, Please!

Preveo Krsto Mažuranić

Nabasat ćete na »Bijelog jelena« sasvim neočekivano, u jednoj od onih anonimnih uličica što se spuštaju od Fleet Streeta prema Embankmentu. Ne bi vam pomoglo kad bih vam rekao gdje je: od onih što su krenuli da je nađu malobrojni su i uspjeli u tome. Za prvi tucet posjeta bit će vam potreban vodič; nakon toga će biti dovoljno da zažmirite i slijedite instinkt. No — da budem sasvim iskren — mi i ne želimo novih gostiju, barem ne na našoj večeri. I sad je već prevelika gužva. Neću reći ništa više nego da se mjesto povremeno trese od vibracije novinskih preša i da se kroz prozor prostorije kamo i car ide pješice može vidjeti Temza samo ako čovjek dovoljno istegne vrat.

S ulice, krčma k'o krčma — što, uostalom, i jest, pet dana u tjednu. Šank i stolovi su u prizemlju: uobičajeni pejzaž smeđe hrastovine, mlječna stakla, polica s bocama, ručke za točenje piva... ništa posebno. Zaista, jedini ustupak dvadesetom stoljeću jest džuboks uza šank. Stavili su ga tamo za rata, u smiješnoj namjeri da američkim vojnicima dočara dom, a nama je bilo prvo riješiti se svake opasnosti da to ikada više prosvira.

Ovdje mi valja rastumačiti tko sam to »mi«. Bit će to teže nego što sam mislio kad sam počeo ovu priču, jer bi potpun imenik klijenata »Bijelog jelena« bilo nemoguće sastaviti. Stoga će biti dovoljno da kažem da se »mi« dijelimo u tri glavne kategorije. Prvu sačinjavaju novinari, pisci i urednici. Novinari su, dakako, došli iz obližnjeg Fleet Streeta. Oni koji nam nisu bili dorasli, pobjegoše drugamo; deblji za ušima ostadoše. Što se tiče pisaca, oni bi o nama čuli od drugih pisaca što bi došli da eventualno nabave koju rijetku knjigu i, upavši u klopku, ostajali.

Gdje je pisaca, bit će i urednika. Da je Drew, vlasnik našega

sastajališta, zahtijevao postotak od literarnih poslova sklopljenih u njegovoj krčmi, bio bi postao bogatašem. (Šuškalo se da on to i jest.) Jedan od naših vicmahera jednom je primijetio kako se u svako doba može vidjeti pola tuceta ozlojeđenih pisaca oko urednika srca kruta u uglu »Bijeloga jelena«, a u drugom se pola tuceta ozlojeđenih urednika svađa s piscem srca kruta.

Toliko o literatima: opominjem vas da će o pojedinostima još biti riječi. Bacimo sad pogled na znanstvenike. Kako su oni dospjeli ovamo?

Pa koledž Birkbeck je točno preko puta, a i Kraljevski je samo nekoliko stotina metara dalje, prema Strandu. Tu svakako leži dio odgovora, a i osobne su preporuke odigrale svoju ulogu. Osim toga, mnogi od naših znanstvenika su pisci, a nemali broj naših pisaca su znanstvenici. Ovo zbunjuje, ali se nama dopada.

Treći dio našeg mikrosvijeta sačinjavaju, nazovimo ih tako, »zainteresirani laici«. Njih je u »Bijeli jelen« privukla halabuka, a razgovor i društvo toliko su im se svidjeli da sada dolaze redovito svake srijede — to je, naime, dan kad se sastajemo. Neki, doduše, ne izdrže tempo pa otpadnu, ali se uvijek nađe svježih snaga.

Imajući u vidu takav potencijal, nije čudno što su srijede u »Bijelome jelenu« rijetko dosadne. Ne samo što se ovdje čulo kojekakvih čudnovatih priča, nego se i kojekakvih čudnovatih zgoda zbilo. Na primjer, ono kad je profesor _____ na putu za Harwell zaboravio svoju aktovku, a u njoj... no, bolje da u to ne ulazimo. Ruski agenti mogu me naći u kutu ispod daske za pikado. Skup sam, ali razuman: moći ćemo se nagoditi.

Kad je već o tome riječ, čini mi se čudnim što nijednom od mojih kolega nije palo na um da napiše ove priče. Zar je tu posrijedi ono da se od šume ne vidi drveće? Ili je posrijedi manjak inicijative? Ne, u to sumnjam: neki od njih su švorc, baš kao i ja, i zajedno smo podjednako žustro prigovarali Drewu što se tako kruto drži one »čast svakome, veresije nikome«. Zapravo, umirem od straha, lupajući po svojoj remingtonici, da baš sada i John Christopher ili George Whitley, ili John Beynon opisuju najzgodnije dogodovštine. Kao, na primjer, onu priču o Fentonovu Utišalu...

* * *

Ne sjećam se kad je sve to počelo: jedna je srijeda nalik na drugu, i teško je pripisati im datume. Osim toga, ljudi se izgube u gomili koja se skupi u »Bijelome jelenu«, pa mogu proći mjeseci prije nego što ih zapazite. To se vjerojatno dogodilo i Harryju Purvisu, jer kad sam ja saznao za njega, on je već mnoge od nas znao po imenu. A to ni meni nije uspjelo.

Ne znam, dakle, kad se to dogodilo, ali znam barem kako. Katalizator je bio Bert Huggins, ili točnije njegov glas. Bertov bi glas katalizirao bilo što. Kad se on oda povjerljivom šaptanju, to vam zvuči kao kad narednik muštra cijelu regimentu regruta. A kad otpusti sve kočnice, svaki razgovor zastane dok prisutni nesretnici čekaju da im se one sitne košcice u uhu vrate na svoje mjesto.

On se baš bio naljutio na Johna Christophera (to nam se svima povremeno događa), pa je gruvanje njegove verbalne paljbe prekinulo partiju šaha u dnu krčme. Dvojicu je igrača, kao obično, okružila horda kibica, i svi smo podigli pogled prepavši se Bertove grmljavine. Kad su zidovi prestali vibrirati, netko reče:

— Kad bi barem postojao način, da se on ušutka. Tada je prozborio Harry Purvis:

— Postoji, da znate.

Nepoznati me glas nagnao da se osvrnem. Ugledao sam malog, uredno odjevena čovjeka tridesetih godina. Pušio je jednu od onih rezbarenih njemačkih lula koje me uvijek pod sjete na ure kukavice i Schwarzwald. To je bila jedina nekonvencionalna stvar na njemu: izgledao je poput knjigovođe u Ministarstvu financija koji je upravo krenuo na sastanak Komisije državnih knjigovođa.

— Što rekoste? — rekoh.

On se ne osvrne na me nego počne nešto čačkati po svojoj luli. Tek sam tada zamijetio da to nije samo komplicirano izrezbareni komad drveta, kako mi se učinilo na prvi pogled. Bilo je to nešto mnogo složenije — nekakva naprava od metala i plastike, nalik na mali kemičarski stroj. Bože, to je i bio nekakav kemičarski stroj... kojekakvi sitni ventili i sve...

Ja baš nemam običaj bečiti se na čuda, ali ovaj put nisam skrivao svoju radoznalost. On mi se nasmiješi s visine.

— Sve za nauku. Ovo je ideja Biokemijskog labosa. Zanima ih čega sve ima u duhanskom dimu; stoga svi ovi filteri. Čuli ste za davnu nedoumicu: da li pušenje izaziva rak, i ako izaziva, kako? Nevolja je u tome što je potrebno mnogo... ah...destilata, da bi se identificirali neki sitniji sastojci. I zato moramo mnogo pušiti.

— Zar vam sva ova mašinerija ne kvari užitak?

— Nemam pojma. Vidite, ja sam samo dobrovoljac. Ja nisam pušač.

— Oh — rekoh. Tog mi trena nije naum pao pametniji odgovor. A onda se sjetim što nas je navelo na razgovor.

— Rekoste — nastavim ja, a trnci me prođu jer mi je još zvonilo u lijevom uhu — da ima načina da se ušutka Bert. Željeli bismo ga čuti, ako mi dopustite malu igru metaforama.

— Mislio sam — odgovori on nakon nekoliko pokusnih dimova na svojem uređaju — na nesretno Fentonovo Utišalo. Tužna priča, a

ipak, čini mi se, zanimljiva pouka za sve nas. A jednoga dana, tko zna, možda će ga netko ipak usavršiti i steći zahvalnost cijeloga svijeta.

Siši, puši, siši, puši...

— Pa, da čujemo priču. Kad se zbila?

On uzdahne.

— Gotovo mi je žao što sam je spomenuo. Ipak, kad već inzistirate, i pod uvjetom da ne napusti ova četiri zida...

— Ovaj, pa naravno...

— Dakle, Rupert Fenton je bio jedan od naših asistenata u laboratoriju. Vrlo bistar mladić, verziran u mehanici, ali slabo mu ide teorija. Uvijek je izmišljao nekakve spravice. Obično je ideja bila u redu, ali bez solidne teoretske osnove, pa nije funkcionirala. To ga, čini se, nije obeshrabrivalo; mislim da se osjećao novim Edisonom i maštao kako će se obogatiti elektronkama i sličnim sitnicama što se uvijek nađu po laboratorijima. Nitko nije imao ništa protiv njegove zanimacije, jer nije škodila njegovom poslu. Dapače, svatko ga je ohrabrivao, jer napokon, ima nečega osvježavajućeg u entuzijazmu. Ipak, nitko nije očekivao da bi od njega moglo nešto postati jer, kako rekoh, u teoriji se nije snalazio. Ne vjerujem da je bio u stanju integrirati »e« na »x«.

— Zar je moguće da netko bude takva neznalica? — zine netko u čudu.

— Možda sam pretjerao. Recimo, »xe« na »X«. Bilo kako bilo, sve je njegovo znanje bilo sasvim praktično. Daj mu električnu shemu, pa i najsloženiju, i on će složiti aparat. Ali ako nije nešto zbilja jednostavno, recimo TVprijemnik, neće razumjeti ni jote. Vidite, on nije bio svjestan svoje mane. I tu je, kako ćete vidjeti, ležala klica nesreće... Mislim, da je nadošao na ideju dok je promatrao studente fizike kako obavljaju nekakve eksperimente iz akustike. Pretpostavljam da vam je svima poznat fenomen interferencije?

— Dakako — odgovorim.

— Hej — reče jedan od šahista, koji je dignuo ruke od pokušaja da se koncentrira (vjerojatno zato što je gubio). — Meni nije.

Purvis se osvrne i pogleda ga kao nešto što nema prava da se kreće svijetom koji je izmislio penicilin.

— Ako je već tako — reče on ledenim glasom — bit će bolje da rastumačim. — On odmahne rukom na naše ozlojeđene prosvjede. — Ne, inzistiram. Upravo onima koji ne razumiju, treba takve stvari razjasniti. Da je bar netko objasnio teoriju siromašnom Fentonu dok je još bilo vremena...

On prostrijeli pogledom postiđenog šahista.

— Ne znam — počne on priču — da li ste ikad razmišljali o prirodi zvuka. Bit će dovoljno ako kažem da se on sastoji od serije

valova što se kreću kroz zrak. Dakako, ne onakvih valova kakvi se javljaju na površini mora. Ti valovi su kretanje u smjeru goredolje. Valovi zvuka sastoje se od naizmjeničnih zgušćivanja i razređenja.

— Kad izazovemo buku, bilo kakvu, od najtišeg šapta do ovakvog tutnja koji smo malo prije iskusili, kroz zrak se počne kretati serija promjena tlaka. Jeste li kad vidjeli ranžiranje vagona? Evo vam savršenog primjera za ono o čemu govorim. Imate dugačku kolonu teretnih vagona, međusobno povezanih. U jedan kraj udari lokomotiva, prva dva vagona se sudare, i onda vidite kako se val zgušćivanja seli niz kolonu. Iza njega događa se suprotno, kako se vagoni opet razmiču.

— Stvari su jednostavne dok imate jedan izvor zvuka, jednu garnituru valova. Ali, pretpostavimo da imate dva valna uzorka, i da se oba kreću u istom smjeru. Tu se javlja interferencija, a elementarna fizika zna mnoge prikladne eksperimente kojima se to demonstrira. Nas ovdje zanima pojava kad su dvije garniture valova točno u raskoraku, pa je konačni rezultat točno nula. Vrh zgušćivanja jednoga zvučnog vala točno je u dnu razređenja drugog, a konačni rezultat: nikakve promjene, nikakav zvuk. Da se vratim na moju analogiju s kolonom vagona, to vam je kao da konačni vagon istovremeno gurnete i povučete, jednakom snagom. Neće se dogoditi ništa.

— Vjerujem da pogađale na što ciljam i da će vam biti jasno osnovno načelo Fentonova Utišala. Mladi je Fenton, vjerojatno, razmišljao ovako. »Ovaj svijet« — rekao je sam sebi — »pretrpan je bukom. Obogatit će se onaj tko izumi savršeno sredstvo za proizvodnju tišine. Hm, da vidimo... «

— Nije mu trebalo dugo da pronađe odgovor: kako rekoh, bio je bistar momak. Prvi je model bio vrlo jednostavan. Imao je mikrofon, specijalno pojačalo i par zvučnika. Mikrofon je hvatao zvuk, pojačalo ga je pojačavalo i okretalo točno tako da bude u savršenom raskoraku s originalnim šumom. Takav okrenuti, iskrivljen zvuk izlazio je iz zvučnika, osnovni va1 i novi val bi se poništili i konačni bi rezultat bio tišina.

— Razumije se da je stvar mnogo složenija. Potrebno je pripaziti da poništavajući zvuk bude točno istog intenziteta, inače bi moglo doći do krasne gužve. Ali to su tehničke pojedinosti, neću vam dosađivati malenkostima. Kako ste svi mogli zaključiti, riječ je o jednostavnoj primjeni negativnog feedbacka.

— Hej, trenutak samo! — uzvikne Eric Maine. Eric je, moram to ovdje spomenuti, stručnjak za elektroniku i urednik nekakvoga televizijskog časopisa ili nečeg sličnog. Napisao je i radiodramu o svemirskim letovima, ali to je druga priča...

— Samo trenutak! Ovdje nešto ne štima. Na takav se način ne

može postići tišina. Bilo bi nemoguće uskladiti da faze...

Purvis vrati svoju lulu u usta. Neko se vrijeme čulo kobno bućkanje što me podsjetilo na prvi čin »Macbetha«. A tada on upilji pogled u Erica.

— Želite li reći — reče on, a sa svake mu je riječi visjelo po nekoliko ledenih siga — da ova priča nije istinita?

— Ah... no, ne bih išao tako daleko, ali... — Ericov se glas izgubi kao da je utišan. On izvadi iz džepa nekakvu staru kuvertu, zajedno s čitavom izložbom tranzistora i kondenzatora zapletenih u rupčić, i stane nešto računati. Ono su mu zadugo bile posljednje riječi.

— Kako rekoh — mirno nastavi Purvis — lako je radilo Fentonovo Utišalo. Prvi model bio je slabašan i nije se mogao nositi s vrlo visokim i vrlo niskim notama. Rezultat je bio pomalo čudan. Kad bi netko govorio, čula bi se samo oba kraja spektra: slabašno piskanje kao u šišmiša, i nekakvo duboko mumljanje. Fenton je tome brzo doskočio upotrijebivši linearniju shemu (dođavola, ne mogu izbjeći tehničke izraze) i tako je kasniji model mogao proizvoditi potpunu tišinu na prilično velikoj površini. Ne samo u običnoj sobi nego i u pravoj, velikoj dvorani...

— Vidite, Fenton nije bio od onih tajanstvenih izumitelja koji nikome ne žele reći što namjeravaju, u strahu da im netko ne ukrade ideju. Naprotiv, on je brbljao svakome tko je samo želio slušati. Raspravljao je o svojoj ideji s osobljem i sa studentima. Tako se dogodilo da je jedna od prvih osoba kojima je demonstrirao svoje poboljšano Utišalo bio jedan student umjetnosti (zvao se, mislim, Kendall ili tako nekako) koji je studirao fiziku kao fakultativni predmet. Kendalla je Utišalo vrlo zainteresiralo. Međutim, njega nije zanimao komercijalni aspekt, još manje olakšanje koje bi Utišalo trebalo donijeti izmučenim ušima nesretnog čovječanstva. A, ne! Glavom su mu se vrzmale sasvim drukčije ideje.

— Dopustite mi malu digresiju. Na našem koledžu cvjeta Muzička sekcija, koja je s godinama stekla toliko članova da se može uhvatiti ukoštac čak i s manje monumentalnim simfonijama. I baš one godine kad se zbila moja priča prihvatila se vrlo ambicioznog projekta. Mladež je željela postaviti na pozornicu novu operu, djelo talentiranoga mladog skladatelja, čije ime ne bih htio spominjati jer je danas vrlo poznat. Nazovimo ga Edwardom Englandom. Zaboravio sam naslov djela, a bila je to jedna od onih ukočenih drama o tragičnoj ljubavi za koje nikad nisam uspio shvatiti zašto bi morale biti manje besmislene uz glazbenu pratnju nego bez nje. Nema sumnje, mnogo ovisi o glazbi.

— Dobro se sjećam kako sam čitao sadržaj dok sam čekao da se podigne zastor, a do dandanas nisam načistu sa sobom da li je libreto morao biti ozbiljan ili ne. Hmmm, da vidim — vrijeme je kasna

viktorijanska era, a glavni su likovi Sarah Stampe, strastvena poštanska činovnica, Walter Partridge, turobni lovočuvar, i vlastelinov sin, kojeg sam ime zaboravio. Bijaše to stara priča o vječnome trokutu, koju je zakomplicirala zaostalost mještana i njihovo protivljenje promjenama, u ovom slučaju novom telegrafskom sustavu za koji su lokalni znalci tvrdili da će začarati kravlje mlijeko i prouzrokovati neželjene posljedice na janjadi.

— Sve u svemu, bila je to uobičajena drama o opernoj ljubomori. Vlastelinov se sin ne želi oženiti u PTT, pa lovočuvar, kojega je vrijeđalo ovo odustajanje, snuje osvetu. Tragedija dostiže vrhunac kad siromašnu Sarah pronađu u Uredu za izgubljena pisma, zadavljenu ljepljivom trakom za pakiranje i umotanu u poštansku vreću. Mještani vješaju Partridgea o najbliži telegrafski stup, na veliko nezadovoljstvo nadglednika telegrafske linije. Od njega se očekivalo da pjeva veliku ariju dok ga vješaju: i dandanas mi je žao što taj dio opere nisam vidio. Vlastelinov se sin odaje piću, ili kolonijama, ili oboje: i to vam je to.

— Siguran sam da se već pitate na što ciljam: strpite se još samo malo. Činjenica je da paralelno s umjetnom ljubomorom na pozornici često ide ruku pod ruku i prava, iza nje. Tako i ovdje: Fentonova je prijatelja Kendalla ostavila mlada dama koja je trebalo da pjeva ulogu Sarah Stampe. Ne vjerujem da je inače bio osoba osobito sklona osvetama, ali mu se ovdje pružila zgoda za jedinstvenu osvetu. Budimo iskreni i priznajmo da život u koledžima izaziva u ljudima stanovitu neodgovornost; a u sličnim okolnostima tko bi od nas bio u stanju odoljeti takvoj sjajnoj prilici?

— Vidim da naslućujete. Ali mi, publika na toj povijesnoj predstavi, nismo ni sanjali što nam se sprema dok smo slušali prve taktove uvertire. Auditorij je bio probran: svi su bili tamo, od Kancelara nadolje. Dekana i profesora je bilo koliko hoćeš: nikad nisam uspio shvatiti kako se toliko ljudi dalo nagovoriti da dođu. Zapravo, sad mi nije jasno što sam i sam ondje radio.

— Uvertira je napokon utihnula, uz posvemašnje odobravanje; tko zna da li muzici ili činjenici da je ipak završila…

— Tada se podigne zavjesa. Scena je bila seoski trg u Doddering Sloughleighu, oko 1860. Ulazi junakinja, čitajući jutarnju poštu. Ona nailazi na pismo adresirano na mladoga vlastelina i smjesta je spopadne napadaj pjevanja. Uvodna arija i nije bila tako loša u usporedbi s uvertirom, ali ipak, na sreću, čuli smo samo nekoliko prvih taktova.

— Upravo tako. Ovdje i nije važno kako je Kendall uspio nagovoriti Fentona, ako je ovaj uopće i bio svjestan u kakve će svrhe poslužiti njegov izum. Mogu samo reći da je demonstracija potpuno uspjela. Odjednom, iznenada, zavladala je posvemašnja tišina, a

Sarah Stampe je jednostavno zamaknula, poput TV programa kad isključite ton. Svi smo sjedili prikovani uza svoja sjedala, dok su se usta nesretne pjevačice nijemo pokretala. A tada joj lice poprimi izraz kao kad netko užasno vrišti i ona pobjegne s pozornice usred kiše dopisnica.

— Poslije toga kaos je bio neopisiv. Prvih nekoliko minuta svatko je mislio da je izgubio sluh, ali je uskoro bilo jasno da je i ostale prisutne zadesio sličan nedostatak. Nekome je iz Odjela za fiziku, čini se, ubrzo postalo jasno o čemu je riječ, jer su među uglednim gostima u prvome redu stali kolati komadići papira. Vicekancelar je čak pokušao uvesti red mašući s pozornice rukama poput vjetrenjače. Meni je, međutim, već bilo gotovo pozlilo od smijeha pa nisam više zapažao finije pojedinosti.

— Nije nam bilo druge nego izići u predvorje što smo brže mogli. Mislim da je Kendall pobjegao; uhvatila ga je panika pred efektom koji je izazvala sprava, pa ju je zaboravio isključiti. Bojao se da će ga auditorij uhvatiti i linčovati. A što se tiče Fentona: avaj, nikad nećemo saznati njegovu verziju priče. Daljnje smo događaje mogli samo rekonstruirati prema onome što smo kasnije zatekli na licu mjesta.

— Moja je teorija da je vjerojatno pričekao da svi mi izađemo iz zgrade, a onda se prikrao da bi isključio spravu. Eksplozija je odjeknula širom koledža.

— Eksplozija? — prodahće netko.

— Pa naravno. Spopada me jeza kad pomislim kako smo izmaknuli za dlaku. Još koji decibel, još koji fon — i stvar je mogla otići u zrak dok je dvorana još bila krcata. Gledajte kao na prst sudbine na činjenicu da je samo izumitelj stradao u eksploziji. A možda je tako i bolje: nestao je u trenutku trijumfa i prije nego što je dopao dekanovih šaka.

— Čovječe, dosta moraliziranja! Što se dogodilo?

— Pa, rekoh vam da su Fentonu teorije bile španska sela. Da je malo pročačkao matematiku Utišala, bilo bi mu jasno gdje je greška. Vic je u tome, vidite, što se energija ne može uništiti. Čak ni kad poništite jednu garnituru valova drugom. Dogodi se jednostavno to da se energija koju ste neutralizirali akumulira negdje drugdje. To vam je kao kad metete sobu, pa smeće sakrijete pod tepih.

— Ako se malo zamislite nad teorijom ove vražje sprave, vidjet ćete da Utišalo nije bilo nikakvo utišalo nego sakupljač zvuka. Za sve vrijeme dok je bilo u pogonu, ono je apsorbiralo energiju zvuka. A na koncertu je svakako imalo što apsorbirati. Bit će vam jasnije ako samo pogledate partiture Edwarda Englanda. I povrh toga, dakako, i publika je dizala poprilično buke — ili da kažem pokušavala dizati — za vrijeme panike. Ukupna količina energije vjerojatno je bila

golema, a jadno je Utišalo sve to moralo progutati. Kamo je išla sva ta energija? Hja, shema mi nije poznata do u pojedinosti; vjerojatno u kondenzatore predajnika. Kad je Fenton prispio do njega da ga isključi, ono je bilo poput žive bombe. Zvuk njegova dolaska bila je ona prekobrojna kap u punoj čaši vode, preopterećeni uređaj to više nije mogao izdržati. Eksplodirao je.

Nekoliko trenutaka nitko ne izusti ni riječi, možda iz pijeteta prema pokojnome Fentonu. A tada Eric Maine, koji je posljednjih deset minuta proveo mrmljajući nad svojim kalkulacijama, prokrči put kroz obruč slušalaca. U ruci je držao list papira i agresivno mahao njime.

— Hej! — reče on. — Imao sam pravo. Ta sprava nije mogla funkcionirati. Odnos faze i amplitude...

Purvis odmahne rukom.

— Upravo sam to sada objasnio — reče on strpljivo. — Bolje bi vam bilo da ste slušali. Nesretni je Fenton to isto otkrio na najnezgodniji način.

On baci pogled na sat. Zbog nečega mu se najednom vrlo žurilo.

— Bože, kako vrijeme leti! Podsjetite me drugi put da vam ispričam kakva smo sve čuda vidjeli kroz novi protonski mikroskop. To je još čudesnija priča.

Napola je bio izišao kroz vrata dok smo se sabrali. Tada George Whitley dođe do daha.

— Čekajte malo — izreče on smeteno. — Kako to da nitko od nas nije čuo za taj događaj?

Purvis se zaustavi na pragu i promotri nas preko ramena.

— Imali smo samo jedan izlaz iz situacije — reče. — Mi nismo željeli skandala: de movtuis nihil nisi bene, znate. Osim toga, s obzirom na činjenice, zar ne mislite da je bilo sasvim na mjestu, ah, šutjeti o cijeloj toj dogodovštini? Laku noć želim svima.

SEKCIJA ZA ZNANSTVENU FANTASTIKU ARKZ NARODNE TEHNIKE

iz »prihvaćenih«, »dostojnih pažnje«, »nešund« formi književnog umijeća. Početkom šezdesetih godina, sf steći pravo građanstva, pa se njeni ljubitelji i pisci (među kojima ima i vrhunskih svjetskih učenjaka) više neće morati stidjeti što je vole. Skovao je i posebno ime: »scientifiction«, što je poslije evoluiralo u definitivno prihvaćeni oblik »science fiction« (znanstvena beletristika).

Ovdje je možda vrijeme i mjesto da se ukaže na prevodilački nonsens; fiction je riječ koja u engleskom jeziku označava ono što mi zovemo beletristikom. Fantastika je riječ kojoj ovdje, zapravo, NEMA MJESTA. Sf je, jednostavno, oblik beletristike,

popu detektivske ljubavne, »kaubojske« i sl.

Američki pisci i ljubitelji sf, satjerani u izolaciju, prisiljeni na defenzivu — da se kažemo otvoreno — okupili su se u usko povezani ceh supatnika, »neshvaćenih«, koji se bave nečim »manje vrijednim«. Počeli su organizirati sastanke, pa i konvencije.

Što je »Hugo«, a što »Nebula«?

U najavi priče »Ne miri se s kraljevima« P. Andersona spominje se »nagrada Hugo«. Što je to?

Hugo Gernsbach (1884 — 1967), učenjak, stručnjak za elektroniku, izumitelj, pisac i izdavač, rođen u Luksemburgu, emigrirao u SAD, pokrenuo stručni časopis za elektroniku (bio je kratka vijeka), učinio je u travnju 1926. neprocjenjivu uslugu znanstvenoj fantastici i, istovremeno, bacio joj veliki klip pod noge.

Pokrenuo je prvi časopis posvećen isključivo sf: »Amazing Stories« i organizirao prvi klub ljubitelja sf.

— Time je otvorio put neviđenom kvantitativnom procvatu američke sf. (Procjenjuje se da je do danas u SAD objavljeno oko 30.000 naslova, pretežno priča i novela.)

— Time je pospješio protjerivanje sf — kao nečeg što se tobože razlikuje od ostale beletristike –

Ne ulazeći u svaki pojedinačni slučaj, može se reći da je »Hugo« dobio ime po Hugu Gernsbachu, a »Nebula« po istoimenoj priči Andersona. Kombinirana od elemenata iz kemije, geologije, astronomije, »Nebula« je, u stvari, maglica iz koje nastaju nove zvijezde. Ako se ne varam, ime je skovao Poul Anderson.

Nebula je dobila svaka dva konvencija održana 1939. u New Yorku do 1965. godine, kada je ustanovljena posebna nagrada za najbolju priču XX. stoljeća. Nju je dobio Clarke za priču »Zvijezda«. Od 1966. godine nagrade se dodjeljuju svake godine.

Hugo je ustanovljen 1953. godine, a prvi put dodijeljen 1955. u Philadelphiji ljubitelji sf održali su prvi sastanak 1936. godine. Nagrade se dodjeljuju na godišnjim konvencijama, a najčešće se izdvajaju najbolji roman, novela, priča i neka druga djela. Ako se ne varam, najviše nagrada dobio je Asimov, a najviše puta bio je nominiran Heinlein.

Ako ne griješim, nagrada »Nebula« nije dobila nijedno djelo koje nije dobilo i »Hugo«. To je ime 1958. u Los Angelesu postalo uobičajeno i to da su vrlo rijetka djela koja su dobila i »Huga« i »Nebulu«. Razlog je, mislim, da su ljudi koji dodjeljuju »Huga« i »Nebulu« uglavnom isti ljudi, a i ukus im je sličan.

Ne mislim da je »Hugo« najbolja nagrada, ali ona je svojevrsna magična formula koja je, kao i sve magične formule, dobila svoju moć time što su ljudi vjerovali u nju. Slično je i s drugim nagradama. Ne mislim da su one najbolje, ali su najpoznatije. Ono što »Oscar«, »Ondas«, »Pulitzer«, »Goncourt« znače svaka u svome krugu.

Krsto Mažuranić, Vojko Kraljeta

Pošto se ozbiljno prišlo »Hugovoj« nagradi i čitatelji je takvu prihvatili, pisci znanstvene fantastike su se malo počeškali po glavi. Naime, svatko je htio »Huga«, ali kako je svugdje broj nagrada ograničen — pa tako i u SFu — nečije vrijedno djelo ostalo je čak i bez nominacije za tu nagradu.

Novi svjetovi, nove granice

To vjerojatno nije zadavalo tolike glavobolje piscima (barem ne svim) da bi radi što boljeg rješavanja ovog problema osnovali udruženje američkih pisaca znanstvene fantastike, SFWA (Science Fiction Writers of America), ali je u svakom slučaju bio jedan od bitnih razloga pri pokretanju nagrade »Nebula«.

»Nebula« je ustanovljena iste godine kad je osnivana i SFWA pa su na prvim godišnjim banketima tog udruženja uručene i prve »Nebule«. Bilo je to 11. ožujka 1967. godine, u New Yorku i Los Angelesu.

Takozvani »novi val« u znanstvenoj fantastici započeo je negdje sredinom prošlog desetljeća. Mladi pisci, a i oni stariji, nisu više mogli a da se ne obazru na svakodnevna zbivanja na ovoj našoj planeti, ponekad toliko suluda da se doimaju poput najnemogućije fantastike. Ovo naše »globalno selo« stalno tetura negdje na granici propasti i uništenja do kojeg može doći zloupotrebom znanstvenog i tehnološkog potencijala i rješenja tih problema, samo ako se rezultati novih čovjekovih dostignuća i spoznaja upotrijebe na pravi, humani način. Svi smo svjesni paradoksa tre-

Ester Vilijams, čija je prva priča objavljena u časopisu »Novi svjetovi« 1964. godine, jedna je od najplodnijih autorica SF. Do sada je objavila preko 30 priča, a njena poslednja priča »Ljudi« objavljena je u »Novim svjetovima« 1969. godine. Ona je jedna od retkih autorica koje su se u svemir, a nismo još uredili naše pričaonice kojeg bi bilo ukoliko bi bilo. Ovaj autor je u časopisu nisu nigdje bile prije objavljene; romanu Vedikoj Britaniji izazvale veliko uspjeh i izazvale su pažnju čitalaca. Njeni radovi se odlikuju originalnim pristupom, a tipovi junaka su izrazito individualizirani. Priče su objavljene u časopisu »New Worlds« (»Novi svjetovi«) u Londonu, a u Sjedinjenim Državama u »Galaxy«, »If« i »Fantastic«. Njena poslednja priča »Ljudi« objavljena je u »Novim svjetovima« 1969. godine.

Brian W. Aldiss jedan je od najpoznatijih pisaca SF. Ovaj autor srednje generacije, koji je do sada objavio preko 30 priča, romana i zbirki priča, jedan je od najplodnijih autora SF. Njegova prva priča objavljena je 1954. godine, a od tada se njegova djela pojavljuju gotovo svakodnevno. Aldiss je rođen 1925. godine u Norfolku, u Engleskoj. Njegova prva priča objavljena je u časopisu »Science Fantasy«, a njegova prva knjiga, zbirka priča »Space, Time and Nathaniel«, objavljena je 1957. godine. Aldiss je poznat po svojoj sposobnosti da piše u različitim stilovima i žanrovima, od realističkih priča o svakodnevnom životu do fantastičnih priča o svemirskim putovanjima i vanzemaljskim civilizacijama. Njegova najpoznatija djela uključuju romane »Non-Stop« (1958), »Hothouse« (1962), »Barefoot in the Head« (1969) i »Frankenstein Unbound« (1973). Aldiss je također poznat po svojim kritičkim esejima o SF, u kojima se zalaže za ozbiljniji pristup žanru i za veću slobodu autora. Njegova knjiga »Billion Year Spree« (1973) smatra se jednom od najvažnijih studija o povijesti SF. Aldiss je dobitnik brojnih nagrada, uključujući Hugo nagradu za najbolju kratku priču (»The Saliva Tree«, 1966) i Nebula nagradu za najbolji roman (»Barefoot in the Head«, 1970). Živi u Oxfordu, gdje se posvetio pisanju i uređivanju.

Michael Moorcock jedan je od najpoznatijih pisaca fantastike i SF, poznat po svojim složenim likovima i neobičnim pričama. Rođen je 1939. godine u Londonu, u Engleskoj. Njegova prva priča objavljena je 1957. godine u časopisu »Tarzan Adventures«, a njegova prva knjiga, roman »The Sundered Worlds«, objavljena je 1965. godine. Moorcock je poznat po svojoj sposobnosti da stvara složene i višeslojne likove koji se suočavaju s moralnim dilemama i egzistencijalnim pitanjima. Njegova najpoznatija djela uključuju romane »Elric of Melniboné« (1972), »The Dancers at the End of Time« (1972) i »Gloriana, or The Unfulfilled Queen« (1978). Moorcock je također poznat po svojim esejima o književnosti i umjetnosti, u kojima se zalaže za slobodu izražavanja i za veću raznolikost u književnosti. Njegova knjiga »Wizardry and Wild Romance« (1987) smatra se jednom od najvažnijih studija o povijesti fantastike. Moorcock je dobitnik brojnih nagrada, uključujući Hugo nagradu za najbolju kratku priču (»The Sundered Worlds«, 1966) i Nebula nagradu za najbolji roman (»Gloriana, or The Unfulfilled Queen«, 1978). Živi u Londonu, gdje se posvetio pisanju i uređivanju.

J. G. Ballard (rođen je u Šangaju) uživa ugled jednog od najboljih predstavnika srednje generacije engleskih pisaca SF. Po vlastitoj izjavi, njega više zanima »unutarnji svemir« čovjeka, a ne osvajanje svemira. Ballard je rođen 1930. godine u Šangaju, u Kini, gdje je proveo djetinjstvo. Njegova prva priča objavljena je 1956. godine u časopisu »New Worlds«, a njegova prva knjiga, roman »The Wind from Nowhere«, objavljena je 1961. godine. Ballard je poznat po svojoj sposobnosti da stvara složene i višeslojne likove koji se suočavaju s moralnim dilemama i egzistencijalnim pitanjima. Njegova najpoznatija djela uključuju romane »The Drowned World« (1962), »The Crystal World« (1966) i »Crash« (1973). Ballard je također poznat po svojim esejima o književnosti i umjetnosti, u kojima se zalaže za slobodu izražavanja i za veću raznolikost u književnosti. Njegova knjiga »The Atrocity Exhibition« (1970) smatra se jednom od najvažnijih studija o povijesti fantastike. Ballard je dobitnik brojnih nagrada, uključujući Hugo nagradu za najbolju kratku priču (»The Drowned World«, 1962) i Nebula nagradu za najbolji roman (»Crash«, 1973). Živi u Londonu, gdje se posvetio pisanju i uređivanju.

Keith Roberts zauzima za SF potpuno novu oblast, koja se može nazvati »istorijska fantastika«. Njegova najpoznatija djela uključuju romane »Pavane« (1968), »The Chalk Giants« (1974) i »The Furies« (1976). Roberts je također poznat po svojim esejima o književnosti i umjetnosti, u kojima se zalaže za slobodu izražavanja i za veću raznolikost u književnosti. Njegova knjiga »The Inner Landscape« (1969) smatra se jednom od najvažnijih studija o povijesti fantastike. Roberts je dobitnik brojnih nagrada, uključujući Hugo nagradu za najbolju kratku priču (»The Chalk Giants«, 1974) i Nebula nagradu za najbolji roman (»Pavane«, 1968). Živi u Londonu, gdje se posvetio pisanju i uređivanju.

John T. Sladek (Adamantan 38) London, of ma sječa i nišan ričar, redovni suradnik časopisa od 1966. autor poznatog romana »Reproduktivni sistem«.

John Carnell redovni suradnik časopisa od 1967. ilustrator, urednik i autor priča. Njegova najpoznatija djela uključuju romane »The Incredible Time Machine« (1966) i »The Time Masters« (1967). Carnell je također poznat po svojim esejima o književnosti i umjetnosti, u kojima se zalaže za slobodu izražavanja i za veću raznolikost u književnosti. Njegova knjiga »The Inner Landscape« (1969) smatra se jednom od najvažnijih studija o povijesti fantastike. Carnell je dobitnik brojnih nagrada, uključujući Hugo nagradu za najbolju kratku priču (»The Incredible Time Machine«, 1966) i Nebula nagradu za najbolji roman (»The Time Masters«, 1967). Živi u Londonu, gdje se posvetio pisanju i uređivanju.

Thomas M. Disch (1974) jedan od najpoznatijih pisaca SF i pjesnik. Autor poznatih romana »Camp Concentration« (1968), »334« (1972) i »The Genocides« (1965). Disch je također poznat po svojim esejima o književnosti i umjetnosti, u kojima se zalaže za slobodu izražavanja i za veću raznolikost u književnosti. Njegova knjiga »The Dreams Our Stuff Is Made Of« (1998) smatra se jednom od najvažnijih studija o povijesti SF. Disch je dobitnik brojnih nagrada, uključujući Hugo nagradu za najbolju kratku priču (»The Genocides«, 1965) i Nebula nagradu za najbolji roman (»334«, 1972). Živi u Londonu, gdje se posvetio pisanju i uređivanju.

R. Glyn Jones jedan je od najpoznatijih pisaca SF i fantastike, autor poznatih romana »The Island Sleeps« (1966), »The Dragon Waiting« (1974) i »The Learning Machine« (1977). Jones je također poznat po svojim esejima o književnosti i umjetnosti, u kojima se zalaže za slobodu izražavanja i za veću raznolikost u književnosti. Njegova knjiga »The Inner Landscape« (1969) smatra se jednom od najvažnijih studija o povijesti fantastike. Jones je dobitnik brojnih nagrada, uključujući Hugo nagradu za najbolju kratku priču (»The Island Sleeps«, 1966) i Nebula nagradu za najbolji roman (»The Dragon Waiting«, 1974). Živi u Londonu, gdje se posvetio pisanju i uređivanju.

John Harrison redovni je suradnik časopisa od 1968. Autor je nekoliko romana.

Goran Pavelić

Teleksom iz svemira

Točno na datum kad je prije 35 godina hitlerovska Njemačka napala Sovjetski Savez, 22. lipnja 1976, lansirana je u stazu oko Zemlje nova sovjetska orbitalna stanica »Saljut5« teška 18 tona. Minimalna je visina stanice 219 a maksimalna 260 km no smatra se da će kasnije stanica biti podignuta (dodatnim radom raketnih motora) na visinu od oko 350 km što će joj omogućiti duži životni vijek.

Za razliku od dosadašnjih sovjetskih stanica tipa »Saljut« ova najnovija ima dva doka za pristajanje brodova »Sojuz«. Znači da bi se u »Saljutu5« mogle istovremeno naći dvije ekipe kozmonauta. Da li će to biti ukupno četiri ili šest kozmonauta još ovoga trenutka nije jasno.

Zasad rekord u dužini boravka u svemiru pripada trećoj, posljednjoj ekipi američke orbitalne stanice »Skylab«, koja je provela u svemiru 84 dana. Možda će »Saljut5« oboriti taj rekord.

Dok ovo pišemo, stanica je još prazna, provjerava se funkcioniraju li svi uređaji ispravno prije nego što na nju krenu ljudi. Zanimljivo je da stanica »Saljut4« na kojoj su već boravile dvije posade kozmonauta još uvijek leti prazna završivši svoju misiju. To isto važi i za američku stanicu »Skylab«.

»Saljut5« bit će, ukoliko dođu na nju kozmonauti, peta orbitalna stanica s ljudskom posadom (jedna američka, četiri sovjetske, na »Saljut2«, naime, nije dolazila posada). Na stanici se nalazi niz instrumenata za proučavanje Sunca, zvijezda, no i našeg planeta Zemlje.

* * *

Američka interplanetarna sonda »Viking 1« još uvijek kruži oko Marsa. Prvotni je bio plan da se dio te letjelice meko spusti na površinu »crvenog planeta« 4. srpnja, na dan proslave 200godišnjice nezavisnosti SAD. Stručnjaci NASAe oklijevali su, međutim, sa završnim najdelikatnijim manevrom spuštanja, jer se predviđeni teren »Chryse« pokazao kao previše neravan. Dok ovo pišemo, Viking još uvijek traži pogodno mjesto za »amarsiranje« i prema posljednjim vijestima »Lander« (dio »Vikinga«) trebao bi se spustiti 16. srpnja. Kad ovaj broj »Siriusa« stigne u vaše ruke, letjelica će možda već biti na površini Marsa, a možda će doći opet do odgode. Pitanje je također hoće li spuštanje uspjeti. Dosadašnji pokušaji SSSRa s letjelicama tipa »Mars« nisu nikad potpuno urodili plodom. Valja pričekati još koji tjedan da bismo doznali što će se dogoditi i, možda, prvi put, vidimo fotografije Marsa »s lica mjesta«. Kao što je već dobro poznato, glavni cilj misije »Viking« jest potraga za eventualnim životom na Marsu.

I tako, dok »Viking 1« kruži oko Marsa kao mačka oko vruće kaše, druga istovrsna letjelica »Viking 2« još se nalazi na putu prema Marsu. Ona je krenula kasnije i stići će do Marsa 7. kolovoza. Njezin je zadatak istovetan zadatku »Vikinga 1«, a Amerikanci su poslali dvije letjelice da bi povećali faktor uspjeha. Ako se nešto dogodi »Vikingu 1«, možda će uspjeti njegov dvojnik...

Idućih mjeseci čeka nas, dakle, jedno od najuzbudljivijih razdoblja planetarne astronomije: možda ćemo dobiti odgovor na golicavo pitanje ima li na Marsu — života.

DAMIR MIKULIČIĆ

KAKO RIJEŠITI NERJEŠIV PROBLEM?

Obično se kaže da je opreznost majka mudrosti. No opreznost nikad nije savršena. Što učiniti kad vas trenutak neopreza dovede u nevolju iz koje

jednostavno nema izlaza? Ne očajavajte, poručuje vam Tom Godwin, jer nevolja je majka snalažljivosti,

U priči »MAJKA INVENCIJE« koju smo vam priredili za slijedeći broj SIRIUSA grupa hrabrih (i pomalo neopreznih) istraživača našla se na planeti naizgled posve običnoj i bezopasnoj. Kao što to često biva, naročito u znanstvenoj fantastici, ono najobičnije i naizgled najpitomije obično se pretvara u zamku. Trenutak neopreza prouzročio je teško oštećenje njihovog svemirskog broda i onemogućio im povratak s nepoznate planete. Korak po korak Tom Godwin zapleće svoje junake u sve veće i veće nevolje i čitatelja zaista uspijeva zabrinuti: odsječeni od mogućnosti polijetanja s planete istraživači ustanovljuju sa se sunce oko kojeg se planeta vrti pretvara u novu. Zbog jedne vrlo originalne osobine te planete tu osobinu nećemo vam sad otkriti, nova će prijeći u supernovu i progutati čitav planetni sustav u strahovitoj eksploziji. A istraživačima se, naravno, ne gine. Što biste vi učinili na njihovom mjestu? Kako biste vi riješili ovaj nerješiv problem?

Godwin poručuje da kad zakaže sve što je poznato i vjerojatno treba pokušali i ono nevjerojatno i nemoguće. Nećemo vam, naravno, otkrili što. Dovoljno je reći da je rješenje toliko originalno da već zbog njega samoga tu Godwinovu priču vrijedi pročitati. No njena vrijednost nije tek u originalnosti situacije u koju autor upleće svoje junake, ni u neobičnosti konačnog rješenja. Godwin je suviše dobar pripovjedač da bi se time zadovoljio. On priča na način koji vam ne dopušta da prekidate čitanje. Korak po korak uvedeni ste u priču toliko uvjerljivu i živu da vam tek posto je pročitate postaje jasno koliko je, zapravo, nevjerojatna. A to je osobina po kojoj se prepoznaju najbolje priče znanstvene fantastike, one koje govore o stvarnim ljudima i koje vam umiju i najčudnije nevjerojatne stvari učiniti bliskima i poznatima. Tom Godwin nam govori da se ni najfantastičnija planeta u svojoj biti ne razlikuje mnogo od vrta iza vaše kuće i da je čovjek, ustvari, onaj faktor koji sve oko nas čini važnim i zanimljivim, a ponekad i fantastičnim.

To je poruka koja možda nikad nije suvišna.

Pročitat ćete u SIRIUSU broj 3 pripovijetku MAJKA INVENCIJE, zar ne?